

710

~~47-185~~
HA 1645

KÖNYVTÁROS

1

1978

*A Magyar Könyvtárosok Egyesületének IX. vándorgyűlése. Felső képünkön: Farkasinszky Lajos, a fővárosi tanács elnökhelyettese bevezető beszédét mondja.
(Tudóstításunkat lásd a 13. oldalon — Braun Tamás felvételei)*

TARTALOM

Számvetés... 1977 — Tervek... 1978

KONDOR ISTVÁNNÉ, a Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztályának vezetője	3
DR. JÓBORÚ MAGDA, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója	4
DR. K. NAGY SÁNDOR, az Agroinform főigazgatója	4
SÁNDOR LÁSZLÓ, az Állami Gorkij Könyvtár igazgatója	5
DR. HILLER ISTVÁN, a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem könyvtárának főigazgatója	6
RÉVÉSZ FERENC, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatója	7
TÓTH BÉLA, a szegedi Somogyi Könyvtár igazgatója	8
SÓPTEI JÁNOSNÉ, a Csepel Vas- és Fémművek központi könyvtárának vezetője	9
SLEZSÁK IMRE, az Edelényi Nagyközségi-Járási Könyvtár igazgatója	10
HORVÁTH LÁSZLÓ községi könyvtárvezető, Okány	11
A Könyvtárosegyesület IX. vándorgyűlése	13
25 éves a Könyvellátó (—gy—)	15
A lapokban olvastuk (Napló, Veszprém)	16
MOHOR JENŐ: A kötelempéldány-szolgáltatás és -elosztás új rendszere II.	17
VÉRTESY MIKLÓS: Szakom: tájékoztatás, bibliográfia, dokumentáció. Beszélgetés SZENTMIHÁLYI JÁNOSSAL (<i>Könyvtáros sorsok — könyvtáros pályák</i>)	19
Olvastuk	22
VÉGH FERENC: Nálunk alig van talaja a lektúrnek. Beszélgetés a váci híradás-technikai gyár szakszervezeti tanácsának titkárával, PETHEÓ MIKLÓSNÉVAL (<i>Megkérdeztük a fenntartókat</i>)	23

Fórum

REGULI ERNÓNÉ: A felnőtt olvasók és a könyvkiválasztás	25
ARATÓ ANTAL: Könyvkiemelések — olvasószolgálati rugalmasság	26

A könyvtárak életéből

REPKA MAGDOLNA: Magyar Hanglemezklub Egerben	28
Hírek	28

LÁTOKOR

SZINAINÉ LÁSZLÓ ZSUZSA: Információ az információról	30
SÁNDOR OTTÓNÉ—TÓTH GÁBOR: „Ki látott engem?” Irodalmi és képzőművészeti pályázat Ady Endre születésének 100. évfordulójára	33
Továbbképzés. GYÖRE PÁL: Bevezetés az informatikába IV. Az információk használata, felhasználói	35
KECSKEMÉTI ISTVÁN: Vécsey Jenő 1909—1966 (<i>Könyvtárosok és bibliográfusok</i>) Lapozgató	40
Lapozgató	42

Vallomások a könyvtárról

CSIKY OTTÓ: A könyvtár mindannyiunké	43
BERNÁTH AURÉL: A legmelegebb emlékeim vannak a könyvtárosokról	45
A Könyvtáros galériája: Kőhegyi Gyula (<i>Semsey Andor</i>)	45
Kérdezz — felelek	46

BIBLIOGRAFIÁK

ILLÉS ILONA: Tűz (1921—1923); Diogenes (1923—1927). Repertóriumok (<i>Lakatos András</i>)	47
Az Új Írás repertórium. 1961—1973. (<i>Iszlainé Merkóvszky Erzsébet</i>)	49

Bibliográfiák a KGST-ről (<i>Huszár Ernőné dr., Dienes Gedeonné</i>)	50
A magyar hangtan válogatott bibliográfiája (—1970) (<i>Tóth Mária</i>)	51
A magyar haladó ifjúsági mozgalmak történetének válogatott bibliográfiája. 1968—1975. (<i>Benkő Zsuzsa</i>)	52
SAKMAI FOLYÓIRATOK, HÁLÓZATI HÍRADÓK	53
KÖNYVTÁRI KIADVÁNYOK	54
Kitüntetések	54
Tartalomjegyzék az 1977. évre	I—VIII.

A lapunk e számában és az 1977. évi tartalomjegyzékben közölt könyvjegyeket Kőhegyi Gyula grafikusművész készítette.

Из содержания

Отчет о 1977 г. и планы на 1978 г. (Новогодние высказывания руководителей библиотечного дела, руководителей библиотек разного типа) (3);	
9 выездная сессия Общества венгерских библиотекарей (13);	
25-летие венгерского библиотечного коллектора (15);	
<i>Могор Енё</i> : Новые распоряжения о предоставлении обязательных экземпляров библиотекам и о их распределении. ч. 2. (7);	
<i>Синаинэ Ласло Жужа</i> : Деятельность Центра библиотекведения и методической работы в Международной системе научной и технической информации стран-членов СЭВ (30);	
<i>Дьёре Пал</i> : Введение в информатику. ч. 4. Пользование информацией. пользователи информации (35);	
Список статей, опубликованных в журнале в 1977 г. (стр. I—VIII).	

From the contents

Balance on 1977 and plans for 1978 (Statements for the New Year by leaders of Hungarian librarianship and directors of libraries of various types) (3);	
9th travelling conference of the Hungarian Library Association (13);	
Twentyfifth anniversary of the Hungarian Supplying Co. (15);	
<i>Jenő Mohor</i> : New Hungarian regulations on library copyright copies and their distribution II. (17);	
<i>Zsuzsa László, Mrs. Szinai</i> : Activities of the Hungarian Centre for Library Science and Methodology in the International Scientific and Technical Information System (ISTIS) of the socialist countries (30);	
<i>Pál Györe</i> : Introduction to informatics 4. Use and users of information (35);	
Cumulated Table of Contents for 1977 (I—VIII).	

Aus dem Inhalt

Rechenschaft vom Jahre 1977 und Pläne für das Jahr 1978. (Erklärungen von führenden	
---	--

Personen des Bibliothekswesens und Leiter der Bibliotheken verschiedener Typen) (3);	
Die 9. Wandertagung des Vereins Ungarischer Bibliothekare (13);	
25 Jahre Ungarischer Buchkollektor (15);	
<i>Jenő Mohor</i> : Die neuen Bestimmungen über die für die Bibliotheken zuleifernden Pflichtexemplare und deren Verteilung in Ungarn II. (17);	
<i>Frau Zsuzsa Szinai—László</i> : Die Tätigkeit der Ungarischen Zentralstelle für Bibliothekswissenschaft und Methodik im Internationalen Wissenschaftlichen und Technischen Informationssystem der sozialistischen Länder (30);	
<i>Pál Györe</i> : Einführung in die Informatik IV. Benutzung und Benutzer der Informationen (35);	
Inhaltsverzeichnis zum Jahre 1977 (I—VIII).	

Cikkeink szerzői

Arató Antal, a Jászberényi Városi-Járási Könyvtár igazgatója; *Benkő Zsuzsa*, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa; *Dienes Gedeonné*, az Országgyűlési Könyvtár osztályvezetője; *Györe Pál*, a Kohó- és Gépipari Tudományos Műszaki Tájékoztató Intézet műszaki-gazdasági szaktanácsadója; *Huszár Ernőné dr.*, a Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárának osztályvezetője; *Iszlainé Merkóvszky Erzsébet*, a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének osztályvezetője; *Kecskeméti István*, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője; *Lakatos András*, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa; *Mohor Jenő*, a Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztályának munkatársa; *Reguli Ernőné*, a szegedi Somogyi Könyvtár főmunkatársa; *Sándor Ottóné*, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár munkatársa; *Semsey Andor*, a Kisgrafika c. lap szerkesztője; *Szinainé László Zsuzsa*, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa; *Tóth Gábor*, a Hazafias Népfront Budapesti Bizottságának munkatársa; *Tóth Mária*, a Könyvtáros munkatársa; *Végh Ferenc*, a Műegyetemi Könyvtár tudományos főmunkatársa; *Vértessy Miklós*, az Egyetemi Könyvtár ny. osztályvezetője.

KÖNYVTÁROS

A KULTURÁLIS
MINISZTERIUM
LAPJA

INDEX: 25 449

Főszerkesztő: **Gerő Gyula**
A szerkesztőség címe: 1111 Budapest, Bartók Béla út 32.
Telefon: 451-758, 664-805.
Kiadja a **Lapkiadó Vállalat**
1073 Budapest, Lenin krt. 9—11. Tel.: 221-285.
Levélcím: 1906 Budapest, Pf. 223.
Felelős kiadó: **Sikiósi Norbert**

77.2202 Egyetemi Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Sümegi Zoltán igazgató

Terjeszti a Magyar Posta. Elfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI, 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra. Elfizetési díj $\frac{1}{2}$ évre 36 forint. Egy szám ára 6 forint. Külföldön terjeszti a „Kultura” Kúkereskedelmi Vállalat, H-1389 Budapest, Postafiók 149.

Számvetés... 1977 — Tervek... 1978

KONDOR ISTVÁNNÉ,

a Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztályának vezetője:

1977 a magyar könyvtárügy „jó” évét közé sorolható: a könyvtárügy valamennyi területén javultak a működés feltételei, tudatosabbá és elkötelezettebbé vált a munka, színvonala-sabbá az olvasók ellátása; növekedett a könyvtári szolgálata társadalmi elismertsége, aminek legkézzelfoghatóbb bizonyítéka a jelentékeny mértékű bérrendezés volt.

A tudományos kutatást, a közoktatást és a közművelődést érintő párhatarozatok nyomán kialakult légkör kedvezett a könyvtári és a tájékoztatási munkának: érzékeltette, hogy ezek nélkülözhetetlen, mással nem helyettesíthető szerepet játszanak a kitűzött célok megvalósításában. Az említett párhatarozatok jótékony hatására már 1976-ban megszülethetett a közművelődési törvény és az új könyvtári törvényerejű rendelet, az a két alapvető jogszabály, amelyre támaszkodva a fenntartók fejlesztési erőfeszítései, illetve a könyvtárosoknak és a tudományos tájékoztatásban dolgozóknak a működést korszerűsítő törekvései a lehető legnagyobb hásszal járhatnak: a feltételekhez képest a legjobb

könyvtári és szakirodalmi ellátást eredményezhetik.

Noha 1977 új alapjogszabályaink életbelépésének még csak az első éve volt, azok szemléletalkotó hatása az egész könyvtárügyben tapasztalható. Hatásukra megnövekedett a könyvtárak kedve az együttműködésre, a feladatok közös megoldására, érzékenyebben reagáltak a társadalmi szükségletekre, jobban törekedtek a rendszeresebb kapcsolatépítésre, a gazdaságosabb és hatékonyabb szervezeti megoldásokra. Bizonyos vagyok benne, hogy ha megjelennek a további végrehajtási jogszabályok, amelyeken a Kulturális Minisztériumban 1977 folyamán dolgoztunk, a máris megfigyelhető jó és korszerű folyamatok felerősödnek és még gyorsabbá válnak.

1978 legfontosabb feladatait — a készülő jogszabályok és fejlesztési elképzelések alapján — a következőkben látom:

— Teljes mértékben „üzembe kell helyeznünk” a könyvtárközi együttműködés mindazon formáit, amelyeket a könyvtárügyi törvényerejű rendelet a hagyományos hálózati formán kívül a jobb ellátás érdekében előír;

— Az Országos Szakmai Információs Rendszer elveinek kimunkálásában való részvételünkkel kapcsolatban részleteiben is szabályoznunk kell mindazt, amit a könyvtári törvényerejű rendelet úgy fogalmaz meg, hogy „a szakkönyvtár a gyűjtőkörének megfelelő területen a szakmai tájékoztatási (információs) rendszer, a tájékoztatási intézmény pedig, könyvtári feladatai mértékéig, a könyvtári rendszer része”;

— Előbbre kell lépniük a kistelepülések és peremterületek integrált közművelődési-iskolai könyvtári

ellátásának megvalósításában, valamint azoknak az állományellátó szervezeteknek a létrehozásában, amelyek a kiskönyvtárak megfelelő állományválasztékát hivatottak megteremteni;

— Az Oktatási Minisztériummal együttműködve, a közművelődési törvény végrehajtási jogszabályának értelmében meg kell oldanunk még mindig igen súlyos szakképzési gondjainkat, új szakképesítési jogszabályt kell közöztennünk és előbbre kell lépniük a továbbképzésben is;

— Az 1977-ben kidolgozott alapelvek szerint zavartalanra kell tennünk a könyvtárak beszerzési igényeinek kielégítését, legyen szó akár a hazai könyvkiadás kurrens termékeiről, akár a nemzetiségi nyelvű könyvekről, akár a hungarika-dokumentumok rendszeres gyűjtéséről;

— Munkálkodnunk kell azon, hogy jobbak, gyorsabbak és korszerűbbek legyenek a különféle központi szolgáltatások, illetve változatosabbak azok, amelyekhez az olvasó közvetlenül jut hozzá (például a hangos-képes dokumentumok használata és kölcsönzése).

Mindez — természetesen — szükségessé teszi az elhelyezési, működési és személyi feltételek fejlesztését is. 1978-ban sem feledkeznünk meg erről, még ha tudjuk is: továbbra sem lehet meg minden egyszerre és azonnal. Eppen ezért ezúttal is elkötelezett munkára kell kérnem ügyünk mozgatóit és lelkeit, a könyvtárosokat, arra, hogy munkájukkal hidalják át egyik-másik feltétel időleges hiányát. Meggyőződésem, hogy nem hiába kérem őket, akik nélkül eddigi újvívi terveink sem valósulhattak volna meg, s mai teljesítményeinket nem tudnánk felmutatni országnak-világnak.

DR. JÓBORÚ MAGDA,

az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója:

1977 nevezetes év könyvtárunk életében. Ebben az esztendőben ünnepeltük fennállásának 175. évfordulóját. Könyvtárunk minden dolgozójának nagy örömet szerzett, hogy az Elnöki Tanács az évforduló alkalmából a Munka Vörös Zászló Erdemrendet adományozta intézményünknek. Úgy érezzük, hogy ez a kitüntetés a nemzeti könyvtár fontosságának elismerését, s könyvtárosaink munkájá-

nak megbecsülését fejezi ki. 1977-ben, éppúgy mint az előző években arra törekedtünk, hogy rendkívül nehéz helyzetünk ellenére — amit a várbeli új otthon építésének elhúzódása okoz — a kutatók és más olvasók igényeit lehetőleg kielégítsük, s tovább haladjunk a könyvtári munka korszerűsítésében. Több kényelmetlenségtől nem tudtuk olvasóinkat megkímélni, mert az a tény, hogy állományunk egyre növekvő része van a vári raktárakban, természetesen lelassítja szolgáltatásainkat. Ráadásul nagy gondot okoz az is, hogy állományunk egy része, nemegyszer rendkívül értékes dokumentumok, az állandó mozgatás miatt óhatatlanul rongálódik.

1977-ben a folyó munkákkal párhuzamosan néhány távlati tervünk kidolgozásában és megvalósításában is előre haladtunk. Elkészült a hungarika-kutatás távlati terve. A Magyar Nemzeti Bibliográfia számítógépes előállításának munkálatai oly mértékben előrehaladtak, hogy az idén áttérünk erre a korszerű előállítási módra. Megindultak a könyvtári tevékenység egészét felölelő távlati gépesítési program előmunkálatai

és számos szolgáltatásunk korszerűsítési programjának kidolgozása is megkezdődött.

Tudatában vagyunk annak, hogy a tudományos kutatás és a közművelődés sok tekintetben korszerűbb és hatékonyabb munkát kívánna tőlünk. Nem akarom azt állítani, hogy a gyorsabb fejlődést kizárólag nyomorúságos elhelyezésünk, zsúfoltságunk gátolja. Vannak egyéb hátráltató tényezők is. Reméljük, hogy ezek közül az egyik, az elég erős munkaerő-cserélődés az ősszel végrehajtott igen jelentős bérrendezés következtében hamarosan meg fog szünni, vagy legalább erősen csökkenni fog. Más gondjainkon is lehet és kell segíteni jelenlegi körülményeink között is. Ilyen például a munka szervezésének javítása, a könyvtárosok továbbképzése stb.

Kétségtelen tény azonban, hogy számos területen csak akkor tudunk lényegesen előre lépni, ha elfoglaljuk új, korszerű otthonunkat a Várban. A legutóbbi döntés szerint ennek 1980-ban kellene bekövetkeznie, de sajnos, úgy látszik, hogy ez a határidő újból kitolódik.

DR. K. NAGY SÁNDOR,

az Agroinform főigazgatója:

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium Információs Központja (Agroinform) 1977-ben is nagy

erőfeszítéseket tett az új hazai és nemzetközi tudományos-műszaki eredmények mielőbbi gyakorlati elterjesztésére. Szakmai feladatainkat a párt gazdaságpolitikai határozataiban, valamint a népgazdasági tervben meghatározott követelmények szem előtt tartásával végeztük. E követelményeket az Agroinform mindhárom tevékenységi körében: az információszoolgáltatási, az országos szakkönyvtári és hálózati-központi, továbbá a szaktanácsadási tevékenységben is igyekeztünk érvényesíteni.

A mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az erdészet és faipar növekvő információigényének kielégítése során

erősítettük munkánk célratoró és operatív jellegét. Egyes ágazatokban szelektív értékkel jelleget információt is szolgáltatunk. Az élelmiszeripar információ iránti igényének jobb kielégítése céljából együttműködési megállapodást kötöttünk az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központtal. A hazai tudományos eredmények és üzemi tapasztalatok gyors elterjesztése érdekében újabb rölap-sorozatokat indítottunk. Mindezekkel gazdagabbá, színesebbé és hatékonyabbá is tettük információs tevékenységünket.

Az országos szakkönyvtári és hálózati-központi funkció ellátásának feltéte-

lei az elmúlt évben tovább javultak. A fejlődést jelentősen segítette az új könyvtárügyi törvény, továbbá a hálózaton belüli kapcsolatok erősödése. A központ és a hálózat közötti kapcsolat erősödéséhez, a koordinációs tevékenység hatékonyabb ellátásához lényegesen hozzájárulna, ha a kerettörvényt követően — az alapvető könyvtári területeket részletesen szabályozó — miniszteri rendeletek is megjelenének.

A hazai és a külföldi tudományos-technikai eredmények gyors gyakorlati alkalmazásának egyik fontos közvetítője a széles társadalmi, üzemi bázisra épülő szaktanácsadási hálózat. A szaktanácsadási tevékenység leghatékonyabb szervezeti formájának a termelési rendszerek bizonyultak. A gazdaságok részéről jelentkező igény a korábbi esetenkénti szaktanácsadás helyett egyre inkább a tartós, egész ágazatokat, illetve gazdaságot átfogó szaktanácsadásra irányul. Mindezt figyelembe kell venni a szaktanácsadás szervezeti korszerűsítésében, továbbá a szaktanácsadó munka tartalmi fejlesztésében. A szaktanácsadás hatékonyságának növelése érdekében nagy figyelmet fordítunk a

szaktanácsadók rendszeres továbbképzésére.

A szakmai tájékoztatást, az új ismeretek terjesztését jól szolgálják az intézet filmstúdiójában készült szakfilmek, a szakmai oktatást segítő diasorozatok. A tudományos-technikai ismeretek, a korszerű technológiák széles körű és gyors elterjesztésében növekszik ezeknek az információhordozóknak a szerepe.

Az elmúlt évben is sokat foglalkoztunk a tájkiállítások és a különféle szakmai tanácskozások rendezésével. A tájkiállítások — főleg a háztáji gazdaságok és más kistermelők számára rendezettek — jól példázzák, hogy a kistermelés számos ágazatában is milyen nagy lehetőségei vannak a termelés korszerűsítésének.

A hazai és a nemzetközi ágazati tudományos-műszaki információs rendszer együttes fejlesztése mind sürgetőbbé teszi a hazai társintézmények bekapcsolását a koordinált közös információs tevékenységbe. A gépi információszolgáltatás alapfeltételeinek létrehozásában bizonyos késésben vagyunk, amelynek felszámolásához — a szellemi feltételek mellett — jelentékeny anyagi ráfordítás is szükséges.

A tudományos-műszaki információs, könyvtári és szaktanácsadói tevékenység — és különösen a lépéstartás az e téren tapasztalható gyors ütemű fejlődéssel — magas színvonalú, naprakész szakmai ismereteket igényel. Ezért dolgozónk továbbképzésére (idegen nyelv tanulása, könyvtárügyi ismeretek, gepesített információszervezés stb.) megkülönböztetett gondot fordítunk, kedvezményekkel támogatjuk munkatársaink továbbképzését. Az elmúlt évben dolgozónk 23 százaléka vett részt szakmai továbbképzésben — a politikai képzésben való ugyancsak nagyarányú részvételük mellett.

Munkakörülményeink 1977-ben az előző évhez viszonyítva nem javultak. A növekvő feladatokat dolgozónk munka- és hivatás-szeretetével, a szocialista brigádoknak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójára tett és teljesített vállalásaival sikerült megoldani. Nehézségeink a jövőben sem csökkennek, de bizva intézetünk dolgozóinak munkaszeretetében, hivatástudatában, lelkes szocialista brigádjainkban, az előttünk álló feladatokat is megoldjuk.

SÁNDOR LÁSZLÓ,

az Állami Gorkij Könyvtár igazgatója:

Az Állami Gorkij Könyvtár 1977-ben töltötte be fennállásának 21. évét. Mégsem tekinthető „nagykorúnak”, mégsem minősül „kész” könyvtárnak. Ennek oka abban van, hogy merőben új ez a könyvtár a magyar könyvtári rendszerben, nem voltak előtte — megalapításakor — követésre alkalmas hazai modellek, s ráadásul méltó elhelyezése máig sincs megoldva. Éppen ezért a könyvtár az elmúlt két évtizedben, de még 1977-ben is — a rutin-feladatok egyre bővülő körének folyamatos végzése mellett — nagy figyelmet fordított profiljának, gyűj-

tőkörének és funkciórendjének végleges kialakítására és elhelyezési gondjainak enyhítésére.

A könyvtár 1977-ben — gyűjtőkörének bővítése érdekében — megkezdte az olyan nyelvű könyvek (portugál, újjörög stb.) gyűjtését, amelyek iránt újabban merült fel olvasói igény. Az eddiginél nagyobb figyelmet fordított az állomány fehér foltjainak felszámolására, kiváltképp a referenszművek beszerzésére és a csonka művek kiegészítésére. Új módszereket alakított ki cserekapcsolatainak elmélyítésére és rendszeresebbé tételére.

Helymegtakarítás céljából létrehozta és betelepítette a székházának szomszédságában levő tartalék-raktárat, amelyben az állományába tartozó könyvek másod- és többes példányait helyezte el. Megkezdte — állományvédelmi céllal — az idegen nyelvű régi és ritka könyvek különytípusmunkájának elhelyezését. Jelentős eredményt ért el a folyóirattár az előfizetett kiadványok körének bővítésével: 1977-ben az állományának körülbelül az egyharmada olyan periodikumokból állt, amelyek nem találhatók meg más fővárosi könyvtárakban. A feltárásban továbblépés a könyvek feldolgozásának analitikusabbá tétele az utalók és melléklapok szaporításával és ezzel párhuzamosan a katalógus folyamatos revíziója. A tájékoztató szolgálat újabb nyelvek (cseh, szlovák, román) beiktatásával bővítette a fegyűjtőkörbe tartozó nyelvek dokumentációs anyagát. A kölcsönző részleg letétet létesített Hajdúszoboszlón a kabai cukorgyár lengyel építői, Inotán pedig az ott dolgozó szovjet

munkások részére, továbbá elemzést készített a kölcsönzött könyvek szakok szerinti megoszlásáról. A könyvtár munkatársi gárdájának, de kiváltképp a tájékoztató szolgálat és a zeneműtár dolgozóinak érdeme, hogy folyamatossá vált a *Világirodalmi Híradó* és a *Zenei Szakirodalmi Tájékoztató* megjelenése. Az 1977-es év eredményei közé tartozik az is, hogy a könyvtár területbővítése folytán sor kerülhetett a fotólaboratórium áthelyezésére, korszerűsítésére és az így felszabadult területen a raktári hálózat bővítésére. Az ily módon nyert új raktárhelyiségekben körülbelül 30 000 kötet helyezhető el. Nem sikerült azonban megoldani az 1974—75. évi területbővülés keretében tervbe vett, nagyon nélkülözött könyvkötő műhely létrehozását, mert a kedvezőtlen statikai viszonyok nem tették lehetővé a nehéz gépek elhelyezését az újonnan szerzett területen. Meghiúsult az a tervünk is, hogy javítsuk a munkatársak elhelyezését, illetve

csökkentsük a munkaterületek zsúfoltságát. Ami a könyvtár idej terveit illeti, első helyen továbbra is a foghíjak felszámolása szerepel, amit csak az eddignél céltudatosabb és következetesebb állományépítéssel lehet megvalósítani. A feldolgozás tervbe vette a könyvek átfutási idejének rövidítését, hogy az olvasók mielőbb hozzájussanak az új szerzeményekhez. A kölcsönző — szándéka szerint — az állomány igénybevétele vizsgálgja meg nyelvi és műfaji (témaköri) szempontból. Az audiostúdió pedig azt, hogy milyen az olvasók érdeklődése a nem fegyűjtőköri — például a finn, a japán, a vietnami — nyelvek tanulása szempontjából. A tájékoztató szolgálat az eddigiek mellett kiterjeszti dokumentációs adatgyűjtését a lengyel nyelvű anyagra is. A könyvtár erőfeszítéseket kíván tenni újabb területbővítésre is, hogy minél jobb munkafeltételeket teremtsen dolgozói részére és az olvasói igényeket korszerűbben, teljesebb mértékben elégítse ki.

DR. HILLER ISTVÁN,

a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem könyvtárának főigazgatója:

Könyvtárunk életében 1977 legfontosabb eseménye az új könyvtáráruházat átadása volt. Jelentőségét még az is fokozza, hogy a könyv-

tár alapítása, 1735 óta ez az első olyan épülete, amely kizárólag könyvtári célra készült.

Természetes, hogy az elmúlt évben valamennyi munkánk közvetlenül vagy közvetve ehhez az eseményhez kapcsolódott. Bár az átköltözés munkálatai nagyon sok energiánkat lekötötték, szolgáltatásainkat nem szüneteltettük, s megjelentettük valamennyi tájékoztató kiadványunkat is. Sikerült minden tervezett feladatunkat megvalósítanunk. Értelmezhető tehát, hogy itt is megköszönöm főhatóságunknak és az egyetem vezetőségének segítségét, megértő támogatását, amely nélkül egyszerűen nem volna ez a szép új könyvtár.

Szólnom kell az egyetem hallgatóságának, KISZ fiataljainak lelkes munkájáról

is. Társadalmi munkában — a könyvtár dolgozóival együtt — ők végezték a teljes költöztetést a bútorzatól kezdve a könyvtári állományig. Ezt a valóban derekas munkát szeretnénk nagyon megköszönni. Jó volt hallani, amikor a hallgatók így nyilatkoztak: ma-gunknak csináljuk. Az előnyösen megváltozott körülmények között arra törek-szünk, hogy megfeleljünk a korszerű könyvtárral szem-ben támasztott növekvő igényeknek. Hagyományos könyvtári feladatainkat és komplex tájékoztatói tevé-kenységünket egyaránt az új környezetnek megfelelő-en kell kialakítanunk, illetve módosítanunk.

Szeretnénk az egyetemen folyó oktató- és tudomá-nyos kutatómunkát hatéko-nyabban segíteni, a hallga-

tók szakmai és közművelődési igényeit is kielégíteni. Feladatunk lesz a posztgraduális képzésben résztvevő mérnökök korszerű szakirodalommal való ellátása, de a városi közművelődési feladatokból is részt kell vállalnunk. Röviden ennyit tennivalóinkról!

Egy neves német tudós ezeket a sorokat írta be könyvtárunk vendégkönyvébe: „Was für den Reiter das Pfred, das is für die Wissenschaft die Bibliothek.” (Ami a lovas számára a ló, az a tudomány számára a könyvtár.) Ezt a ta-

láló mondást azért említtem most, mert úgy szeretnénk könyvtárunk munkáját kialakítani, hogy a lehető legjobban szolgálja a tudományt, a nevelést. Úgy érzem, hogy 1978-ban erre sokkal több lehetőségünk lesz, mint volt 1977-ben. Bár az elmúlt évben is sokkal jobb volt már a könyvtárak, könyvtárosok helyzete, mint 1976-ban, a fejlődést minden vonatkozásban imponálóan felfelé ívelőnek tartom. Magyarországon most lesz igazán jó könyvtárosnak lenni. Tudatosan nem az „érdemes” kifeje-

zést mondtam, pedig az 1977-es bérintézkedések után ezt is használhatnám. Azért nem, mert vallom, hogy a könyvtároság több mint foglalkozás, több kell hozzá, mint becsület, hozzáértő munka. A bérintézkedés előtt is elhivatottság jellemezte a magyar könyvtárosokat. Most az erkölcsi és az anyagi megbecsülés együttesen övezi őket — meggyőződésem, hogy ezt vissza fogják adni a társadalomnak.

Ezt kívánom az 1978-as évre!

RÉVÉSZ FERENC,

a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatója:

Az 1977-es esztendő nemcsak azért hozott előrelépést intézményünk életében, mert a könyvtárosok — köztük a mi dolgozóink — fizetését jelentősen emelték, hanem azért is, mert bővült a szolgáltatások rendszere, sokoldalúbb lett a könyv- és olvasaspropaganda. Tovább fejlődtek könyvtárunk kapcsolatai (Pest megyei Könyvtár, a szakszervezeti hálózatok közül mindenekelőtt a HVDSZ, továbbá iskolák, múzeumok, művelődési házak, Hazafias Népfőrs, a Szovjet Kultúra és Tudomány Háza, könyvkiadók, FÖMO stb.).

Lépések történtek a központi könyvtár súlyos raktári helyzetének enyhítésére az ún. feltömrő raktárrész

létesítésével. Kimunkáltuk a szociológiai központi címjegyzék elveit, és elkezdődött kiépítése is.

A múlt esztendő olyan nagy eseményei, mint a Szabó Ervin- és az Adycentenárium vagy a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulója minden vonatkozásban tartalmasabbá tették hálózatunk munkáját. Bibliográfiai és kiállítási segédeszközöket, módszertani kiadványokat, vetélkedő-forgatókönyveket, beszélgetésvázlatokat jelentettünk meg, figyelembe véve mind a felnőtt, mind a gyermekolvasók igényeit. A segédeszközök és kiadványok közül sokat országosan is terjesztettünk. Csak néhány példa kiadványtermésünk változatoságára: Szabó Ervin bibliográfia. A Szovjetunió külpolitikája, Latin-Amerika (bibliográfiák), az Ady Endre Budapestje c. összeállítás, továbbá a „Hajnalunk kezdődött meg veled...”, „Ki látott engem” című Ady-műsor forgatókönyve, a 60 kérdés a Szovjetunióról rejtvenyjáték, a Szellemlélelmes toató, valamint a könyvtárhasználati segédletek stb.

Törekedtünk arra, hogy általánosan emelkedjék a tájékoztatás színvonala, egyúttal differenciálódjék a meghatározott rétegek felé

irányuló szóbeli és szemléltető propaganda, az olvasmányajánlás. „Könyvkináló” címmel tízezer példányszámban adtuk ki válogatást az irodalom, a népszerű tudományos és a művészeti kiadványok legjavából a felnőttek könyvtáraiba átiratkozó és a kezdő olvasók részére. Összesen hatszázezer példányban jelent meg 12 féle röpbibliográfiánk a TV műsoraihoz a Kulturális Alap és a Kulturális Minisztérium anyagi támogatásával.

1977-ben fogalmazódott meg hálózatunk szolgáltatási szintek szerint differenciált egységes rendszerének koncepciója, s ezzel egyidejűleg alakult ki a központi ellátó funkció továbbfejlesztésére irányuló elképzelés is. Az állományalakításra vonatkozó differenciált gyűjtőköri elvek mindezekkel összefüggésben léptek a gyakorlati megvalósítás stádiumába. Az elmúlt évben indult meg szervezetten a hálózaton belüli könyvtárközi kölcsönzés. Növekedett a zenei részlegek száma és jelentősen gazdagodott állományuk. Elkezdődött a hangzó állomány központi fel- dolgozása is.

Az úpesti és a soroksári könyvtár elnyerte a „Kiváló könyvtár” címet, 9 könyvtár pedig résztvett az

1976—77-re meghirdetett „Az olvasó munkásért” pályázat.

Megjelent a hálózat új kezelési szabályzata, ezzel egyidőben sor kerülhetett néhány ügyviteli egyszerűsítésre is.

A technikai felszereltség javítására szintén tettünk néhány szerény lépést. (Gyorsmásoló a központi könyvtárban, irodai másológép, korszerű nyomdai fotóberendezés, számológépek stb.) Munkaszervezési vonatkozásban megemlíthető a hálózat különböző típusú egységeiben végzett munkaidő-fényképzés elemzése.

Az 1978-as esztendőben azt kívánánk, hogy mielőbb nyíljk meg a kelenföldi 3-as sz. könyvtár. Jó lenne, ha döntés születnék a központi könyvtár új épületének elhelyezéséről és tervezéséről, több részleges felsőfokú, illetve középszintű könyvtár létesítéséről

(ezek sorsa mostanáig függőben volt), ha nekifoghatnánk a harmadik bibliobusz és a hálózat központi szolgáltatásainak továbbfejlesztésére hivatott ellátó objektum és egy régen nélkülözött prézens könyvtár előkészítésének is.

Terveink között szerepel a Zenei gyűjtemény bővítése helybenhallgatást lehetővé tevő berendezéssel, olvasóteremmel. A szociológiai információs hálózathoz tartozó intézmények együttműködési körét is bővíteni szeretnénk. Kumulatív szociológiai folyóiratjegyzéket adunk ki.

Megjelenik a *Pest, Buda a Rákóczi szabadságharcban*, a *Krúdy Gyula Budapestje* c. kiadványunk, *Az európai szocialista országok szépirodalmának bibliográfiája*, a *Magyar Tanácsköztársaság dokumentumai* c. kiállítási segédanyag; bibliográfia készül a *KMP*

megalakulásának 60. évfordulójára és gyermekbibliográfiák, különféle módszertani kiadványok vannak előkészületben. A már említettek kivül évfordulóink kapcsán megemlékezünk az emberi kultúra olyan nagyságairól mint Goya, Morus Tamás, Tolsztoj, Voltaire, Rousseau stb.

Munka- és ügyvitelszervezés és a lehetőségek szerinti további gépésítés szerepel még ellképzéseinkben. A szolgáltatások színvonal emelésében fontos feltételnek tartjuk a szakképzett könyvtárosok számának növelését, építve a bérintézkedési és a képzési rendelkezések kedvező hatására.

Úgy véljük, hogy sok elmentmondás feloldásával küszködve ugyan, ám derűlátással nézhetünk az új esztendő és könyvtárunk 75. évfordulója elé, amely 1979-ben lesz.

TÓTH BÉLA,

a szegedi Somogyi Könyvtár igazgatója:

Az immár száz esztendéje városi könyvtári funkciót betöltő Somogyi Könyvtár 1973 óta kibővült feladatkörrel működik: Csongrád megye valamennyi tanácsi közművelődési könyvtárának hálózati központjaként is tevékenykedik. Az átszervezés időszakában születtek meg és kezdtek megvalósulni a párt és a kormány alapvető közművelő-

dési határozatait, illetve rendelkezéseit, amelyek kedvező hátszelet szolgáltatottak a jó irányú változásokhoz, eleven erővel duzzasztották meg a csongrádi könyvtárügy hajójának vitorláit is.

A Somogyi Könyvtár új szerepköréből fakadó szélesebb körű tevékenység eredményei már az átszervezést követően megmutattak, azonban éppen az elmúlt, 1977-es év hozta a legnagyobb sikereket: ekorra érték be ugyanis a fenntartók és a központi, illetve helyi irányítószervek több éves, mindennapos figyelmének és megkülönböztetett gondoskodásának, valamint a könyvtárosok áldozatos munkálkodásának gyümölcsei. A volt megyei, a szegedi járási könyvtár és a Somogyi Könyvtár sok mindenben különböző elképzelésekkel és ambíciókkal összeverődött könyvtárossági gárdája az új könyvtári szervezetben 1977-re Kovácsolódott össze, s ettől kezdve a jó munkahelyi légkör-

ből fakadó komolyabb eredményekkel is számolhatunk. Milyen sikerekről adhat számot könyvtárügyünk, amikor az elmúlt öt évre és különösen 1977-re visszatekint?

Létszámban, eszközökben elértük a kívánalmaknak megfelelő szintet. Az augusztusi bérintézkedések kedvező hatása minden könyvtáros kategóriában érezhető, de különösen az alacsonyabb fizetési csoportokban hoztak előnyös változást: a jobb bérezési feltételek minden bizonynyal megszilárdítják e csoportok sorait, amelyekben korábban egészégtelenül nagy volt a hullámozás. Lényegesen javultak elhelyezési körülményeink is: Az 1973-as átszervezés idején a központi könyvtár és a szegedi fiókönyvtárak alapterülete összesen 1537 m² volt, ebből a hálózatra 447 m² jutott. Azóta — nem számítva a Szegedhez csatolt községek könyvtárainak alapterületét — a bővítések és az új

létesítmények révén 694 m²-rel, a korábbinál 45 százalékkal nagyobb a hálózat könyvtárainak alapterülete. A városi tanács rendkívül nagy anyagi áldozatainak és a központi segítségnek („Petőfi-emlékkönyvtár”, „30 év — 30 könyvtár” akciók) köszönhetjük, hogy nemcsak külön ifjúsági, valamint gyermekkönyvtárral és lakótelepi, továbbá külterületi fiókkönyvtárakkal bővült hálózatunk, hanem a központi épület szorongató helyhiányát is sikerült enyhíteni azáltal, hogy a városi tanács lehetővé tette köztetés, nyomtatványraktár, karbantartó műhely és tápraktár létesítését a városban, illetve megszünt tanjai- külterületi iskolákban.

A régebben csupa apró könyvtárszobácskákból álló hálózat életében az elmúlt évben döntő változás történt: új könyvtárak épültek, fehér foltok tűntek el, s a krónikás léptékváltásról is beszámolhat. Könyvtár épült a város egyik, munkások lakta részén, a Petőfi-telepen, 140 m²-re bővült a dorozsmai fiókkönyvtár alapterülete, augusztus 19-én 160 m² alapterületű, zenei részleggel felszerelt könyvtár nyílt Újszeged Odessa nevű lakótelepén, s az év végén átadásra készen állt a Tarjáni lakótelep 260 m²-es új, ugyancsak teljes funkciójú könyvtára. Nagy örömünkre, június 30-án a

városi VB ülésén határozat született az új központi könyvtár felépítésének megkezdéséről. Ez az építkezés méltán számíthat országos figyelemre. A Dóm téren — a megyei levéltár hivatali és kutatóhelyiségeivel közösen — felépülő könyvtár négy szintjén a Somogyi Könyvtár jelenlegi alapterületénél (1090 m²) ötször nagyobb helyhez jut.

1977 sikerei után tehát jogos bizakodással tekintünk az 1978-as évre. Nemcsak a központi épület alapozása kezdődik ugyanis meg, hanem minden tekintetben lényeges színvonal-emelésre készülünk fel. Távirati stílusban: Az alapszolgáltatások jobb ellátásán felül a közművelődés árnyaltabb szféráiban is állandósítani szeretnénk sokirányú tevékenységünket. Az író-olvasó találkozók, irodalmi, zenei és egyéb művészeti rendezvények és tevékenység szervezése, a színesebb könyvtárpropaganda immár egész évi termézetes feladatunkká válik. A megye könyvtárain túl is érdeklődéssel várt és számontartott kiadványaink sora új, értékes munkákkal gyarapodik majd. A Szegedi Pedagógiai Főiskolán induló népművelő könyvtáros képzés feltételeinek megteremtésén szintén nagy reményekkel munkálkodunk, hogy nemcsak a mi, hanem a környező 3—4

megye örök szakemberhiánya is enyhüljön. Reménykedünk abban is, hogy a szakosított gimnáziumok és tanfolyamok segítségével sikerül majd megoldanunk a középfokú könyvtárosok sergének folyamatos utánpótlását, hiszen nélkülük a közművelődési könyvtárak nem léteznek.

Terveink, feladataink megvalósításában az eddiginél jobban számíthatunk a megyei szervek támogatására. A megyei hálózat fejlődése még nem kielégítő, noha ilyen vonatkozásban is értünk el eredményeket az elmúlt években. A megyei művelődésügyi irányítás földalta az átszervezett könyvtárral szembeni korábbi fenntartásait, s nagy gondallal és segítőkészséggel támogatja kibontakozóban levő szervezetünket. Szeretnénk a megyében 1978-ban 3—4, utána pedig minden évben ugyanennyi könyvtárát építéssel-korszerűsítéssel rendbe tenni, mégpedig a fundamentumtól a katalógusokig.

Mindebből talán kiderül, mennyire tudatában vagyunk annak, hogy a könyvtár nem önmagáért való, hanem a társadalom sokirányú gondjainak megoldásáért fáradozó, a közösség szolgálatára mindig készen álló intézmény. Ha feltételei megvannak, napra készen, ütközéskészen teljesítheti és teljesíti is feladatát.

SÓPTEI JÁNOSNÉ,

a Csepel Vas- és Féművek központi könyvtárának vezetője:

Az elmúlt év a Csepel Vas- és Féművek szak szervezeti könyvtárhálózatában bizonyos értelemben a „betakarítás éve” volt. Most ért be ugyanis az eredménye annak a törekvésnek, hogy az üzemi letéti könyvtárakat — ahol csak lehet — önálló, főfoglalkozású könyvtárosok által vezetett könyvtárakkal

váltjuk fel. Olyan nagyvállalatoknál, mint például az Acélmű, a Féműv vagy a Szerszámgépgyár, ahol az előző években 2—3 letéti könyvtár látta el a maga szűk lehetőségeinek keretei között a feladatokat, önálló könyvtárakat létesítettünk, s ennek eredményeként, alig több, mint egy év alatt másfélszeresére növekedett az ilyen üzemekben az olvasók száma. Ez a tény számunkra irányt is jelöl: 1978-ban és a következő években — a korábbi idő-

szakban jó szolgálatot tett — letéti könyvtárak helyett az önálló könyvtárak létesítését szorgalmazzuk.

Az elmúlt év egy másik eredménye-öröme kettős: a hálózatban nemcsak tovább növekedett az olvasótábor, hanem fiatalodott is! 1976 végén 12 300 olvasója volt a hálózatnak, 1977-ben ezt az olvasói létszámot lényegében már a harmadik negyedév végén elértük. Az olvasótáborban a 30 évesnél fiatalabb olvasók aránya 45 százalék: 15 százalékkal magasabb, mint 1976-ban volt. Megalapozott reményünk van rá, hogy a fiatalok aránya tovább nő...

Szeretném hangsúlyozni, hogy ezeket az eredményeket nemcsak a hálózatban dolgozó főfoglalkozású és társadalmi munkás könyvtárosok igen nagy munkájának köszönhetjük, de annak is, hogy a Csepel Művek évről évre nagyobb összeget juttat a könyvtárak fejlesztésére. Csak egyetlen adat: 1976-ban a könyvbesszerzésre fordítható összeg 400 ezer forint volt, 1977-ben viszont már több, mint félmillió forintot költhetünk erre a célra, és ugyanez az összeg 1978-ban is rendelkezésünkre fog állni.

1977 novemberében a Csepel Művek Párt- és Szakszervezeti Bizottsága megtárgyalta a Művekben folyó közművelődési munka helyzetét. A közművelődés

fontosságának elismerését mutatja a határozat is, amely szerint nem évi 2 vagy 3 százalékkal növelik a fejlesztésre szánt támogatást, hanem mindenkor a szükségleteknek megfelelő összeget irányozzák elő a közművelődés különböző területei számára, tehát az oktatásra, a könyvtárakra, a munkásotthon tevékenységére stb. A közművelődésben dolgozók megbecsülését bizonyítja az a tény is, hogy az országosan elrendelt bérfejlesztés alkalmával a bér-alap 19 százalékos emelését hajthattuk végre. Ezáltal a könyvtárosok korábbi anyagi megbecsülése tovább fokozódott, ami messzemenően hozzájárult és hozzájárul ahhoz, hogy a mi könyvtárosaink körében alig-alig fordul elő munkahely-változtatás.

Az önálló üzemi könyvtárak létrehozására irányuló, már említett törekvésünkön kívül mindössze kettőt emelek ki terveink sorából: Azaz a gondolatlan foglalkozunk, hogy az oly sok és helyel-közzel talán nem is alaptalanul bírálattal illetett szocialistabrigád-szerződés megkötését az idén mi sem szorgalmazzuk mindenáron. Ezzel kapcsolatban egyetlen érvként hadd mondjam el a következőket: 1974-ben lényegében több brigádszerződést kötöttünk, mint például 1977-ben. Mégis: az olvasók szá-

ma kedvezőbben alakult 1977-ben mint 1974-ben! Több tényező egybevetése alapján állítom: a szerződési rendszer korábbi, esetenként valóban formális elemeiben minőségi változások következtek be, a brigádtalagok belülről fakadó művelődési igényének megjelenése. És ennél szebbet, ennél jobbat könyvtárosok-népművelők nem kívánhatnak.

A másik tervünk: a központi könyvtár mellett önálló gyermekkönyvtárat és gyermekklubot hozunk létre. A gyermekklubban — sok egyéb mellett — orosz nyelvű foglalkozásokat is szervezünk, együttműködve a Szovjet Kultúra és Tudomány Házának könyvtárával és a Munkásotthon nyelvtanáraival. Ezzel az a célunk, hogy megteremtjük az átmenet, a nyelvi „karbantartás” lehetőségét a Csepel Művek óvodaiban orosz nyelvet tanuló gyermekek számára addig is, amíg az általános iskola V. osztályában tantárgyként foglalkozni kezdenek az orosz nyelvvel.

Hadd fejezzem be azzal a reménnyel: 1978-ban — talán éppen a Könyvtáros közreműködésével — az eddigieknél több tapasztalatszerésre nyílik alkalom a szakmabeliek számára. A változó körülmények, a meghökkenően sokrétű igények minél jobb kielégítése sürgetően követeli ezt.

SLEZSÁK IMRE,

az Edelényi Nagyközségi-Járásí Könyvtár igazgatója:

Az Edelényi Nagyközségi-Járásí Könyvtár hármast területi feladatkört tölt be: Ellátja a helyi könyvtári feladatokat a 11 ezer lakosú járási székhelyen, központi könyvtára a nagyközség négy kerületében és 5 társközségében, valamint két tanyáján levő 11 fiókkönyvtárnak, s végül módszertani alközpontja a járás 57 tanácsi könyvtárának.

Tevékenységünket jellegzetes kisközséges területen végezzük, járásunk 61 települése közül ugyanis a lakosság száma 45 községben nem éri el az ezer főt. Örömeink, gondjaink tehát nagyobb részt a kisközségek örömeivel, gondjaival függnek össze.

Az 1977-es esztendő számvetése alapján örömmel állapíthatjuk meg, hogy nem csökkent a lakosság érdeklődése a könyvtárak iránt, azaz sikerült megtartanunk olvasóinkat. A székhelyközség lakosságának 25, a já-

rás lakosságának pedig 22 százaléka, tagja könyvtárainknak. Kismértékben ugyan, de nőtt a látogatók és a kölcsönzött kötetek száma, s népszerűek voltak az elmúlt évben is kiscsoportos foglalkozásaink. Méltóképpen emlékeztünk meg a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. és Ady Endre születésének 100. évfordulójáról. Teljesítettük az olvasó munkásért pályázat keretében tett vállalásainkat. Élénkebbé vált kapcsolatunk az üzemekkel és a szocialista brigádokkal,

olvasóink 26 százaléka fizikai dolgozó. Sikerült felkelteni az érdeklődést a „Kell a jó könyv” olvasópályázat iránt is. Úgy érezzük, hogy az elmúlt évben is teljesítettük — lehetőségeink határain belül — a közművelődési párthatórozatból ránk háruló feladatokat. Örömmel állapíthatjuk meg azt is, hogy a párthatórozat óta olyan nagyon várt anyagi támogatás csatornáit az elmúlt évben megnyitottak, méghozzá olyan mértékben, ahogyan ezt tevékenységünk, tartalmi munkánk megkívánta. Ez elsősorban a fenntartók könyvtári szemléletében bekövetkezett kedvező változásnak köszönhető, aminek következtében több pénz jutott könyvvásárlásra és a könyvtárak korszerűsítésére. (Bár az is igaz, hogy nem mindig ott, ahol leginkább kellett volna, és nem mindig akkor, amikor a legcélszerűbben lehetett volna felhasználni.) 1977-ben öt községi könyvtárt korszerűsítettünk, további hat könyvtárunk pedig berendezésének kiegészítésére, a könyvtár díszítésére kapott kisebb összeget. Az éves költségvetésben szereplő 276 ezer forintos könyvbeszerzési keretet (lakosként mintegy öt forint) a megyei tanács egy szeri támogatással több mint a kétszeresére emelte. Reméljük, hogy a többlet egy része rendszeres támogatássá válik. A 6/1976 KM—MüM együttes rendelet végrehajtását követően

a tiszteletdíjak összege havi 7 ezer forinttal, a korábbi összeg 27 százalékaival emelkedett járásunkban. A könyvtárosok munkabéréit pedig — a szeptember 1-i bérrendezés során — havi 10 ezer forinttal, átlagosan mintegy 24 százalékkal növelhettük.

Könyvtárunk 1977-ben ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját. Az ünnepi év a fejlődés, a gyarapodás éve volt. Fenntartónk, az Edelényi Nagyközségi Közös Tanács — a járás és a megye támogatásával — 70 négyzetméter alapterülettel, azon belül egy szép galériával bővítette intézményünket. 40 ezer forintos ráfordítással művelődési autónk is megújult. A megyei tanács 100 ezer forinttal kiegészítette szégyenletesen kis összegű, 40 ezer forintos helyi könyvvásárlási keretünket, és egy pályázat során 20 ezer forintot kap-

tunk az ifjúsági könyvbárat-kör támogatására.

Mit várunk az új esztendőtlől? Elsősorban azt, hogy békében, jó egészséggel, örömeinkkel végezhessük nagyon szeretett munkánkat, s hogy a lakosság szolgáltatásaink fokozottabb igénybevételével hálálja meg törekvéseinket, és a fenntartók fokozódó támogatását; a fenntartók pedig ezt az érdeklődést a támogatás újabb növelésével viszonzozzák. Néhány régi vágyamat azért pontosabban megfogalmazom. Mindenekelőtt bízom abban, hogy tovább javul kisközségeinkben a a könyvtárak elhelyezése, a lakosság könyvtári ellátottsága, s hogy a 6/1976 KM—MüM együttes rendelet értelmében lehetőség nyílik néhány könyvtárosunk tiszteletdíjának bérre változtatására, s a nagy, 5—6 társ-községes tanácsi körzetekben főfoglalkozású könyvtáros alkalmazására is, mert nem ritka eset, hogy a heti 12 óra kölcsönzés mellett 20—40 ezer forint értékű könyv feldolgozását is elvárjuk a havi 5—800 forintos tiszteletdíjért dolgozó könyvtárosoktól.

Reméljük továbbá, hogy az egy évvel ezelőtt létrehozott zenei részlegünkben végzendő hihetetlenül sok munkára létszámbővítéssel új munkaerőt kapunk. Ha e kívánságlista valamennyi pontja nem is valósulna meg hiánytalanul, abban azért mindenkifelett bízunk, hogy a legelső, s egyben legfontosabb kívánságunk teljesülni fog.

HORVÁTH LASZLÓ,

községi könyvtárvezető, Okány

1977 márciusában adták át rendeltetésének a 4200 lakosú község 140 négyzetméter alapterületű új könyvtárát. Nálunk az olvasók száma évek óta egyenletesen növekszik: 1973 és 74-ben 900-an, 1977-ben pedig november 30-ig

már 943-an iratkoztak be, a lakosság 22,4 százaléka (1976. november 30-án 876 olvasónk volt.) A látogatók száma az utóbbi öt évben 12 000 és 16 000 között változott, a kölcsönzött kötetek pedig 30 000—40 000 volt.

Most éppen olyan időszakban vagyunk, amikor az olvasótábor újabb emelkedése várható; ennek oka

az olvasótáborzó propagandán kívül az új könyvtár vonzó hatása, valamint az új szolgáltatást kínáló zenei részleg.

Az utóbbi években — helyhiány miatt — az olvasók a könyvtárat csak mint könyvkölcsönzőt használták, a jó kézikönyvtárat, a több mint 60 féle folyóiratot csak kevesen forgatták. Jelenleg 60 személy fér el

kényelmesen a könyvtárban. El is határoztuk az olvasóterem „benépesítését”, valamint a zenei részleg népszerűsítését.

Az olvasókkal való csoportos foglalkozás érdekében jó kapcsolatot alakítottunk ki az iskolával, a TIT szervezettel, a társintézményekkel. A közös munka azonban csak ötletszerű volt. Az elmúlt évtől kezdve a közös munkát együttműködési terv teszi rendszerezte és változatosabbá; a programok összehangolásának és a kapcsolat tartásának feladatát közművelődési felelős látja el, aki egyben az iskolai könyvtár vezetője. Az együttműködés során 1977-ben 11 hónap alatt 28 közös rendezvényt szerveztünk. Könyvtári órán szinte minden osztály részt vett. Néhanyszor iskolai napközi és óvodai csoportok is ellátogattak hozzánk; részükre szórakoztatóbb programok készültek. A könyvbarát szakkör negyedik éve működik a könyvtárban 3—4. osztályos tanulók részvételével, átlagosan 25 taggal. Munkatervét a szakkört vezető pedagógus a könyvtárossal együtt állítja össze. A programban vetélkedők, szavalóversenyek, irodalmi és nyelvi játékok szerepelnek.

A könyvtár 1977-ben a község KISZ szervezeteivel együttműködési tervet készített, melynek eredményeként 1977. november 30-ig 10 közös rendezvényt tartottunk. Két KISZ politikai oktatási csoport is működik a könyvtárban, a tagok használják a könyv-

tár folyóiratait, lemezt hallgatnak. A kapott oktatási feladatokhoz egyre többször igénybe veszik a kézikönyvtárt is.

Az őszi folyamán a KISZ fiatalok *Ki mit tud a Szovjetunióról?* címmel vetélkedőt rendeztek. Ugyancsak a NOSZF 60. évfordulójának tiszteletére jubileumi szavalóversenyre is sor került. Az Ady évforduló alkalmából a könyvtár irodalmi estjének keretében szintén szavalóverseny volt. 1977-ben két alkalommal rendeztünk író-olvasó találkozót.

A TIT-tel közösen évek óta két előadásorozatot bonyolít le a könyvtár: A nők klubja keretében több, mint húsz éve folynak előadások, az irodalmi klub pedig 1967-ben alakult, s irodalmi, zenei és művészeti előadások szerepelnek programjában.

A szeghalmi járás úttörő vezetőinek tanácskozását az újjáalakított könyvtárban tartották azzal a céllal, hogy érzékeltessék a résztvevőkkel, milyen esztétikus, barátságos, otthonos lehet egy könyvtár. Egyébként a megnyitás óta mintegy 100 könyvtári, közművelődési szakember kereste fel intézményünket.

Az eddigi 52 rendezvény is bizonyítja, hogy a feltételek megteremtésével a *közélet színterévé* lehet alakítani egy könyvtárat.

Terveinkről: A könyvtárnak a többi szervekkel közös rendezvényeit 1978-ban az aktualitások *szabják meg*: például az őszirózsás forradalom évfordulója, a VIT stb. Az irodalmi klubnak az MSZBT pályázattal kapcsolatban jut kiemelkedő szerep. Szükség van a nők klubja sorozat felfrissítésére; fejleszteni kívánjuk a szocialista brigádokkal való kapcsolatot, és ismét együttműködni az újjáépülő művelődési házzal. Fontos feladatunk a zenei részleg népszerűsítése, a komolyzene megkedveltetése a felnőttek körében, főleg zenei rendezvényekkel.

Végül nem hagyhatom említés nélkül, hogy az 1977. évi bérintézkedés ropant nagy jelentőségű: a munkához sokkal nagyobb kedvet ad a könyvtárosoknak. Főként a kötelező előlépés jelzi a kedvezőbb helyzetet. A könyvtáros immár anyagi tekintetben is célt lát maga előtt, és így értelmét látja a hosszú időn át tartó, eredményes munkának.

A Könyvtárosegyesület IX. vándorgyűlése

A könyvtárosegyesület eddig valamennyi vándorgyűlését vidéken rendezte, a legutóbbi, a kilencediket azonban 1977. november 3—4-én a fővárosban, a Pataky István Művelődési Központban tartotta.

Az első napi plenáris ülésen a résztvevők zsúfolásig megtöltötték a színháztermet. *Révész Ferenc*nek, az FSZEK főigazgatójának elnöki megnyitója után *Farkasinszky Lajos*, a fővárosi tanács elnökhelyettese bevezető beszédében azt hangsúlyozta, hogy a nyomtatott betű tekintélye nem hanyatlott le; a tömegkommunikációs eszközök nem pótolhatják az olvasását, minél több korszerű könyvtárra van igény. A fővárosi tanács tudja, hogy a budapesti közművelődési könyvtárak nem felelnek meg a követelményeknek, s a hátrányokat a bennük dolgozók lelkes, szakszerű munkája sem képes ellensúlyozni. Ezért már a negyedik és ötödik tervidőszakban elkezdtek a könyvtárak tervszerű telepítését, és a nyolcvanas évek folyamán megteremtik a korszerű hálózatot.

Boros Sándor kulturális miniszterhelyettes előadásában azt vizsgálta, hogy a közművelődési törvény mennyire szolgálja a fejlett szocialista társadalmat. Megállapította, hogy közművelődésünk helyzete függ az életszínvontól, a gazdasági helyzet-től, ezért egy csapásra nem lehet megváltoztatni. A fejlesztés korábban az iparra és a mezőgazdaságra összpontosult. Most ott tartunk, hogy közművelődésünknek a mindennapi életben is egyre fontosabb szerep jut. Minden területen olyan dolgozókra van szükség, akik a szakmai ismeretek mellett általános műveltséggel is rendelkeznek. Ennek elsajátítása könyvtár nélkül elképzelhetetlen. A könyvtáraknak mintegy fele közvetlenül szolgálja a közművelődést, a többi a tanítást, a kutatást és a fejlesztést segíti elő. Örvedetes, hogy megnőtt az érdeklődés a tudományos és a szakirodalom iránt. Az elmúlt években eredményes munka folyt a könyvtárakban, de ezzel nem elégedhetünk meg. Sok még a kihasználatlan lehetőség, tárjuk fel belső tartalékainkat! Úgy dolgozzunk, hogy a könyv és az olvasás szükséges voltát mindenki érezze!

Köpeczi Béla, az Akadémia főtítkárhelyettese a tudomány és a könyvtárak viszonyáról szólva kifejtette, hogy könyvtári munka nélkül egyetlen tudományágban sem lehet eredményes kutatást folytatni. Ahhoz azonban, hogy a könyvtárak valóban segítsék a kutatást, megfelelő állománnyal, hálózattal, sőt mechanizmussal kell rendelkezniük. Hazánkban a tudományos és szakkönyvtári hálózat 1945 óta nagymértékben gyarapodott, differenciálódott és sok olyan könyvtár is létrejött, amelynek állománya kizárólag a szakembereket szolgálja. A különféle tájékoztató apparátusok megsokszorozzák az ország szellemi vagyonának az értékét. A központi címjegyzékek lehetővé teszik a vidéken dolgozók tájékoztatását a külföldi szakkönyvekről, a könyvtárközi kölcsönzés segítségével pedig ezek a művek bármelyik intézményben megkaphatók. Ha számvetést készítenénk a tájékoztatás mértékéről, meglepő eredmények születnének a mérleg pozitív oldalán, de elgondolkoztatna a negatív oldal is. Például indokolt lenne a szakkönyvtárak szélesebb körét bekapcsolni az országos nyilvántartásba. Szólni kell azonban arról is, hogy az egyetemek nem támaszkodnak eléggé a könyvtárakra, az ott folyó kutatói utánpótlás-nevelés nem terjed ki a könyvtárhászra lát megismertetésére. Sok esetben tapasztalhatjuk, hogy a fiatal kutatók megdöbbenően tájékozatlanok az információ, a dokumentáció módszereiben. Sajnos, Magyarországon még mindig nem kapunk megfelelő tájékoztatást arról, mi van meg a könyvtárakban, arról pedig még kevésbé, hogy külföldön milyen, nálunk nem hozzáférhető könyvek jelentek meg. A megfelelő rendszer kialakítása elképzelhetetlen nemzetközi együttműködés nélkül. Ennek kialakítására történtek már kísérletek. A dokumentációnak meg kell adni a rangját, ne tekintsék azt se a könyvtárosok, se a kutatók másodrangú feladatnak. A kutatást előkészítő tevékenység, amelyet a katalógusok, bibliográfiák készítésétől kezdve a különféle információs gyűjtemények kiadásáig végzünk, sokszor értékesebb, de mindenesetre szükségesebb sok más olyan munkánál, amelyet a közvélemény általában tudományosnak tart. Könyvtárainkban sok olyan szakember dolgozik, aki képes egy-egy tudományág valamelyik témakörében önálló kutatást végezni. Történelmi és kulturális hagyományaink, emlékeink feltárásában próbáljuk összehangoltabban végezni munkánkat. Elkészült az új akadémiai főirány-tervjavaslat. Ezen belül nagy jelentősége lesz a hungarikumok gyűjtésének, feldolgozásának, az RMK folytatásának, szakbibliográfiák, katalógusok kiadásának. Örömmel üdvözlőnénk azt is, ha a könyvtárak munkatársai egyénenként és mint közösségek is részt vennének a terv keretében kiadásra kerülő, az új magyar irodalomtörténettől az új magyar néprajzig oly sok területet magába foglaló nagy szintézisek elkészítésében.

Papp László, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnökhelyettese a szak-könyvtáraknak a szakmai tájékoztatással kapcsolatos feladatairól beszélt: Kivitelünk értéke megközelíti a teljes nemzeti jövedelem felét, rendkívül fontos tehát a külpiacok igényeinek gyors tudomásulvétele és a termelési szerkezet ennek megfelelő fejlesztése — mondotta. A hosszú távú közgazdasági politika megköveteli, hogy a szakkönyvtári hálózat tájékoztatást adjon az e téren történő és várható változásokról. Ez csak úgy képzelhető el, ha csatlakozunk a nemzetközi gazdasági, műszaki és tudományos tájékoztatási rendszerekhez, és ezek révén az információs áradatból a számunkra hasznosakat kiszűrjük. Állítsunk fel országosan összehangolt szakmai információs rendszert megfelelő szakemberekkel! Az erre vonatkozó terv, amelybe valamennyi szakkönyvtárnak szervesen be kell illeszkednie, 1978 harmadik negyedévére el fog készülni. Nagy a hiány információs szakemberekben, sürgősen gondoskodni kell képzésükről vagy úgy, hogy könyvtárosokat tanítsunk meg az információs szakmai ismeretekre vagy pedig az utóbbi terület szakembereit a könyvtári ismeretekre.

Héberger Károly, a Műegyetemi Könyvtár igazgatója az oktatási intézmények és a könyvtárak kölcsönhatásáról tartott előadást. Az oktatási intézmények — mondta — az ismeretek hatványozott mérvű gyarapodása miatt túlterhelik a pedagógusokat is, a diákokat is. A helyes kiindulás az lenne, ha elfogadnák: nem nyújthatnak teljes tudást. Tanítsák meg az alapvető ismereteket, az önálló gondolkodást és a kézikönyvek használatát. A könyvtárhasználatra való oktatás alig szerepel a tantervekben, az általános iskolákban különösen nem. A 18 egyetem közül 14-ben folyik ugyan irodalomhasználati oktatás, de ez sem kapcsolódik mindig határozott témához, s így a hallgatóknak nincs módjuk a módszerek gyakorlására. A szakmai ismeretek gyors elavulása miatt a könyvtárak ne csak a hagyományos feladatokat végezzék el, hanem vegyenek részt a korszerű szakmai irodalom ismertetésében is. Az idegen nyelvű szakirodalom használatára nevelni kell, mert ez — különösen az orosz nyelvére — egyáltalában nem kielégítő. A könyvtárak legyenek a filmek, diafilmek, audiovizuális eszközök tárai is, s ezeket vegyék igénybe a megfelelően el nem látott iskolák.

Remete László, az FSZEK osztályvezetője „Szabó Ervin, a társadalomtudós és a könyvtáros” című előadásában beszélt Szabó Ervin életútjáról, érdemeiről, és érdekesen fejtegette, hogy egyéniségében hogyan fért össze a forradalmár a pedáns könyvtárossal.

A könyvtárosok este **Darvas Iván** színművész önálló estjét hallgatták meg, majd a Művelődési Központban működő kerületi könyvtárban baráti találkozón vettek részt.

A vándorgyűlés második napján a szekciók üléseire került sor. A *társadalomtudományi könyvtárosok szekciójában Sallai István Szabó Ervin korszerűségéről* beszélt. Megállapította, hogy ma sem tudunk modernebbül fogalmazni, mint ő. Számos követelése napjainkban is időszerű. Például a fővárosi könyvtárhálózata olyan, amilyent ő mindig támadott: „nyilvános könyvtárak” helyett a legtöbb helyen zsúfolt, túlterhelt népkönyvtárak fogadják az olvasót, a magas olvasási igényeket a szegényes gyűjtemények nem tudják megfelelően kielégíteni. Az egész országban a legelmara-dottabb a Budapest vonzási körzetébe tartozó helységek könyvtárhálózata. A mai viszonyokat is Szabó Ervin szemével kell vizsgálni és az ő szellemében javítani rajtuk.

A *műszaki könyvtárosi szekcióban Vajda Erik* vezette a vitát. Először a plenáris ülés anyagát beszélték meg, főleg Köpeczi Béla és Papp László előadását: hogyan lehetne megvalósítani a különféle javaslatokat, a tájékoztatás számítógépes szintre való emelését, a szakemberek képzését, az állományfeltárás javítását... Ezután **Szántó Péter** ismertette a számítógépes információs rendszerek kialakulását, jelenlegi helyzetét és a szakmai tájékoztatásban betöltendő szerepüket.

A *gyermek- és iskolai könyvtárosi szekcióban* a gyermekek részére szervezett iskolán kívüli közművelődési tevékenység formáit vitatták meg, különösen pedig azt, hogy művelődésükben milyen szerepet tölt be a könyvtár. **Deme Tamás**nak, a Népművelési Intézet munkatársának bevezető előadása után a vita résztvevői a művelődési házak, múzeumok által nyújtott lehetőségekről és a könyvtárakkal közösen rendezett foglalkozásokról szölkak. Az élénk vita során arra a megállapodásra jutottak, hogy valamennyi foglalkozás fő feladata: olvasóvá nevelni a gyermekeket.

Az *ifjúsági könyvtárosi szekcióban Károlyi Zsigmondné* az ifjúsággal foglalkozó könyvtárosok munkakörülményeiről adott részletes ismertetést, és sorra vette a szükséges változtatás lehetőségeit.

A *zenei könyvtárosi szekcióban Skaliczki Józsefné* „Irányelvek és zenei könyvtári normatívák a külföldi és a hazai tapasztalatok alapján” címmel tartott előadásában hangsúlyozta, hogy a korszerű könyvtárakban kiemelt szerep jut a hangos-képes dokumentumoknak. A könyvtárosoknak ugyanolyan figyelmet kell fordítaniuk a beszerzésükre, mint a nyomtatott művek rendelésére.

A vándorgyűléssel kapcsolatos tennivalók példás szervezését és zavartalan lebonyolítását a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár munkatársai végezték.

25 éves a Könyvtárellátó

Negyedszázada jelent meg a 2042/13/1952-es Minisztertanácsi határozat, mely egyebek között a közművelődési könyvtárak könyvvéllátásának megszervezését is előírta.

E határozat 11. pontja szerint: „A könyvtáraknak az újonnan megjelenő könyvekkel történő ellátása — a népművelési miniszter által megadott irányelvek alapján és a könyvkereskedelem érdekeinek figyelembevételével — az Állami Könyvterjesztő Vállalat feladata. A könyvtárak könyvvéllátásának biztosítása céljából, az Állami Könyvterjesztő Vállalat keretén belül »könyvtárellátót« kell szervezni.”

A *Könyvtáros* elődének, a *Könyvbarát* című folyóiratnak 1952. évi augusztusi számában a Könyvtárellátó feladatait taglaló cikk jelent meg, s még ugyanezen év novemberében *Megkezdte munkáját a könyvtárellátó* címmel *Ubornyák László*, a Könyvtárellátó vezetője — aki azóta is ezen a poszton áll — a Könyvbarátban beszámolt a kezdeti lépésekről, a jövő terveiről.

25 év távlatából nem minden tanulság nélkül való újraolvasni ezeket a híradásokat. Kicsit büszkén, de ugyanakkor szomorúan állapíthatjuk meg, hogy a tervek, az elképzelések negyedszázaddal ezelőtt európai mércével mérve is élenjáróak, szakmailag magas színvonalúak voltak, s közülük sok máig megvalósításra vár. Korszerűségük így, az elmaradás két évtizede felől visszanezve még inkább szembeötlő. Lássuk csak a tervek egyik pontját: „Tanácsot ad a könyvtárak helyes berendezésére is, rendelkezésre bocsátja a könyvtári berendezési tárgyak műszaki rajzait és leírásait”. (*Könyvbarát*, 1952. 11. sz. 12. 1.) Ma is mint megvalósítandó feladatot idézhetjük ezt a részt, de sok más is az indulási elképzelések közül.

Már ekkor szóba kerülnek a kiadói tevszerűség hibái, hiányosságai, pedig hol volt még a mai kiadványáradat! Már ekkor elhangzik olyan javaslat, hogy az ismeretéseket nem a kiadóktól kellene átvenni, s mily hasznos volna, ha a könyvek törtélt levonata alapján történne a könyvtárak értesítése és tájékoztatása. (Talán 1978-ban ezt a feladatot törölhetjük a negyedszázados adósságok listájáról.) Említhetnénk még a könyvtári kötés fontosságát elemző sorokat és a cédulaellátás megszervezését is, aminek ma már élvezhetjük előnyeit és fájlaljuk gyengeségeit.

Talán ünnepelni illenék a negyedszázados évforduló kapcsán. Amikor a 25 éves Könyvtárellátót köszöntjük, mégis úgy érezzük, hogy nem vagyunk ünneprontók, ha megemlíttük közös gondjainkat.

A Könyvtárellátó jelenleg a Könyvértékesítő Vállalat egyik osztálya. Megalakulása óta az egész társadalmi közeg — melyben működik — lényeges változásokon ment keresztül. Említtettük már a könyvkiadás mennyiségi oldalának hatalmas méretű növekedését, ám arról sem feledkezhetünk meg, hogy a Könyvtárellátóval szerződő könyvtárak száma ugyancsak nagy ütemben szaporodott. 1955-ben a Könyvtárellátó forgalma 17,4 millió Ft volt, 1965-ben már 60,6 millió, 1971-ben 93,9 millió Ft, 1976-ban pedig 154,5 millió Ft-ért szállított a könyvtáraknak könyvet. Ugyanebben az időben a szerződő könyvtárak száma alig négyszázról (1955) 4306-ra emelkedett. A dinamikus növekedés közben azonban a szervezet munkájának mechanizmusa évtizedeken keresztül változatlan maradt. Jelenlegi viszonyai szinte a manufaktúrák korát idézik, csak éppen szemben áll velük a nagyipari termelés, s e kettő természetes feszültsége a szolgáltatást nyújtó vállalatnál és a szolgáltatást igénybe vevő könyvtáraknál csapódik le. Mindezek olyan gondok, melyekről még az ünnepre való tekintettel sem hallgathatunk. A korszerű könyvvéllátási rendszerhez sok minden kell: például nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a körülményt sem, hogy az alapjaiban jól kimunkált szervezetet ma már szinte csak az ott dolgozók lelkiismeretessége és állhatatossága működteti.

Az elmúlt év szeptemberében a Kulturális Minisztérium kiemelten fontos ügyként vizsgálta meg a könyvtárellátás jelenlegi helyzetét, és gyors intézkedésekre utasította az illetékeseket, hogy mielőbb feloldódjanak a legnagyobb ellentmondások. Az intézkedések nyomán 1978-tól nagyobb raktári készletet kap a Könyvtárellátó. (Nyilvánvaló, hogy emiatt még tovább növekszenek a már most is szorongató raktári gondjai.) Könyvtári könyvminősítő bizottság alakult, mely az *Új Könyvek* c. állománygyarapítási tanácsadó folyóiratban használatos jelölési rendszerrel megvizsgálta az 1978. évi előzetes kiadói terveket és felbecsülte a várható könyvtári igényeket. Az alapvetően fontos munkák jegyzékét megkapták a szerződő könyvtárak. E sorok megjelenésekor már minden könyvtárban ott vannak a kiadói tervek és az előzetes minősítések. Most már a könyvtárakra vár az a feladat, hogy szerzeménye-

zésük valóban a művelődéspolitikai szellemében történjék. Az Új Könyvek c. kiadvány szerkesztési munkálatai azáltal is meggyorsulnak, hogy a recenziók a jövőben a tördelt levonatok alapján készülnek, s így megvalósulhat a könyvtárak valóban gyors előzetes informálása.

A könyvek könyvtári használatra való alkalmassá tételének (könyvtári kötés, tasakok, jelzetek, cédulaellátás stb.) túl hosszú útját a gépesítés minél gyorsabb bevezetése lényegesen rövidebbé teheti. A gépesítéssel lehetővé válik majd a megrendelések gyors feldolgozása, az előrendelések nyilvántartása és a programozott szállítás. A gépesítés megvalósítása, a korszerű raktárhálózat kiépítése a következő ötéves terv feladata lesz. Ezzel egyidejűleg kell végrehajtani a szolgáltatást igénybe vevő hálózatok, a könyvtári rendszer állománygyarapítási korszerűsítését is. A szétaprózott kis települések könyvtári állománygyarapításának központosítása nem várható sokáig magára. Nem csupán a szerződő felek számának ésszerű csökkentéséről van szó, hanem a jelenleginél színvonalasabb és gazdaságosabb állományalakításról. Természetesen ehhez is anyagi áldozatok kellene, szervezeten és folyamatosan bővített járműpark, szakemberek, megfelelő raktári férőhelyek.

Mindezek révén megvalósulhat a könyvtárak korszerű könyvellátása. Ezt kívánjuk a negyedszázados Könyvtárellátónak és a szolgáltatást igénybe vevő könyvtáraknak, magunknak, hisz mindezek közös cél érdekében hatnak: a könyvek idejében jussanak el az olvasókhöz, növeljék az olvasási kedvet, s ezáltal megvalósuljanak a könyvtárak elé tűzött művelődéspolitikai feladatok. (—gy—)

a lapokban olvastuk

Kocsma vagy könyvtár?

Rossz a kérdésselvetés! — remélhetem az ellenvéleményt azoktól, akiket boszszant ez a cím. Hogy lehet szembeállítani a kocsmát és a könyvtárat? Hiszen mindkettő társadalmi szükségletet elégít ki. De merőben más a szerepük. Nagyon is ellentétes — különösen ha a kocsmák működéséből származó tetemes bevételt, és a könyvtárak nehezen mérhető hasznát tekintjük... Mégis, miért készült el régen a borkóstoló a veszprémi Felszabadulás úti lakótelepen, és híre-hamva sincs a könyvtárnak?

A Hét [okt. 23-án bemutatott televíziós adás — A szerk.] vasárnap esti műsora sajtóította föl ezt a kérdést. Mert egyik budapesti kerületben is százegynéhány ivó létesült azóta, hogy a könyvtár szükségépületben vegetál. Ideiglenesen került oda — tízegynéhány éve. S ahogyan a tévériportból kitesztett, a könyvtárak fejlesztése bizony lemaradt, nemcsak az italboltokhoz, hanem a fodrászathoz, a Patyolathoz, a boltokhoz és más szolgáltató létesítményekhez képest is. Még inkább a ma szükségleteihez és a jövő igényeihez képest.

Mert a könyv — sokszor, ám korántsem elégszer mondtuk el — a művelődés elemi eszköze volt és marad. A könyvtár a szellemi szükségleteket kielégítő és ébresztető intézmények egyik legfontosabbika. Jelentősége egyre nő. Ez a felismer-

rés anyagi áldozatvállalásra és összefogásra készítetett megyénkben is hosszú évekkel ezelőtt. A veszprémi, devecseri, csabrendeki, vagy a volt tanácsházban a sümegi, s a november 7-én avatandó gyenesdiási néhány kiragadott a jó példák közül. Ám ha a füredi vagy a tapolcai, inkább könyvraktárakat semmint könyvtárakat említjük egy sor falusival együtt, a közművelődés hátrányos helyzeteiként tehetjük szavá. Ennek a leküzdésére biztatóak a kilátások a szintén zsúfolt ajkai és jó néhány más intézményben. Fokozottabb erőfeszítéssel, vagy inkább a lehetőségek gyarapításával és körültekintőbb kihasználásával lassan, de biztosan javul a helyzet.

Ha most feltámadna Szerb Antal, a jeles irodalomtörténész, volt tanítványa, a Szabó Ervin Könyvtár igazgatója körbevezethetné a főváros könyvtáraiban. Volna mivel dicsekedni, ám pirulni is. S úgy véli, hogy húsz év múlva nem lesz oka pironkodásra. Közben azonban egy nemzedék cseperedik fel. Amelyik olvasási lehetőségeit tekintve hátrányos helyzetű. Ezt csökkentendő, megyénkben a fejlesztési tervek — köztük az ajkai járás ellátásának központosítása — következetes végrehajtása indokolt.

Hogy negyedannyi idő alatt épüljön fel egy könyvtár, mint egy kocsm... (r. i.)

(Napló, Veszprém)

A kötelempéldány-szolgáltatás és -elosztás új rendszere II.

A kötelempéldányok új elosztási rendjéről — melynek ismertetését lapunk előző számában kezdtük meg — a továbbiakban már jelen időben beszélhetünk: *az új rend 1978. január 1-én életbe lépett.* Természetesen az új elosztási rendre való áttérés csak fokozatos lehet, hiszen többkötetes művek időben eltolódó megjelenése esetén fenn kell tartani az eddigi elosztási módot. (Azoknak a könyvtáraknak kell megkapniuk például az újabb lexikonkötetet, amelyek az előző köteteket mint kötelempéldányt megkapták.) Az ilyen „átmeneti” esetektől eltekintve az idén megjelent sajtótermékek kötelempéldányai már az új elosztási rend alapján jutnak el a cikkünk első részében ismertetett regionális, illetve a most ismertetésre kerülő szakterületi szempontú elosztás útján könyvtári rendszerünk számos jelentős tagkönyvtárába.

Szakterületi részesedés

A kötelempéldányok *szakterületi szempontú* elosztása lényegében csak az eddigi válogatási rendszer módosítását jelenti. A cél továbbra is az, hogy néhány kijelölt országos jelentőségű szakkönyvtár (illetve felsőoktatási könyvtár) hozzájuthasson a gyűjtőkörébe illő kötelempéldányokhoz. A különbség a múlthoz képest mindössze annyi, hogy ezt a lehetőséget az eddiginél több könyvtár kapta meg, de körülhatároltabb szakterületeken. A szakterületek elhatárolása persze nem eshet mindenütt egybe az adott könyvtár pontos gyűjtőkörével, ez a megoldás mégis lényegesen többet nyújt a részesedő könyvtáraknak, mint eddig a válogatás vagy az utóválogatás lehetősége. A könyvtári rendszer szempontjából pedig az elosztás következetessége, a sajtótermékek útjának nyomonkövethetősége az, ami a kötelempéldányok hasznosítási lehetőségeit az eddigiékhöz képest szinte többszörösére növeli.

A nem regionális alapon részesedő könyvtárak különböző módon: mint *biztosított részesedésű*, vagy mint *válogató jogú* könyvtárak részesülnek a gyűjtő- és a szolgáltatási körüknek megfelelő, használati célú kötelempéldányokból.

A *biztosított részesedésű könyvtárak* a számukra kijelölt szakterület teljes kötelempéldány-anyagát rendszeresen és hiánytalanul megkapják, éppen úgy, mint a regionális alapon részesedő könyvtárak. A biztosított részesedésű könyvtárak és a számukra kijelölt szakterületek a következők:

Állami Gorkij Könyvtár 13.*; a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára 5., 6., 7., 8., 9.; Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 1., 4., 12., 13.; Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár (AGROINFORM) 10.; a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Könyvtára 13.; a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtára 2.; a Nehézipari Műszaki Egyetem Könyvtára (Miskolc) 7., 9.; Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ 11.; a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Könyvtára 11.; Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum 3.; a Veszprémi Vegyipari Egyetem Könyvtára 5., 8.

Néhány nagy könyvtárunk (az Egyetemi, az Akadémiai Könyvtár és az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ) továbbra is a teljes kötelempéldány-mennyiségből válogathat. Ez az *általános válogató jog*, ha engedménynek tűnik is és ellentmond a kötelempéldányok új elosztási rendjét meghatározó alapelveknek, a gyakorlat szempontjából elkerülhetetlen. Ilyen nagy intézmények hosszú idő óta meglevő jogainak megszüntetését semmi nem indokolta, bár igaz az is, hogy széles és sokirányú gyűjtőkörük, illetve az ebből adódó igényeik a kialakított szakterületi bontással nem egyeztethetők össze. (Sokirányú gyűjtésük következtében viszont éppen ezek válogató tevékenysége nyomán keletkezik a legkisebb maradék, amelynek képződése — mint a bevezetőben már említettük — komoly gondot okoz.) Természetesen a kötelempéldányokkal való gazdálkodás itt is számol bizonyos önkorlátozással, például azzal, hogy az OMKDK gyakorlatilag nem fog az 1., 3., 4., 12., 13. vagy az Egyetemi Könyvtár a 7., 8., 9., 10., 11., 13. szakcsoport anyagából válogatni, bár joga és lehetősége erre is megvan. (A Széchényi Könyvtár viszont jogosan tagadhatja meg a kötelempéldányt a könyvtár gyűjtőkörébe nem tartozó műből.)

A *korlátozott válogató jogú* könyvtárak részesedésének módja éppen ebben tér el az előbbiektől: válogató joguk csak bizonyos szakterületekre, vagy csak azok egy

* Emlékeztetőül: a számok a következő szakterületeket jelölik (részletesen lásd a Könyvtáros 1977. évi 12. számában): 1. humán tudományok, 2. közgazdaság, 3. pedagógia, 4. társadalomtudományok, 5. kémia, 6. természettudományok, 7. bányászat, 8. vegyipar, 9. műszaki tudományok, 10. agrártudományok, 11. orvostudományok, 12. szépirodalom, 13. zene.

részére terjed ki. Ilyen korlátozott válogató joga van az Országgyűlési Könyvtárnak a humán tudományok, a közgazdaság, a társadalomtudományok és a szépirodalom területére, hogy a gyűjtőkörébe tartozó jogi, politikai és legújabbkori történeti jellegű sajtótermékeket, valamint a szépirodalomból a fentiekhez „háttérként” szolgáló műveket kiválogathassa. Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum korlátozott válogató jogával élve egészítheti ki pedagógiai gyűjteményét (amit mint biztosított részesedési könyvtár kap meg) az 1-es szakcsoportból a lélektan, valamint a 12-esből a gyermek- és ifjúsági irodalom kötelespéldányaival. Az AGROINFORM szintén ennek alapján válogathatja ki az orvostudományi csoportból a szükséges általános biológiai, élettani műveket és így jut a Könyvtártudományi és Módszertani Központ szakkönyvtára a könyvtár-informatikai sajtótermékekhez abból a „humán” csoportból, amely a lélektan szempontjából az OPKM, egyébként pedig az Országgyűlési Könyvtár rendelkezésére áll.

Ez a nagy vonalakban vázolt elosztási rend a kötelespéldányokkal való gazdálkodás bevezetése révén még számos kisebb ellátási (juttatási) kérdést is meg tud oldani: például az OPKM alsó- és középfokú tankönyv-gyűjteményének rendszeres gyarapítását, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem könyvtárának a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszerben végzett munkájához szükséges kiadványok juttatását, sőt a Magyar Nemzeti Galéria plakátgyűjteményének gyarapítását is a grafikus plakátok egy-egy kötelespéldányával.

A részesedő könyvtárak feladatai

Az állománygyarapítás talán egyik legnagyobb nehézsége hozzájutni a nem hivatalos kiadók legtöbb kiadványához, a kereskedelmi forgalomba nem kerülő sajtótermékekhez (sőt, gyakran egyáltalán tudomást szerezni róluk). Ezen a gondon segít a kötelespéldányokhoz való rendszeres hozzájutás, amely a részesedő könyvtárak számára lehetővé teszi egy-egy szakterület hazai irodalmának valóban *teljességre törekvő* gyűjtését. A részesedő könyvtáraknak azonban élniük is kell a lehetőséggel, és így kialakult gyűjteményüket minden érdeklődő számára hozzáférhetővé kell tenniük. Pénzben is nagy értéket képvisel a részesedő könyvtárak számára a kötelespéldányjuttatás, de talán még értékesebb az a rang, amit a könyvtár a részesedés alapján elérhet: egész országrészt számára válhat valamely szakterület megbízható alapkönyvtárává.

Mit nyújtanak és nyújthatnak mindezért a részesedő könyvtárak? A jogszabály szükségzavú fogalmazása szerint „a könyvtárak a sajtótermékekből részükre biztosított kötelespéldányokat nyilvántartásba veszik, az olvasóknak közvetlenül vagy könyvtárközi kölcsönzés útján rendelkezésre bocsátják, és — eltérő rendelkezés hiányában — legalább tíz évig megőrzik.”

Más szavakkal kifejezve azt is jelenti ez a kötelezettség, hogy a kötelespéldányokat a részesedő könyvtár nem teheti állományának olyan részévé, melynek eredetiben való kölcsönzési kötelezettsége alól a könyvtárközi kölcsönzés szabályozása felmentést ad. A *rendelkezésre bocsátás* kötelezettségével magától értetődően együtt jár a *feldolgozás és feltárás* kötelezettsége is. Ma ez a kötelezettség még valamennyi részesedő könyvtárra vonatkozik. A jövő feladata az *egyszeri feldolgozás* elvét ezen a területen is bevezetni, illetve gyakorlattá alakítani. Elképzelhető a részesedő könyvtárak közötti együttműködés és munkamegosztás is, de valószínűbbnek látszik a nemzeti bibliográfiai feldolgozáshoz kapcsolódó valamilyen megoldás. Az mindenesetre csak átmeneti állapotnak tekinthető, hogy egy-egy szakterület kötelespéldány-anyagát (tehát azonos sajtótermékeket) 8—10 részesedő könyvtárban párhuzamosan, egymástól függetlenül dolgozzanak fel. Megnyugtató és végleges megoldásról csak akkor beszélhetünk majd, amikor az elosztásra kerülő kötelespéldányok feldolgozott állapotban (például cédu-lákkal vagy a feldolgozást rögzítő technikai eszközzel — pl. lyukszalaggal — együtt) jutnak el a részesedő könyvtárakba. Ennek az „egyszeri feldolgozásnak” kell majd vállalkoznia a hiányjelzésre is, amelyet az OSZK kötelespéldány-szolgálat jelenleg nem tud vállalni. A kötelespéldány ugyanis csak egy szakcsoportba kerülhet, ha több területet érint is: ezért lenne hasznos a részesedő könyvtárak figyelmét hiányjelzéssel felhívni olyan sajtótermékekre, amelyek az adott szakterületet is érintik, de a besorolással máshová kerültek. Ennek megvalósulásáig (de azután is) a kötelespéldány-ellátásból való részesedés a könyvtáraktól körültekintő és felölősségteljes állománygyarapító munkát kíván: csak így válhat egy-egy kijelölt könyvtár szakterületének valóban gazdájává, amelyhez nemhiába fordul kérésével az érdeklődő olvasó, vagy bármely másik könyvtár.

Szacom: tájékoztatás, bibliográfia, dokumentáció

Beszélgetés Szentmihályi Jánossal

Szentmihályi János 1908. július 23-án született Budapesten. Nagypapa, apja ügyvéd volt, a családban természetesen vették, hogy ő is az egyetem jogi karára iratkozik be. Valójában nem volt sok kedve hozzá, a jogi tárgyak mellett bölcsészeti előadásokat is hallgatott, és úgy tervezte, hogy a jogi doktorátuson kívül a bölcsészettudományt is megszerzi.

Egyetemi éve alatt rendőri és törvényszéki riporterként dolgozott a 8 Órai Újságnál, majd nagypapa csaknem egy évre Londonba küldte, hogy tökéletesen elsajátítsa az angol nyelvet. Hazatérése után az ügyvédjelöltséggel próbálkozott, ezt követően egy banknál lett gyakornok. 1935-ben Debrecenbe helyezték át, itt mellékesen színházi, zenei és művészeti kritikákat írt a Debreceni Független Újságba. Szívesen emlékezik debreceni éveire:

— Újságírói munkám — melynek ösztönzője, támogatója volt Bajcsy-Zsilinszky Endre későbbi fegyvertársa, Thury Levente főszerkesztő, és a felszabadulás után megyei könyvtárvezető-helyettesként ismertté vált, mindenki által nagyra becsült Béber László szerkesztő — sokban kárpótolt a hivatalnoki munka mindennapi robotját. Édesanyámnak és második férjének, az embernek, orvosnak egyaránt kiváló dr. Fernet Béla professzornak házában éltem, s a zseniális Horváth Árpád is, aki akkoriban volt színigazgató Debrecenben, megtisztelt bizalmas barátságával. Olyan baráti köröm alakult ki, amelyre máig szeretettel emlékezem — mondotta.

1939-ben elbocsátották állásából, ekkor visszatért a fővárosba, és angol nyelvórák adásából és fordításokból, cikkek írásából élt. Ebben az időben lefordította Thornton Wilder regényét, mely először Sor-som az ég, majd a felszabadulás után több kiadásban Mennyei ügyekben utazom címmel jelent meg.

Már ebben az időben közeli kapcsolatba került a könyvekkel. Az illegális kommunista párttól feladatként kapta, hogy dolgozzék a Codex Könyvkiadónál. Ez a kiadó sok baloldali könyvet jelentetett meg, és az ő közreműködése idején például kiadta Cseh Gyula Diderot válogatását, valamint Aszódi Éva és Binét Ágnes: Versek könyve című antológiáját. Ez utóbbinak az volt a célja, hogy a gyermekekkel művészi értékű, progresszív szellemű verseket ismertessen és kedveltes-

sen meg. Részt vett a Békepárt munkájában, ezért le is tartóztatták.

1943-ban munkaszolgálatra kellett bevonulnia, de szerencsére humánus gondolkodású feljebbvalói voltak, s így sikerült életben maradnia. 1944 decemberében Debrecenbe került, és ott beosztást kapott a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban.

— Változatos pályafutásod volt. Ott, Debrecenben kezdted a könyvtári munkával foglalkozni? — folytattam a kérdezősködést.

— Nem egészen, volt több kitérőm is. Debrecenben először pártmegbízásból szabadegyetemet szerveztem, ahol Révai József, Andics Erzsébet, Rudas László és mások adtak elő — 1919 óta Magyarországon először nagy nyilvánosság előtt — marxista filozófiát és történelemszemléletet. A minisztériummal együtt költöztem Budapestre, s itt az egyetemi ügyosztályra osztottak be. Innen a Pártközpont agitprop. osztályára kerültem, majd újból vissza a minisztériumba, ahol a külföldi kulturális kapcsolatok osztályán voltam először előadó, majd Sötér István, akkori osztályvezető helyettese. Miután Sötér István egyetemi tanári megbízást kapott, én lettem az utóda.

— Megtudhatnánk valamit itteni munkádrol?

— Először is azt kell elmondani, hogy az akkori ún. X. ügyosztályon nagyon tehetséges emberek — néhány volt Eötvös kollégista — és nagy műveltségű, széles látókörű tanárok, jogászok gyűltek össze. Az ott végzett munka valóban kol-

lektív tevékenység volt, amit nagyban elősegített *Ortutay Gyula* akkori miniszter és a két államtitkár, *Alexits György* és *Bassola Zoltán* értő támogatása. Ennek a munkának lényege volt: állami támogatás juttatása szépirodalmi művek fordítására és kiadására, továbbá a külföldi Collegium Hungaricumok, magyar intézetek és tanszékek munkájának megindítása, illetve megszervezése. Amire a legbüszkébb vagyok: munkatársaimmal képzőművészeti kiállításokat is szerveztem. Két év alatt több külföldi kiállítást mutattunk be, mint amennyit a Horthy-korszak a maga 25 esztendeje alatt. Különösen nagy sikerű volt a londoni, amelyet *Garas Klára* rendezett.

1949-ben igazságtalan fegyelmi vizsgálat indult ellenem, emiatt a minisztériumból el kellett mennem, sőt a pártból is kizártak, új munkahelyem megválasztását azonban rám bízta. Én az Egyetemi Könyvtárba kértem beosztásomat, és ott *Mátrai László* igazgató szívesen fogadott. Ezt a gesztusát sohasem fogom elfelejteni. Első munkaként az olvasótermi katalógus revízióját kaptam, s ezzel kapcsolatban az oda osztott anyag felújítását, korszerűsítését kellett elvégezni. Az Egyetemi Könyvtár jó iskola volt számomra, nagyon jól éreztem magam, s itt tanultam meg a könyvtári munka ügy-szólván minden ágát. Hallgatóim „egyetemi könyvtári” lokálpatriótának mondanak, mert ha könyvtárról beszélek, mindig erre az intézményre gondolok.

— *Hogyan kerültél a tájékoztató szolgálatba?*

— A könyvtárban már korábban rendszerezettek egy ún. „referenzs-naplót”. Ebbe beírták az olvasók érdekesebb kérdéseit a rájuk adott válaszsal együtt. A valószínűség ugyanis amellett szólt, hogy máskor is fel fognak tenni hasonló kérdéseket, s ezekben az esetekben a napló feleslegessé tette az újabb keresést. A válaszok elkészítésével alkalmanként más-más könyvtárost bíztak meg. Nos, én arra gondoltam, hogy az alkalmi megbízások rendszere helyett állandó tájékoztató szolgálatot kellene kiépíteni. *Mátrai László* egyetértett velem, s az új szolgálat megszervezésével és vezetésével engem bízott meg. Tizenegy évig dolgoztam ebben a beosztásban, s úgy érzem, eredményes munkát végeztem. Mint bibliográfus ma is abból élek, amit ott és akkor tanultam.

— *Szerinted melyek a jó tájékoztatás előfeltételei?*

— Elsőnek talán a személyieket említem. Kitűnő munkatársakat kaptam mindjárt az alakuláskor, olyanokat, mint *Pálvölgyi Endre* és *Déri Miklósné*. Megvolt bennük a sokoldalúság, a kellő

nyelvtudás, a különböző forrástípusok és segédkönyvek ismerete, ráadásul a gyors felfogás és az olvasókkal való foglalkozás készsége sem hiányzott belőlük.

— *Általában kik kértek tájékoztatást?*

— Elsősorban az egyetemi hallgatók, akik leggyakrabban szemináriumi dolgozataik és szakdolgozatuk elkészítéséhez kértek segítséget. Mindez, sajnos, azt bizonyítja, hogy az egyetemi oktatás nem egy szakterületen nem terjed ki a tájékozódás forrásainak megismertetésére és a használatukba való bevezetésre. Ezen a területen azóta sem tapasztalható nagy javulás. De neves tudósok is kértek tőlünk irodalmat, különösen a tudományok határterületeiről, vagy szakmájuktól távol eső témákról, máskor meg bizonyos adatokra voltak kíváncsiak. Közéjük tartozott például *Lukács György*, *Rudas László*, *Vendl Aladár*. Olyan eset is előfordult, hogy egy kiváló enzinkutató, aki azt állította, hogy készülő munkájához tudomása szerint minden elképzelhető forrást ismer, a biztonság kedvéért megkérdezte tőlünk: milyen irodalmat tudunk ajánlani neki. Összeállítottunk egy hatvan-hetven tételes bibliográfiát, s a kutató bevallotta, hogy a tőlünk kapott irodalom feléről még csak nem is hallott. Ennek oka megint csak a bibliográfiai források hiányos ismerete volt.

— *Hogyan sikerült ilyen eredményeket elérni? Ehhez nem elég egy-két jó munkatárs.*

— Rendelkezésünkre állt az Egyetemi Könyvtár kitűnő segédkönyvtára. Korszerű gyarapítását még *Ferenczi Zoltán* kezdeményezte, és *Prohászka Lajos* folytatta. Az én időmben *Pajkossy György* ismerte fel ennek az állományrésznek a jelentőségét. A szerzeményi osztály vezetőjeként tudta, hogy a könyvtárnak nincs elég pénze, hogy mindazt beszerezze, amire az egyetemi oktatás igényeinek megfelelően szükség volna. Ezért legalább azokat a kézikönyveket, tájékoztató műveket vegyük meg — hangoztatta — amelyek segítségével meg lehet állapítani, hogy mit kell elolvasniuk a különféle témákkal foglalkozó professzoroknak, kutatóknak, hallgatóknak. A segédkönyvtár használatát megkönnyítette az általunk készített, gyakorlati szempontokat figyelembe vevő szakkatalógus.

— *Ha már a katalógusoknál tartunk, tapasztalataim szerint sok segítséget nyújtott a marxista katalógus is. Szólj erről is pár szót!*

— Az ötvenes évek elején a pártoktatásnak és a pártunkívüliek ideológiai képzésének támogatására külön katalógust készítettünk. Belekerült ebbe a marxizmus-leninizmus magyarul megjelent teljes irodalma; Marx, Engels, Le-

nin, Sztálin műveit analitikusan is feldolgoztuk. A könyveken kívül számba vettük a marxista ideológiát hirdető folyóiratokban, napilapokban megjelent cikkeket, tanulmányokat és bírálatokat is. Ennek a segédeszköznek a használhatóságát bizonyítja, hogy 10—12 fővárosi és vidéki intézmény rendelt belőle egy-egy példányt. A cédulákat stencillel sokszorosítottuk, és havonta küldtük szét a kiegészítést, az újonnan megjelent könyvek, cikkek regisztrálását. Ezt a munkát 1956-ig folytattuk.

1954-ben *Bibliográfiák az egyetemi oktatás számára* címmel sorozatot indítottunk. Körkérdéssel fordultunk az egyetemi professzorokhoz, és kívánságuk szerint állapítottuk meg a füzetek témáit, mégpedig az Egyetemi Könyvtár profiljának megfelelően, elsősorban a társadalomtudományok köréből. Ilyen témák: A nemzetiségi iskolapolitika a dualizmus korában; Magyarország 20. századi történelmének tanulmányozásához szükséges bibliográfiák és segédkönyvek; A nyugat-európai kommunista pártok megalakulása és kezdeti tevékenysége; A regény története; A dráma története; Magyar néprajztudomány 1945—1955. Kár, hogy 1962-ben megszűnt a sorozat. Egyébként ezek a füzetek vezettek az *Útmutató a tudományos munka magyar és nemzetközi irodalmához* című közös munkánk kiadásának gondolatához.

— *Először, ha jól emlékszem, csak arról volt szó, hogy a Gondolat Kiadó elődje, a Művelt Nép megjelenteti az Egyetemi Könyvtár segédkönyvtárának katalógusát...*

— A kiadóban úgy gondolták, hogy ezzel megfelelő segédkönyvet adnak a közművelődési könyvtárak tájékoztató részlegében dolgozók kezébe. Ehhez azonban ki kellett egészíteni a jegyzéket számos, az Egyetemi Könyvtárban nem található mű címadatával. Mind több szakembert kellett bevonni az egyes tudományágak tájékoztató könyveinek kiválasztásába. Nőtt az anyag, egyedül nem győztem a rendszerezést, a pótlások, kiegészítések elvégzését, a felesleges anyag törlését, a bibliográfiai leírások pontosságának ellenőrzését, a hibás címek, adatok kijavítását; ezért kellett téged is bevonni a munkába. Mindenesetre szerénytelenség nélkül mondhatjuk: ha nem is hibátlan, de hézagpótló mű lett útmutatónkból. Sajnos, a kiadás óta eltelt másfél évtized alatt számos fejezete teljesen elavult, új kiadás viszont nem készült belőle.

— *Az ötvenes évek elején vidéki könyvtárakat is „patronáltál”.*

— Hármat: a tatabányai megyei, a komáromi járási és az esztergomi városi könyvtárat.

— *Az Egyetemi Könyvtárból 1960-ban a Könyvtártudományi és Módszertani Központba mentél át. Ott milyen megbízást kaptál?*

— A tudományos és szakkönyvtári osztály vezetőjévé neveztek ki. Itteni munkámmal kapcsolatban két dolgot szeretnék megemlíteni. Az egyik az 1961-es gödöllői országos bibliográfiai konferencia megszervezése, tematikájának megállapítása, a szekciók munkatervének kidolgozása; a másik a dokumentációval, szakmai tájékoztatással kapcsolatos szervezési és tartalmi kérdésekkel való intézményes foglalkozás. Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottsággal együtt kilenc szakminisztérium vállalatainál, intézményeinél korszerű elméleti alappozással felmértük a szakemberek tájékoztatási ellátottságának mértékét és a tájékoztatás iránti igényeiket.

A KMK-ból *Sebestyén Géza* és *Pajkossy György* felkérésére átmentem a Szechenyi Könyvtárba, ahol a Várba tervezett költözéssel kapcsolatban az ottani kézikönyvtárak szervezése volt a feladat. Ennek megoldására *Bélley Pállal* és *Windisch Évával* vállalkoztunk, de sajnos, a probléma elvesztette aktualitását az építkezés elhúzódása következtében.

— *Egyetemi előadásaidat mikor kezded el?*

— Először 1953-ban, még mint az Egyetemi Könyvtár munkatársa, megbízott előadóként tartottam előadásokat az olvasószolgálatról. Később egy évig helyettesítettem *Kóhalmi Bélát*, akit legkitűnőbb mesteremként becsültem, és ma is meghatódom, ha tiszta emberségére gondolok. Nyugdíjazása után kifejezetten az ő kérésére bíztak meg az egyetemi oktatással. 1974-ig adjunktusként, azóta mint docens oktatok. Szakom a tájékoztatás, a bibliográfia és a dokumentáció. Igyekeztem és igyekszem lépést tartani azzal a gyors és nagymérvű fejlődéssel, amely az informatika, a tájékoztatásügy területén észlelhető. Ezt talán nagyszámú szakmai publikációim és egyetemi jegyzeteim is igazolják. Oktató munkámban sokat segít az a tény, hogy a FID, a Nemzetközi Dokumentációs Szövetség Oktatási és Képzési Bizottságának magyar tagja lévén, alkalmam nyílik külföldi kollégáim oktatási tapasztalatairól is tudomást szerezni. A FID által szervezett oktatási szemináriumok, munkaértekezletek nagyon hasznosak. Igen jól sikerült az általunk 1972-ben Veszprémben szervezett nemzetközi oktatási szeminárium. Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság mellett tanszékünk is derekasan kivette részét a szervező és rendező munkából.

— *Több hallgatód panaszkodott, hogy túl szigorú vagy, félnek nálad vizsgázni...*

— Úgy érzem, hogy aki az egyetemi tanulmányokat választotta, vállalja azt is, hogy a tanulásban elér bizonyos színvonalat. Ezt megkövetelem a hallgatóimtól. Aki könyvtáros vagy tájékoztatási szakember akar lenni, legyen járatos a szakmai tájékozódás forrásaiban, és ismerje módszereit, különben menthetetlenül lemarad. Ez annál inkább szükséges, mert nagy a fejlődés. Hogyan fog valaki eligazodni az információs visszakereső rendszerek, a számítógép útján való tárolás kérdéseiben, ha nem sajátította el legalább az alapfogalmakat?

— *Mi a véleményed a tájékoztatásról, az informatikáról? Tudománynak tartod?*

— Erről a kérdéssel már több szerény publikációm jelent meg. Magát a tevékenységet és annak produktumait nem tekintem tudománynak még akkor sem, ha annak tudományos felkészültség az előfeltétele. A tájékoztatásnak mint sajátos kommunikációs folyamatnak kutatását, mivel az törvényszerűségek megállapítására törekszik, a tudomány komplex alkalmazásának tartom.

— *Beszélgünk végül kedvenc témádról, a Hungarika bibliográfiáról.*

— Igazad van, ez kedvenc témám, szívügyem. Megírtam a *Hungarika bibliográfia néhány kérdése* című cikkemet, melyben igyekeztem a „hungarika” fogalmát tisztázni, és kijelölni a hungarikumok bibliográfiai feltárással kapcsolatos teendőket. Amikor a hungarikagyűjtés és bibliográfiai feldolgozás területén mutatózó kezdeti elhanyagoltságot a Széchényi Könyvtár felszámolni igyekezett, 1971-ben Sebestyén Géza elfogadatta tervezetemet, és megindította a *Magyar Folyóiratok Repertórium*a mellékleteként

megjelenő *Hungarica Külföldi Folyóirat-szemlélet*, melyet azóta is nagy kedvvel és ambícióval szerkesztek. Folyamatosan tájékoztat a külföldön, idegen nyelven megjelenő magyar vonatkozású közleményekről, beleértve a magyar szerzők külföldön, idegen nyelven megjelenő tanulmányait és a külföldön megjelent magyar vonatkozású művek ismertetését. Ennek egy alapvető hibája volt: nem regisztrálta a külföldön megjelent magyar vonatkozású könyveket és a magyar szerzők idegen nyelven megjelenő köteteit. 1977 elejétől azonban ezeket is bevontuk az ismertetendő művek körébe, ezt jelzi a periodika megváltozott címe is: *Hungarika, Irodalmi Szemle*; ennek társszerkesztője *Horváthné Szerb Judit*. 1972-ben indult meg a kiadvány társlapja, az *Orvos Mária* által szerkesztett *Külföldi Magyar Nyelvű Folyóiratok Repertórium*a, amely 1977 óta — címét megváltoztatva — ugyancsak regisztrálja a könyveket is.

— *Még sok mindenről lehetne beszélni, megjelent tanulmányaidról, egyetemi jegyzeteidről, és az ugyancsak hungarika-tárgyú, A magyar és magyar vonatkozású irodalom regisztrálásának motívumai című kandidátusi disszertációdrol. Azonban már csak egy utolsó kérdést teszek fel: Úgy tudom, január 1-től nyugdíjba vonulsz — gondolom, ez nem jelenti azt, hogy teljesen visszavonulsz a munkától.*

— Ez nem rajtam múlik. Mint megbízott előadó — ha csökkentett órászámmal is — szeretném folytatni az oktató munkát. A *Hungarika* szerkesztését pedig, remélem, továbbra is vállalhatom. Mindkettő szívügyem, és hozzá tartozik jó közérzetemhez.

Vértesy Miklós

Olvastuk

az *Évfordulók* című, a Kossuth Kiadónál Gárdos Miklós szerkesztésében 1973 óta megjelenő zsebkönyvsorozat legújabb, 1978-as kötetét. Mint a sorozat egésze, ez is elsősorban a munkásmozgalom jeles napjait és jubileumait, azonkívül a világtörténet, az irodalom- és művészettörténet legkiemelkedőbb évfordulóit tartja számon, illetve lexikális adatokkal, irodalomjegyzékekkel, illusztrációkkal és ötletkkel segíti a különféle formában történő megemlékezéseket. Az 1978-as zsebkönyv mutatót is tartalmaz, mely a benne és a korábbi kötetekben való eligazodást szolgálja. Az *Évfordulók* szerkesztési szempontja némiképp eltér a Könyvtártudományi és Módszertani Központ által szerkesztett éves és negyedéves megjelenésű eseménynaptárétól, tehát annak jó kiegészítője. A zsebkönyv előnye, hogy mindig korán, a tárgyévvel megelőző év őszén jelenik meg, gyorsaságának ára azonban olykor a pontatlanság (a legutóbbiban például Ugo Foscolo olasz költő 100 éves megfiatalítása — a helyes születési dátum: 1778. febr. 6.; illetve Szőnyi Tibor munkásmozgalmi mártír születési évének eltévesztése — a helyes dátum: 1903.); s előfordulnak súlyos hiányok is: Morus Tamás születésének 500., Albrecht Dürer 450. és Rousseau 200. halálzási évfordulóját meg kellett volna említeni.

Nálunk alig van talaja a lektúrnek

Beszélgetés a váci híradástechnikai gyár szakszervezeti tanácsának titkárával,
Petheő Miklósnéval

A váci Híradástechnikai Anyagok Gyára nem tartozik a nagyvállalatok közé: mintegy 1400 dolgozót foglalkoztat. Ezek csaknem fele, 650 ember 56 szocialista vagy szocialista címért versenyző brigádba tömörülve végzi napi munkáját, de kiveszi részét a gyár szellemi-kulturális életéből is, vállalván egy-egy rendezvény védnökségét. A szocialista brigádok tagjainak egyharmada alkalmazott, kétharmada fizikai munkás. Valamennyien szervezeten vesznek részt az olvasómozgásban, nagy részük tagja az üzem Darvas József nevével viselő szakszervezeti könyvtárának.

Mindezt a gyár szakszervezeti tanácsának titkárától, Petheő Miklósnétól tudom meg, akihez azért kopogtatam be, hogy arról érdeklődjem tőle, milyen szerepet tölt be a könyvtár az üzem életében.

— Az üzem helyzetét s a könyvtári feladatokat egyaránt több tényező befolyásolja — mondotta Petheő Miklósné. — Gyárunk szerencsés fekvése — a vasútállomás és a buszpályaudvar egyaránt pár száz méternyire van tőlünk — vonzza a vidéki dolgozókat. Dolgozóink majdnem egyharmada a környező településekről jár be a gyárba: Felsőödről, Sződről, Verőcéről, a balassagyarmati vonal falvaiból és a buszjáratokkal megközelíthető Rádról, Pencről, Kosdról. Gondjaink, a könyvtár gondjai is, részben ebből a tényből fakadnak. A menetrendi kötöttség alig engedi, hogy a bejárók folyamatosan és szervezeten vegyenek részt az üzem kulturális életében és a könyvtári rendezvényeken. Másik gondunk: az alacsony iskolai végzettség nem választható el az előbbtől. Főleg a környező falvakból bejárók között magas azok aránya, akiknek nincs általános iskolai végzettségük sem: számuk meghaladja a kétszázat. Az a célunk, hogy ezek a dolgozók is részesei legyenek minden rendezvényünknek: tehát ne csak jelen legyenek, hanem be is kapcsolódjanak „áramkörükbe”.

— Gondolom: ebben az esetben nem elsősorban az irodalmi estekre utal, hanem az olvasásra, a könyv, az irodalom (a szakmai művek és a szépirodalmi alkotások) szeretetére.

— Szeretetére, illetve amiről elsősorban szó van: megszerettetésére. Az üzem kulturális bizottságának és ezen belül a szakszervezeti-üzemi könyvtárnak erre van a legfőbb gondja. A könyvtár vezetője, Petővári Gyula arra törekszik, hogy irányítsa, nevelje a dolgozók olvasási

kultúráját. A kölcsönzés statisztikája arról tanúskodik, hogy nálunk alig van talaja a szórakoztató, lektúr-irodalomnak. A könyvtár rendszeres olvasói — számukkal nem vagyunk elégedettek, hiszen évente csupán 3—400 beiratkozott olvasóval számolhatunk — nem az egyébként népszerű krimik, kalandregények, könnyed olvasmányok iránt érdeklődnek, hanem elsősorban a huszadik századi magyar irodalom nemes értékei iránt.

— Megjelölhetné ezeket pontosabban is?

— Könyvtári rendezvényeinken sűrűn teret kaptak az ún. népi írók, s emiatt már feltették nekünk a kérdést: miért nem szélesítjük ki irodalmi estjeink témakörét térben és időben a magyar irodalom más tája és kora felé? Utaltam már üzemünk dolgozóinak összetételére. A könyvtár olvasói „messziről” érkeztek a könyvek birodalmába: java részük Jókai és Mikszáth egy-két művének ismeretében tanácstalanul áll a könyvtár nyújtotta kínálat előtt. Úgy gondoljuk, hogy azt a hidat, amely múlt századi klasszikusaink műveitől a mai magyar irodalom kiemelkedő alkotásai felé ível, nekünk, könyvtárunknak kell felépítenie. Ez a híd pedig természetesen alapozódik Móricz Zsigmondra, Németh Lászlóra, Tamási Aronra, Illyés Gyulára, a felszabadulás utáni írók közül pedig Sarkadi Imrére, Simon Istvánra épp úgy, mint az íróként, szociográfusként, politikusként egyaránt kiemelkedő Erdei Ferencre vagy Veres Péterre. Hangsúlyozom: mi egyetértünk abban a könyvtárral és vezetőjével, hogy a népi írók műveinek megismertetése és

megszerettetése nem lehet a könyvtári propaganda, a közművelődési tevékenység végcélja, de elismerjük, hogy kitűnő alapot teremt a majdani szélesebb tájékozódáshoz.

— *A szélesebb tájékozódás szándékának már voltak eddig is jelei a könyvtárban?*

— Az egységesség vádját már csak azért sem érezzük megalapozottnak, mert üzemi könyvtárunk a népi írók bemutatásán kívül mind szép-, mind szakirodalmi téren tett már sikeres lépéseket. Például a könyvtár rendezésében — az említett népi írók szerzői estjein, illetve a nekik szentelt emlékműsorokon kívül — önálló szerzői esten találkozott üzemünk olvasóival *Baranyi Ferenc, Juhász Ferenc és Nagy László*, tehát a felszabadulás után indult kiváló lírikusnemezdek három képviselője. De szorosan vett szépirodalmi rendezvényeken kívül a könyvtár volt gondozója a „Tudománypolitikai könyvnap”-nak, ahol a Kossuth Könyvkiadó kiadványait népszerűsítették. A könyvtár kiállítását rendezett a 100 éves vasasszak-szervezet múltjának, jelenének, munkásságának bemutatására, mégpedig olyan nagy sikerrel, hogy a kiállítás anyagát a Pest megyei Szakszervezeti Tanács vándorkiállítás céljából átveszi a könyvtártól. Az 1977. évi Műszaki Könyvnapok vidéki országos megnyitójára is — a könyvtár rendezésében — gyárunk művelődési termében került sor. Írókon, tudósokon, irodalomtörténészeken kívül tehát a könyvtár vendégül látott több könyvkiadót, otthont adott általános szakmai és politikai művek kiállításának, s olyan előadásokat is rendezett, amelyekben *szakminiszterek találkoztak gyárunk dolgozóival.*

— *A felsorolásból kitűnik, hogy a Híradástechnikai Anyagok Gyárának „Darvas József” könyvtára az üzem falain túlmutató érdeklődési rendezvényekre is vállalkozott. Ez a szinte páratlan aktivitás a gyár dolgozóin kívül másokat is a könyvtárba vonzott?*

— Igen. Nem beszélve arról, hogy a könyvtárat törekvéseiben mindig készségesen támogató gyári vezetésen kívül a város közművelődési szervei, a tanács, a Hazafias Népfront és a Művelődési Központ munkatársai is felajánlották segítségüket, a város értelmisége, az általános és a középiskolák tanárai, valamint tanulói mindig nagy érdeklődést tanúsítottak rendezvényeink iránt.

Számunkra elsősorban mégis üzemünk dolgozóinak s közülük is főleg a szocialista brigádokban dolgozóknak nagyfokú aktivitása a legnagyobb öröm. Minden egyes könyvtári rendezvény felett 3—4 szocialista brigád vállal védnökséget, de a támogatásra jelentkező brigádok száma a

tényleges közreműködőkénel sokkal nagyobb. Valóságos verseny alakult ki közöttük az egy-egy rendezvényben való közreműködés érdekében.

— *Ez az aktivitás nagyon figyelemre méltó. De lemerhető-e a rendezvények hatása utólag is?*

— Feltétlenül. A rendezvények alkalmával az üzemünkben lerakattal rendelkező Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat különös hangsúllyal kínálja a könyveket, s a munkások körében nagyon meg is nőtt a vásárlási kedv. 1976-ban például a könyvlerakat évi forgalma 320 000 forint felett volt. Ha átlagot számítanánk, az egy-egy dolgozóra jutó összeg meghaladná a 200 forintot! A statisztikai elemzések szerint az országos átlag ezzel szemben a falvakban 30, a városokban pedig 50 forint!

— *Ez nagyon tiszteletre méltó eredmény, de a könyvvásárlás nem mindig egyben könyvolvasás is...*

— Annak érdekében is tettünk lépéseket, hogy a kettő együtt járjon. Az említett rendezvények alkalmával — a gyári Szakszervezeti Tanács anyagi segítségével — minden jelenlevő számára ajándekoztunk egy-egy szépirodalmi művet: *Móricz Boldog ember-ét, Tamási Hazai tükör* című könyvét és *Sarkadi* két drámáját. Petővári Gyulának ugyanis az a felfogása, s ebben teljesen egyetértünk vele, hogy a mégoly jól sikerült ankét, rendezvény, ünnepség is pusztába kiáltott szó marad, ha a résztvevők nem visznek magukkal „materializálódott” szellemi értékeket is.

— *Ne haragudjon, de én ismét visszatérnék az olvasásra.*

— Említettem már, hogy üzemünk dolgozói közül 3—400 állandóan olvasó tagja van a könyvtárnak, s azt is hozzátettem, hogy ezzel a számmal nem vagyunk elégedettek. De a Darvas József üzemi szakszervezeti könyvtár mindössze 12 éve működik. Indulásától kezdve lassan, de mégis gyarapodott állandó olvasóinak gárdája. A könyvvállomány több mint tizezer kötet, válogatottan jó a szépirodalmi része, s a törzsolvasók sűrűn megfordulnak érte a könyvtárban. De a könyvtár elhelyezése eléggé mostoha: a művelődési ház épületének második emeletén kapott három kis helyiséget. Nem esik a dolgozók útjába... Talán ezen segít majd, ha a most épülő új irodaházunk elkészül, s akkor ott a könyvtár tágasabb és központibb elhelyezéshez jut. Ez bizonyára kedvezően hat a könyvtár látogatottságára, a könyvek olvasottságára is.

— *A könyvtár vezetője, Petővári Gyula főfoglalkozású könyvtáros?*

— Nem, Petővári elvtárs a gyár gépészmunkása, szerény tiszteletdíjért látja el

könyvtárvezetői munkáját, de igen nagy lelkesedéssel, és szép eredménnyel. Született váci, egészséges lokálpatriotizmus él benne, amellest a könyv, az irodalom iránti nagy-nagy tisztelet is. Nem feladatának, de hivatásának tekinti, hogy a munkásművelődést szolgálja, ennek rendjé alá minden képességét, minden erejét.

- Ezt összegezésnek is tekinthetem?
- A Híradástechnikai Anyagok Gyá-

rának Darvas József vállalati-szakszervezeti könyvtára sok nehézséggel küzd. E nehézségeket mind a könyvtár vezetője, mind az üzem vezetősége és szakszervezeti tanácsa látja, s igyekeznek közös erővel segíteni rajtuk. Elégedettek vagyunk a könyvtár nehéz körülmények között végzett munkájával, és elismeréssel adózunk a könyvtáros áldozatos munkájának.

Végh Ferenc

forum

A felnőtt olvasók és a könyvkiválasztás

Élénk érdeklődéssel olvastam Vargha Balázs: *A betűrend diadala és nyomorúsága* című cikkét a Könyvtáros 1977. évi 8. számában, mert az én kételyeimnek is hangot adott, nevezetesen, hogy van-e fejlődés a felnőttek körében végzett olvasószolgálati tevékenység módszereiben. Vargha Balázs érdemei közismertek, a gyermekkönyvtárügyben elsősorban ő tudatosította, hogy mennyire fontos a gyermeki fantázia kiaknázása a gondolkodó olvasás kifejlesztésében, s mennyire szükséges a játékos foglalkozás a könyvben rögzített emberi ismeretek könnyebb elsajátítására.

Valami hasonló útmutatás hiányzik a felnőtt olvasószolgálatban is. Ilyen irányú hosszú működésem alatt elégedetlenül figyeltem munkánkat, mert a nagy számú és sokféle foglalkozású, műveltségű, érdeklődésű felnőtt olvasógárdával sokkal nehezebb eredményesen dolgozni.

Szomorúan veszem tudomásul, hogy a nagy forgalom miatt a nevelő törekvések egyre kevésbé érvényesülnek, s a munka elburokratizálódik a nagy közművelődési könyvtárak felnőtt olvasószolgálatában. A kiskönyvtárak esetében más a helyzet: ha a könyvtáros rátermett, közvetlenné, sőt baráttá válik az olvasó-könyvtáros kapcsolat, s nemcsak olvasmányok, hanem vélemények cseréjével is jár a könyvtárba járás.

Izlésnevelés kiemelésekkel

Az általános nyilvános könyvtár elsősorban az izlésnevelésben érhet el eredményt, hiszen ehhez a feladathoz mindinkább megfelelő szépirodalmi állománnyal rendelkezik (most nem szólok az ismeretterjesztő és a szakirodalom olvastatásában játszott szerepéről).

Sajnos, azt látom, hogy ezen a fontos területen nem a segítségnyújtás a lényeg, hanem valami számomra érthetetlen szempont. Nem válogatunk, nem irányítunk, hanem a nagy egészét egy „masszában” tálaljuk: nesze olvasó, fulladj bele. Igaza van Vargha Balásznak, így nem megyünk semmire. Az olvasó nem fog „rollerrel” vagy görkorcsolyával végigszáguldani a polcok mellett, hanem leragad egy állványnál, és onnan visz könyvet. S nem fogja kivinni a verset, ha nem érdekli. Ha pedig figyelmetlenségéből nem veszi észre, hogy amit választott, az vers, otthon fog átkozódni, s olvasatlanul viszi vissza a könyvet. Hiszen, ha ajánljuk, akkor sem bizonyos, hogy elolvassa, esetleg csak udvariasságból fogadja el. Én sem tartom helyesnek tehát a szépirodalom egybeolvasztását; bár a verset és a drámát nem mindenütt osztják be a szépirodalom nagy masszájába, bizonyos, hogy a többi tagolás megszűnt. Legyen csak kiemelés mindaz, ami az olvasó érdeklődését szolgálhatja, így még jobban is észre lehet venni, ha valaki túlságosan megragad egy műfajnál. Ha több olyan ajánló bibliográfiánk volna, amely témák szerint tájékoztat, s persze „használatnánk” is ezeket, nyugodtabbak lehetnénk. Mivel nincs elég, az állományt kell bontani. Az egybeolvasztási szemlélet különben is egyoldalú, mert vannak szerzők (Berkesi, Passuth, Szilvási), akik az ábécé megfelelő betűinél várják olvasóikat, tehát kínálásuk zavartalan. Ez nem baj?

Az elbeszélések különválasztásával már nem teljesen értek egyet. Jobb, ha külön vannak azok az elbeszélésgyűjtemények, melyek egy-egy ország irodalmát ismertetik meg, vagy tematikus összeállítások; a szerzői gyűjtemények műfaji különválasztása azonban nem mindig szerencsés, sőt zavaró is lehet, ha például olyan író könyvét keressük, aki elsősorban ebben a műfajban alkotott nagyot. Ha az írókat szeretik, elbeszéléseit is olvassák.

A kiemelések mellett szól a következő eset is. Valamilyen könyvet kerestem a katalógusban, amikor mellettem két fiatal beszélgetett. „Te! — mondta az egyik — én a fantasztikus könyveket szeretem, mit gondolsz, melyikek lehetnek azok?” Erre mindketten elkeseredve nézték a polcokon nyugvó könyveket, majd tévóvan huzigálni kezdték a katalógusfiókokat, amelyekben persze hiába kerestek ilyen jellegű tagolást.

Ha már a könyveket nem is tartjuk külön, a katalógust kellene úgy megszerkeszteni, hogy együtt legyenek a legkeresettebb témájú szépirodalmi művek cédulái (az ETO ezt nem képes megnyugtatóan megoldani). Akár a könyveket, akár a katalóguscédulákat csoportosítjuk, elkerülhetetlenül meg kell ismerkednünk a művel, ha valamennyit nem is tudjuk végigolvasni. S ez nekünk, könyvtárosoknak is hasznos, mert segíteni tudunk a tanácstalan olvasóknak. Persze ehhez az kell, hogy nevelő szándékkal dolgozzunk az olvasószolgálatban.

Addig is, amíg az olvasószolgálat új, hatékony módszerei — például a könyvek kódolása — kidolgozásra kerülnek, egy kicsit többet kellene törődni az igényes szórakozás, izlésnevelés feltételeinek megteremtésével is, hogy ne csak a kampányszerű olvasómozgalmakat alkalmazzuk e téren.

Reguli Ernőné

Könyvkiemelések — olvasószolgálati rugalmasság

Ha a fiatal olvasónak Balzac műveiből szeretnénk ajánlani, az író egész életművéről kell áttekintéssel rendelkezünk. Tudnunk kell, hogy például a Tizenhármak története című kötet kisregényei a hasonló nevű titkos társaság köré font izgalmas, kalandos írások, amelyekben a szerző nagy írói elhithető képességgel mutatja be a szerelem, a féltékenység, a kacérság, az érzékiség és a kaland szövevényei közepette minden nehézségen, bajon romantikus módon úrrá levő „tizenhármakat”. A könyvet tehát a kedvező fogadtatás reményében ajánlhatjuk fiatal olvasóknak. Am tudnunk kell azt is, hogy a Tizenhármak titokzatos főnökének története a Kurtizánok tündöklése és bukása című regényben teljeseedik ki, amely viszont az Elvesztett illúziók folytatása. Balzac minden regénye önmagában is zárt, kerek egész, a visszatérő szereplők, hősök azonban jó lehetőséget kínálnak a kapcsolódó, „értelmes” könyvajánlásra, a szerző teljesebb megismerésére...

A könyvajánlás ilyen és hasonló elemei teszik gazdaggá az olvasószolgálati munkát, amely nem nélkülözheti a folyamatos bibliográfiai tájékozódást, s ugyanúgy mint a referenzs könyvtáros részéről a kézikönyvek, az állványok között sétáló „kölcsonzó” munkatárs részéről a szépirodalmi művek tartalmi ismeretét feltételezi. Az irodalom pedagógiai elhivatottságú ajánlásának tehát nemcsak a referenzs (tájékoztató) munka mélységét kell elérnie, hanem a könyvtárosnak sajátos célok szerint kell használnia annak apparátusát is. Ezzel a pedagógiai tudatosságú, az állandó önképzésre alapozott tevékenységgel emelhetjük ki a szabadpolc rengetegéből az olvasónak megfelelő művet. Az olvasószolgálatnak ezt a mindennapos tájékoztató mozzanatát kívántuk hangsúlyozni, amikor könyvtárunkban, a Jászberényi Városi-Járási Könyvtárban *Az olvasó munkáért* pályázat keretében megszerveztük az „Add tovább — Könyvtaféta 1976/77” elnevezésű, egy évig tartó olvasási programot. (L. a Könyvtáros 1977/1. számában is.) Már a korábbi, hasonló próbálkozások során megfigyeltük, hogy ugyanazoknak a műveknek hosszú ideig tartó ajánlása megszokottá, unalmassá válhat. Bár az 1975. évi „30 év — 30 könyv” pályázat jól „tájékoztatót” az elmúlt időszakban megjelent legjobb könyvekről, az azonos műveket ajánló könyvkiállítás érdektelenné vált.

Kéthavonként változó kiállítások

Ezért úgy határoztunk, hogy — az állandóan népszerűsített törzanyag mellett — kéthavonként változó tematikus összeállítás (kiállítás kisbibliográfiával) választékából ajánlunk olvasmányt, és olvasóinkat játékos vetélkedésbe is bevonjuk: bizonyos

feltételek teljesítése esetén ajándéksorsolásban vehetnek részt. (Az olvasóknak — ahhoz, hogy az ajándéksorsolás résztvevői lehessenek — az ajánlottak közül összesen hat könyvet kellett elolvasniuk, és a műben elhelyezett kérdőívekre válaszolniuk.) Olvasási programunk természetesen az újabb kiadású, értékes művekre kívánta felhívni a figyelmet. Tájékoztatójában hangsúlyoztuk, hogy a résztvevők nemcsak jó könyveket kölcsonőzhetnek, hanem folyamatos tájékoztatást is kapnak a legsikeresebb könyvújdonságokról.

Az újszerű szolgáltatást közös munkával sikerült megoldani: minden munkatárs önálló feladatokat kapott az irodalom gyűjtésében, értékelésében, s közös könyvismeretéseken, munkaértekezleteken vitattuk meg az egy-egy téma kapcsán ajánlható művek körét, együtt szerkesztettük a könyvkiállításokhoz kapcsolódó 8—10 oldalas kis-bibliográfiákat. Az „Élő klasszikusok” című bibliográfia összeállítása során például a klasszikus alkotók munkásságának tanulmányozását felosztottuk egymás között azoknak a műveknek kiválasztására, amelyek népszerűsége tarthatnak számot a kisebb olvasási gyakorlattal rendelkező munkásolvasók körében. Így került előtérbe Balzac: A Tizenhárom története című könyve, de így figyeltünk fel a *Helikon Kis-könyvtár*, a *Helikon Csillagok* sorozatokban megjelent művekre is.

Talán elvesztek volna a szabadpalc és a szakrend falanszterében a könyvvásárlók körében igen népszerű újabb sorozatok — például a *Magyar História*, a *Sorsdöntő Történelmi Napok*, a *Gyorsuló Idő* — kötetei is. Egyéb könyvekkel együtt az e sorozatokban megjelent történelmi műveket a *Magyar História. Újabb könyvek a magyar történelem sorsdöntő időszakairól* című bibliográfiában és könyvkiállításon ajánlottuk. Hamar olvasóra találtak a mohácsi tragédiáról, a Rákóczi-szabadságharcról, az 1848—49-es eseményekről szóló ismeretterjesztő könyvek. Bibliográfiánkban természetesen szépirodalmi műveket is feltárunk: A második világháború és a felszabadulás című fejezet olyan értékes könyvekre hívta fel a figyelmet, mint például Balázs József: *Magyarok*, Dobai Péter: *Tartozó élet*, Moldova György: *Szent Imre-induló* stb. A *Munkásélet az irodalomban* című válogatás az újabb munkástémájú könyvekről tájékoztatót. (Pl. Asperján György: *Véskijáratbejárat*, Bacsó Péter: *Jelenidő*, Berkovits György: *Világváros határában*, Munkácsi Miklós: *A fattyú* stb.) A *Napjaink kérdései* című összeállítás a hasonló című sorozat kötetei mellett aktuális társadalmi kérdésekkel foglalkozó — egyebek között a *Gyorsuló idő* sorozatban megjelent — művekből válogatott. Mivel megyénk, Szolnok megye az Észtt SZSZK-val baráti, testvéri kapcsolatot alakított ki, a magyarul megjelent újabb észtt szépirodalom feltárása és ajánlása szervesen kapcsolódik az olvasási programba.

Sikeres próbálkozás

Csaknem egyéves tapasztalataink igazolták a tervszerű tájékoztató munkával párosuló könyvajánlás eredményességét. Az olvasó munkásért akció központilag ajánlott, majd kiegészített jegyzéke alapján összeállított ajánló polcunkról — ez állandó kiállítás volt — kevesebb művet vittek el, mint a folyamatosan változó témájú kiállításokról. S bár az ajánlott könyvek a kiállításokról rövidesen visszakerültek a raktári helyükre, nem vesztek el a könyvtárosok emlékezetében. Sokoldalú tájékozódásuk, a szervezett könyvajánlásra való felkészülésük eredményei, az ajánlott művekről a kérdőíveken és a beszélgetések során kapott vélemények tartósan kamatozni fognak a mindennapi munkában.

Az elmondottakkal talán sikerült érzékeltetnem az olvasószolgálat olvasmányajánló, könyvkölcsönző tevékenységében mindig jelenlevő és szükségszerű tájékoztató mozzanatokat. Minél sokoldalúbb, változatosabb ez a tájékoztatás, minél gazdagabb pedagógiai célokban, vagyis az olvasószolgálat során minél rendszeresebben használja fel az olvasmányok hatását vizsgáló kutatások tapasztalatait, annál nagyobb eredményekre képes. Keresnünk kell tehát azokat a lehetőségeket, amelyek segítségével a könyveknek a szabadpalc hagyományos rendszerétől eltérő felállításával (kiemelésével) hatékonyabbá válik az olvasószolgálat tájékoztató és ajánló tevékenysége. Gondolok itt Kamarás István „Kérdezz — felelek” könyvtárára, ahol a különféle kérdésekre — pl. Mi a fáraók titka? — válaszoló szépirodalmi és ismeretközlő művek közös csoportokba kerülnek a szabadpalcra, vagy Vargha Balázs javaslatára, amely a szépirodalmi állomány valamilyen tartalmi szempont szerinti — s éppen ezért a betürendnél nagyobb tájékoztató funkciót teljesítő csoportosítását javasolja.

E lehetőségekre és kérdésekre a folyamatosan kísérletező, tevékenységének hatását kritikusan elemző-értékelő, mindig meg-megújulni kívánó olvasószolgálatnak kell válaszolnia.

Arató Antal

Magyar hanglemezkлуб Egerben

Az Egri Megyei Könyvtárban a zenei részleg megalakulásával egy időben jelentkezett az igény a közös zenehallgatás és -ismertetés iránt.

Szerény keretek között, de igényes tartalommal négy éven át *Ifjú zenebarát klub* néven havonta egy alkalommal tartottunk összejöveteleket. A tagság minden megkööttetés nélkül látogathatta a foglalkozásokat. Közvéleménykutatás alapján állítottuk össze a programot, így igen változatos műsorok alakultak ki. 1976-77-ben például a *Magyar udvarok zenéje* (zenei élet a magyar királyi udvarokban), a *Dallamok, melyek ezreket mozgósítottak* (a tömegdalok története a XVI. századtól napjainkig), valamint az *In memoriam Bakfark Bálint* című összeállításokat mutattuk be.

Ezek az előadásokon, beszélgetéseken természetesen saját hanglemezeinket is megszólaltattuk. A témához kapcsolódó könyvekből kiállítást készítettünk, s a bemutatott példányokat az előadás közben is kézbe lehetett venni. A foglalkozások után a résztvevők legtöbbször újra meghallgatták hanglemezeiről a műveket, és így idézték vissza a szakember szavait. Ilyen előzmény után az idén örömmel fogadtuk a Magyar Hanglemezyártó Vállalat ajánlatát: hozzuk létre az Egri Megyei Könyvtárban is a *Magyar hanglemezkлубot*. Hívjuk ide a zenét szerető, értő és hanglemezyűjtő közönséget. A kezdeményező, a Magyar Hanglemezyártó Vállalat havonta egy alkalommal a klubösszejövetelek vezetésére szakembert (zeneszerzőt, előadó-művészt vagy zenetudóst) küld a könyvtárba. A klubtagság kedvezményes hanglemezvásárlásra is jogosít, lehetőséget nyújt a saját gyűjtemény bővítésére. A lemezeket a harmadik „szervezőnél”, az egyik egri könyvesboltban lehet megvásárolni, amely vállalta, hogy a legrövidebb idő alatt rendelkezésre bocsátja a legújabb megjelenő lemezeket. A könyvtár szervezi a közönséget és a termet adja a klubösszejövetelekre. A klubnapokon minden alkalommal népszerűsítjük zenei részlegünk szolgáltatásait szóban, továbbá hanglemez-, kotta-, partitúra-, valamint könyvkiállítás segítségével is.

Augusztusban kezdtük el a szervezést és október 13-án tartottuk a Magyar hanglemezkлуб egri csoportjának első összejövetelét. A klub vendége *Benkő Dániel* lantművész volt. A főleg XVI. századi mesterek műveiből összeállított önálló műsor után nagy érdeklődéssel kísért hangszerismertetést is tartott a művész. A jelenlevők közelebből megismerkedhettek a gitárral, lanttal és más húros hangszerekkel; szó szerint közelebből, hiszen az előadás végén kézbe vehették és megszólaltathatták azokat. A könyvesbolt az összejövetelre hozott néhány darabot a Bakfark Bálint összes lantműveit tartalmazó lemezkollekciónál. Ezeket és a művész által dedikált lemezeket helyben megvásárolhatták a klubtagok.

A klub létrejötté és munkája bizonyítja, hogy ha több intézmény összefog, igen eredményesen tud munkálkodni zenei művelődésünk fejlesztésén.

Repka Magdolna

az Egri Megyei Könyvtár munkatársa

RAYMOND BARRE, a Francia Köztársaság miniszterelnöke, aki az elmúlt évben francia kormányküldöttség élén tartózkodott Magyarországon, október 28-án meglátogatta az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ keretében működő Francia Műszaki és Tudományos Tájékoztatói Központot. A francia vendégeket dr. Csillag Pál, a központ igazgatója tájékoztatta az intéz-

Hírek

mény tevékenységéről, amelyről a francia miniszterelnök is megemlékezett a tárgyalásainak befejezése után tartott sajtótájékoztatón. A megbeszélésekről kiadott magyar-francia közös közlemény egyik pontja szerint a két ország megegyezett abban, hogy 1978-ban magyar műszaki-tudományos tájékoztató központ nyíljon Párizsban.

ÉRDEKES KIÁLLÍTÁSOKAT ÉS ELŐADÁSOKAT rendezett a Győri Megyei Könyvtár az elmúlt év végén. Az orvosírók és képzőművészek IV. országos konferenciájával kapcsolatban október 8–9-én *Válogatás orvosírók műveiből* címmel mutatott be kiállítást, amelyet irodalmi műsorral is színesebbé tett. — A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulója tiszteletére bemuta-

tott kiállítást egy hónapig tekinthették meg az érdeklődők. — A megyei könyvtár és a Kisfaludy Színház TIT szervezetei az Ady-centenáriummal kapcsolatban előadást állítottak össze a költő győri vonatkozásairól. Az összeállításból kitűnt, hogy az induló Ady Endre négy éven keresztül — 1899 és 1902 között — külső munkatársa volt a Győri Hírlapnak. (B. F.)

A NEMZETISÉGI ELLÁTÁSBAN ÉRDEKELT közművelődési és iskolai könyvtárosok a Könyvtér-kezesítő Vállalat Könyvtárel-látó osztályának és az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központjának rendezésében az elmúlt évi november 10—11-én tanácskozársra gyűltek össze a budapesti Könyvklubban. Az előadók: Bereczky László, Futala Tibor és Ubornyák László áttekintették a hazai nemzetiségek anyanyelvű könyvekkel való könyvtári ellátásának fejlődését, méltatták az Új Könyvek nemzetiségi sorozatainak művelődéspolitikai jelentőségét és tájékoztattak a megoldandó problémákról. A tanácskozást könyvbemutató egészítette ki, amely mintegy 600 nemzetiségi művel ismertette meg a megjelenéseket. A bemutatott könyveket mindjárt meg is rendelhetők a könyvtárosok. (— t — b —)

IRODALMI ALKOTÁSOKBÓL KÉSZÜLT FILMEK vetítésére kötött együttműködési szerződést a Győri Városi Könyvtárnak az Ady-városban működő fiókjá, a Petőfi Emlékönyvtár és a Moziüzemi Vállalat. A könyvtár így segíti elő a filmszínházzal nem rendelkező lakótelepek az érdeklődők igényeinek kielégítését. A vetítések alkalmával vitát is rendeznek a TIT szervezet bevonásával. (F. Z.)

A „C”-TÍPUSÚ községi könyvtárak kézikönyveinek jegyzékét jelentette meg az Egri Megyei Könyvtár. Ennek alapján felméri a hálózatban az ellátottságot, s a duplumok cseréjével, illetve a hiányzó kézikönyvek központi beszerzésével növelik e könyvtárak tájékoztatási képességét. (O. B.)

FEJEZETEK A CSUVAS—MAGYAR kapcsolatok köréből címmel kiállítást rendezett az Egri Megyei Könyvtár a Csúvas tudományos és kulturális napok egyik programjaként. A kiállított dokumentumok bemutatják a csúvas és a magyar nyelvtörténet kapcsolatát, a csúvas kultúra értékeit. (F. P.)

SZÜNETEL A HEVES MEGYEI szakszervezeti letéti könyvtárak ellátása. Az SZMT újonnan megnyitott központi könyvtárának (I. a Könyvtáros 1977. 6. sz. 343. l.) épülete alatt levő feltáratlan pincerendszer egyik ágának eltömése közben ugyanis a tömítőanyag betört az alagsori raktárba. A raktár részben használhatatlanná vált, a berendezés súlyosan károsodott. Az állományt a gyors beavatkozás megmentette, csak kisebb veszteség érte a könyvanyagot. (O. B.)

ÓDA A FORRADALOMHOZ címmel kiállítást rendezett a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára a Nagy Októberi Szocialista Forradalom tiszteletére. A kiállítás elsősorban azokat az irodalmi és képzőművészeti alkotásokat mutatta be, amelyek tárgya és ihletője a forradalom volt. A központi helyet a szovjet irodalom és művészet alkotásai kapták, de a könyvtár látogatói (a műegyetemi hallgatókon kívül az egyetem szocialista brigádjai is) megismerkedhettek a Magyar Tanácsköztársaság időszaka alatt, a felszabadulásig eltelt negyed-

század éveiben és az 1945 után keletkezett magyar irodalmi és képzőművészeti alkotásokkal is, valamint — bő válogatásban — egyéb külföldi művekkel, melyek mind az Októberi Forradalom eseményeire reagáltak, eredményeit köszöntötték, vezetőire és harcosaira emlékeztek. (—h —c)

AZ ÁLLAMI LENIN KÖNYVTÁR új, impozáns folyóirat-raktári épülettel bővült. A Moszkva folyópartján épített tízeletemes raktárépületben tárolják a könyvtár több mint 422 ezer folyóirat-évfolyamát magába foglaló állományát. Nemrég új, nagy olvasótermet is megnyitottak. Az épületet önműködő légszabályozó berendezésekkel szerelték fel, amelyek télen 20, nyáron 22 Celsius fokon tartják a hőmérsékletet — 40 százalékos relatív páratartalom mellett. Az egész műveletet egyetlen egy kezelő irányítja a központi vezérlőpult segítségével. (Lapkiadó V. Szovj. Olvasószolg.)

90 ÉVES KORÁBAN ELHUNYT Pór Nándorné Váradi Irma, Szabó Ervin utolsó munkatársa, aki 1910-től 1919-ig dolgozott a Fővárosi Könyvtárban. Meggyőződéses, kitűnő támogatója volt a nagy könyvtáralapító korszerűsítési törekvéseknek, ő szervezte meg a ma is működő 3. számú könyvtárt, és ő írta az első, modern értelemben vett magyar olvasás-szociográfiai tanulmányt is, amely a Városi Szemle 1914-es évfolyamában jelent meg.

EGYÜTTMŰKÖDÉSI SZERZŐDÉST kötött a Győri Megyei Könyvtár a helyi Közgazdasági Társasággal abból az alkalomból, hogy a társaság klubjában a megyei könyvtár közgazdasági letéti állományt helyezte el. (B. F.)

Információ az információról

Amikor *Sebestyén Géza* 1974-ben a Könyvtáros hasábjain beszámolt az NTMIR, a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszer létrejöttéről, céljairól, szervezeti felépítéséről, s ismertette az NTMIK, azaz a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ szerepét a rendszer működésében, röviden vázolván a főbb, hazánkat közvetlenül is érintő speciális, illetve ágazati rendszerek lényegét, helyzetét, az Információ Elmélete és Gyakorlata Nemzetközi Információs Rendszerről csak mint tervezés, kialakulás alatt álló rendszerről szólhatott (1974. 7. sz.). Érzékeltette, hogy a kialakuló rendszernek szűkebb szakmánk szempontjából feltehetőleg komoly jelentősége lesz majd, s jelezte, hogy hazánkat ebben a rendszerben a Könyvtár-tudományi és Módszertani Központ képviseli.

Az azóta eltelt időszak nemcsak a rendszer kialakulását, jogi elismerését hozta meg, de véglegessé váltak alrendszerei is, melyek meg is kezdték működésüket. Úgy véljük, hogy a KMK vállalt feladatairól aligha adhatnánk valóságghú képet az Információ Elmélete és Gyakorlata Nemzetközi Információs Szolgálat, az IEGYNISZ egészének vázlatos áttekintése nélkül.

Az IEGYNISZ

A Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszeren belül 1970 óta foglalkoznak az információ elméleti és gyakorlati kérdéseivel. Az e területen adódó feladatok kijelölésével egyidőben megkezdtek az információs állomány kiépítését, s a gyűjtésbe a nemzetközi információs rendszer működését szabályozó szervezeti és jogi dokumentumok mellé hamarosan bevonták a bázisszervek tájékoztató és módszertani, szervezeti és jogi dokumentumait is. Ezzel egyidejűleg tanulmányozták a tagországokban e téren folyó tájékoztató munkát, felmérték, hogy melyek a szakterület legfontosabb periodikus kiadványai és egyéb dokumentumai. Az Információ Elmélete és Gyakorlata Nemzetközi Információs Szolgálat (IEGYNISZ) célkitűzéseit szervesen beillesztették az NTMIK munkaterveibe. A szolgálat megalakításáról tárgyaló szakértői értekezlet faktografikus és dokumentális (adatszerű, illetve szakirodalmi) információk gyűjtését határozta el. A Tagországok Meghatalmazott Képviselőinek Bizottsága 7. ülésén, 1973-ban jóváhagyta a szolgálat létrehozására és tagozódására vonatkozó terveket.

Ennek alapján a szolgálat feladatai: az informatika elméletére és gyakorlatára vonatkozó publikált és nem publikált dokumentumok gyűjtése, rendszerezése, feltárása és információs állomány szervezése; a használók információval való ellátása egyedi megkeresésre, illetve folyamatos tájékoztatásuk szelektív információterjesztés formájában; a szolgálat munkájában való közreműködésre kijelölt nemzeti szervek információs állományának teljessé tétele; tájékoztató kiadványok (szemlék, kézikönyvek, szótárak, tanulmánykötetek stb.) központi előkészítése és kiadása.

A fenti célok megvalósítása érdekében a következő szolgálatokat hívták életre:

1. Nemzetközi információs rendszer az információ elméletének és gyakorlatának dokumentumairól; bázisszerve a VINITI, a Szovjetunió tudományos-műszaki információs központja.

2. Tájékoztató szolgálat a könyvtárosok és a tudományos tájékoztatási szakemberek képzéséről és továbbképzéséről, valamint a könyvtárhasználók képzésének formáiról; bázisszerve a CİNTE, a lengyel tudományos-műszaki és gazdasági tájékoztatási központ.

3. Tájékoztató szolgálat a könyvtári és tudományos tájékoztatási munka eszközeiről és berendezéseiről; bázisszerve a magyar Könyvtártudományi és Módszertani Központ.

4. Az információ elméletének és gyakorlatának terminológiai kérdéseit gondozó szolgálat; bázisszerve a csehszlovák tudományos műszaki és gazdasági tájékoztatási központ, a prágai UVTEI.

5. A tájékoztatási intézmények regisztrációs szolgálata; bázisszerve az NTMIK.

A szolgálatok megkezdték működésüket, különféle szintű tervdokumentumaikat a szakértői értekezleteken megvitatták és bizonyos módosítások után elfogadták. Az NTMIR gyakorlata szerint egy rendszeren belül egy országot általában egyetlen intézmény, szerv képvisel. Az IEGYNISZ-en belül e téren Magyarország kivételt képez, mert a szolgálaton belül a KMK bázisszervi (és egyben kijelölt nemzeti szervi) feladatokat lát el a könyvtári, tudományos tájékoztatási munka eszközeiről, berendezéseiről informáló szolgálatban, s nemzeti szervi funkciói vannak a dokumentumokkal és a képzéssel foglalkozó tájékoztató szolgálatban. A másik két szolgálat (a terminológiai és a regisztrációs) nemzeti szervi feladatait az OMKDK látja el.

A könyvtári és tudományos tájékoztatási munka eszközei és berendezései — nemzetközi tájékoztató szolgálat

Amikor a KMK-nak az NTMIR-en, az IEGYNISZ-en belül vállalt feladatairól, elért eredményeiről, célkitűzéseiről beszélünk, lényegében csak a bázisszervi funkció-ról tudunk beszámolni. A rendszerelképzelések szerint ugyanis a munka jelenlegi szakaszában minden bázisszerv saját elképzelései és módszerei alapján — természetesen az alapvető, elvi jelentőségű kérdések közös megvitatását és az ezt követő döntést figyelembe véve — elsősorban saját információs állományát alakítja ki, magára vállalva a központi gyűjtés, feltárás — és az esetenkénti tájékoztatás — feladatát. A tervek szerint a kijelölt nemzeti szervek a jövőben rendelkezni fognak a teljes információs állománnyal (a bázisszerveknek a ma még különféle adathordozókön feltárt információkat teljes egészükben el kell juttatniuk valamennyi tagország nemzeti szervéhez), s ennek alapján bekapcsolódhatnak az akkor már valóságos együttműködésen alapuló gyűjtő, feltáró és tájékoztató munkába.

„A könyvtári és tudományos tájékoztatási munka eszközei és berendezései”, tehát mindazon tárgyak, gépek, eszközök, melyek könyvtárakban, tudományos tájékoztatási intézményekben használatosak vagy használhatók, igen széles kört ölelnek fel. Gondoljuk csak el, hogy végül is a számítógéptől a lemezjátszón keresztül a ceruzáig, radírig mindenről információ gyűjthető s feltárható volna — csak kérdéses, hogy ha győznénk is energiával, nem lenne-e felesleges, esetenként kifejezetten félrevezető ez a „teljesség”. Már az első pillantásra is világos, hogy ésszerű szűkítésekkel kell élnünk, ám ezek az elvben könnyedén megfogalmazható „kizárások” a rendszer egésze szempontjából nem is olyan könnyen végrehajthatók.

A szolgálat azt az álláspontot tette magáévá, hogy minden olyan eszközről, berendezésről, felszerelési tárgyról gyűjti az adatokat, tájékozdik és tájékoztat, amely a könyvtári, tudományos tájékoztatási tevékenységben valamiféle „specifikummal” rendelkezik, s amelyről a rendszer feltételezett használói kérhetnek, és éppen ettől a szolgálattól kérhetnek információkat. Néhány példa talán érthetőbbé teszi ezt a szűkítési módszert. A számítógép központi egységére vonatkozó adatokat aligha fogja az IEGYNISZ-től kérni bármelyik könyvtár vagy tudományos tájékoztatási központ, ha történészen számítógép beszerzésére nyílik lehetősége. Azt viszont már elvárhatja az ilyen különleges információs rendszertől, hogy mindazon kiegészítő egységekről, berendezésekről tájékozdhasson, amelyek a legalkalmasabbak speciális feldolgozási céljaira. Vagy: alapvető papír- és írószeregényét minden érintett ország minden érintett intézménye országának gyakorlata és szokásai (esetleg termékei) alapján fogja kielégíteni. Az viszont már aligha felesleges, hogy felhívjuk figyelmét egy különleges másolópapírra vagy a könyvtári kölcsönzésben használható, az adott országban azonban még nem rendszeresített tasakra. Íróasztalból, írógépből (hagyományos) vagy normál világítótestből lényegében minden könyvtár azt a fajtát veszi meg, ami országában kapható. A katalógusszekrény, a kifejezetten könyvtári célokra használható írószerkezetek vagy olvasótermi világítótestek esetében azonban már jobban figyelembe kell venni a használói célszerűségi szempontokat, a bolti választék ismereténél bővebb áttekintésre, információra van szükség.

A szolgálat tehát ezen elvek alapján gyűjti, rendszerezi, feldolgozza és regisztrálja a gyűjtési körébe tartozó, könyvtári, tudományos tájékoztatási intézményekben felhasználható — akár szocialista, akár tőkés országban gyártott — eszközök, berendezések, gépek adatait. Gyűjtési területét a következő főbb csoportok kijelölésével határozza meg: számítástechnika; audiovizuális technika; reprográfia; mikrofilm-technika és szervezőtechnika. Talán felesleges ismételtlen hangsúlyozni, hogy nem az itt jelzett szakterületek gyártmányairól általában, hanem pusztán a könyvtári munkában használatosakról igyekszik informálódni.

A szolgálat részben prospektus-, részben adattárként funkcionál. Ez azt jelenti, hogy noha prospektusgyűjteményének kiépítéséhez figyelembe veszi a célszerűségi és a teljességi szempontokat, nem rendelkezik elsődleges dokumentummal minden, a

szolgálatot érintő berendezésről. Ezért más prospektustárak adatait is felhasználja. Az IEGYNISZ szakértői értekezlete jóváhagyta a szolgálat egységes adatlapját, mely a regisztrált eszközök legfőbb ismérveit, műszaki jellemzőit tartalmazza. Adatlap készül minden eszközről, berendezésről, amelyről prospektus áll a szolgálat rendelkezésére, de más prospektustárak információi is ilyen lapokra kerülnek, s számítani lehet arra, hogy a jövőben a kijelölt nemzeti szervektől is érkeznek adatlapok útján információk.

A KMK keretében működő szolgálat kötelezpéldányként kapja a hazai gyártmányokról készült prospektusokat, de a gyűjtemény teljessé tétele érdekében közvetlenül is kapcsolatba lépett a tematika szempontjából számba jövő hazai gyártó cégekkel, amelyek készségesen nyújtottak információt és küldték meg neki gyártmányaik prospektusait. Kapcsolatokat keresett a szolgálat a működő prospektustárakkal is, részint anyaguk feldolgozása, részint együttműködés kialakítása céljából. (Az Országos Széchényi Könyvtár kötelezpéldány-szolgálatától kapott anyagból a nemzetközi szolgálatot nem érdeklő kiadványokat a KMK továbbítja a gyűjtésre illetékes prospektustáraknak.) A szolgálat ma még nem dicsekedhet sok, élő kapcsolattal, lényegében csak az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ és a Kohó- és Gépipari Minisztérium Tudományos Műszaki Tájékoztató Intézet prospektustárával alakult ki, illetve a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének (MTESZ) Szervezés- és Vezetéstudományi Társasága prospektusgyűjteményével van kibontakozó kapcsolata.

A szocialista országok könyvtárépítési és -berendezési munkabizottsága is foglalkozik bizonyos, a szolgálat gyűjtési körébe tartozó információk gyűjtésével, rendszerezésével. Ezen belül a prágai TUK (könyvtártechnikai központ) gyűjti a könyvtári berendezésekre vonatkozó dokumentumokat. A vezetőjével, *dr. Kamil Groh*-val folytatott megbeszélések eredményeként a szolgálat jelentékeny állományt kapott és kap folyamatosan a TUK-tól.

Az NTMIR-en belüli egyik szolgálatnak, a Vállalati Irodalom Nemzetközi Specializált Információs Rendszerének bázisszerve a moszkvai GPNTB, a szovjet országos műszaki könyvtár. A KMK-ban működő szolgálat néhány alkalommal már kapott tőle mikrofilmen gyűjtőkörébe tartozó anyagot. Ez a kapcsolat remélhetőleg rendszeressé válik, ami azért is nagyon fontos, mivel így a teljes szocialista gyártmányösszetétel és a szolgálat gyűjtőkörébe tartozó területek áttekintésére lehetőség nyílik.

Mindent egybevetve azonban az állománygyarapítás leghatékonyabb módjának az egyedi bekeresések rendszere tűnik. Folyóirat-figyelés, kiállítások megtekintése (ez egyben gyűjtési, kapcsolatteremtési lehetőség is), a kiállítási katalógusok, éves gyártmányismertetők stb. gyűjtése és figyelemmel kísérése lehetőséget nyújt a legfontosabb gyártmányok és gyártó cégek felderítésére, s ezek a hazai szolgálatot érdeklő dokumentumaikat kérésre meg is küldik.

A szolgálat nyelve az orosz. Minden beérkezett — vagy más lelőhely alapján feldolgozott — prospektusról orosz nyelvű adatlap készül. Ez az információs állomány, amelyet majd a szolgálat megküld a kijelölt nemzeti szerveknek.

Mint már említettük, az IEGYNISZ legtöbb szolgálata ma még inkább a „gyűjtögetés”, mint a tájékoztatás stádiumában van. A KMK azonban szükségesnek érezte, hogy már a munka kezdeti szakaszában, a szorosabb nemzetközi együttműködés kialakítása előtt is tájékoztatást adjon mind a hazai, mind a tagországok érdeklődőinek. Így indította meg orosz, angol és magyar nyelven *szabadlapos kiadványsorozat*át. Ennek nem az a célja, hogy az ismertett gyártmányokról teljes körű információt nyújtson, erre már terjedelmi, technikai okok miatt sem volna képes. A kiadványt jeladó információk szája, amelynek alapján természetesen minden érdeklődőnek kész további információkat szolgáltatni. A KMK a kiadvány első számához kérdőívet mellékel, mert kíváncsi volt az általa kijelölt intézmények véleményére. Az intézmények általában hasznosnak, szükségesnek ítélték a szolgáltatást, sokan azonban kifogásolták, hogy nincsenek feltüntetve az árak és a forgalmazók. Mindazok, akik valaha is prospektusokkal foglalkoztak, tudják, hogy ez a tájékoztatás legnehezebb, olykor csaknem megoldhatatlan feladata. Ilyen tekintetben a jövőben sem várható változás, mivel a prospektusok általában nem tüntetnek fel árat, a hazai forgalmazók pedig csak a megrendelés esetén foglalkoznak a kérdéssel. Akit a szolgálat információja alapján egy-egy gyártmány érdekel, azzal a szolgálat természetesen készségesen közli a gyártó cégről beszerzett információit, a feltételezett forgalmazó adatait, arra azonban nem vállalkozhat, hogy ilyen esetekben pótlólagos adatokért maga forduljon a gyártókhöz.

A KMK tájékoztatói osztályán működő kis NTMIR-csoport (jelenleg két munkatárs és a csoport vezetője, aki egyben a KMK Szakkönyvtárát is vezeti) jól tudja, hogy az elért eredményekkel korántsem lehet elégedett. Tovább kell próbálkoznia,

hogy a hazai forgalmazókkal érdemleges kapcsolatokat alakíthasson ki, erősítenie kell kapcsolatait a prospektustárakkal, illetve újabb kapcsolatokat kell kialakítania. A szolgálat gyűjtési köre, rendszere bizonyos fokig változik a technika és az igények változásával; az újdonságnak számító berendezéseket teljességre törekvően kell regisztrálnia, míg az elterjedtebbeket, a hagyományosakat csak elnagyoltan.

A nemzetközi együttműködés megindulása, a kijelölt nemzeti szervek bekapcsolódása a közös munkába bizonyos fokig nyilvánvalóan módosítja majd a kialakult gyakorlatot. A szolgálat feltétlenül szem előtt kívánja tartani a jövőben is a hazai könyvtárak, tájékoztatói központok igényeinek kielégítését, s ezt elsősorban kiadványsorozatának folytatásával és az egyedi megkeresésre végzett információszolgáltatással kívánja megvalósítani.

Szinainé László Zsuzsa

„Ki látott engem?”

Irodalmi és képzőművészeti pályázat Ady Endre születésének 100. évfordulójára

A Hazafias Népfront Budapesti Bizottsága, a Szakszervezetek Budapesti Tanácsa, a KISZ Budapesti Bizottsága, a Fővárosi Tanács, a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, az Állami Könyvterjesztő Vállalat, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és az Új Tükör szerkesztősége az Olvasó népért mozgalom keretében Ady Endre születésének 100. évfordulója alkalmából képzőművészeti és irodalmi pályázatot hirdetett a költő verseinek illusztrálására, valamint egy-egy novellájának, versének vagy publicisztikai írásának elemzésére.

A következő képzőművészeti kategóriákban lehetett pályázni: plasztika, táblakép, grafika, fotó. Az irodalmi pályázattal a meghirdetők egyebek között a költő még kevésbé ismert verseinek és prózájának tanulmányozására kívánták a résztvevőket ösztönözni, de természetesen nem zárták ki az ismertebb munkák elemzését sem. Mindkét pályázaton azok vehettek részt, akiknek nem hivatásuk az irodalommal, illetőleg a művészetekkel való foglalkozás.

A pályázatot 1977 márciusában hirdették meg a rendező szervek, a beküldési határidő 1977. október 15. volt. A pályázati felhívást valamennyi napi- és hetilap közölte (a megyei lapokat is beleértve). A propagandafüzetet a meghirdetők eljuttatták a könyvtárakba, könyvesboltokba, iskolákba, művelődési házakba, a népfront-bizottságokhoz, KISZ-alapszervezetekhez, továbbá számos egyéni érdeklődőnek, aki levélben kérte.

A Budapest nyolc kerületében működő könyvbarát körök tagjainak és a többi érdeklődőnek rendezvénysorozat keretében irodalomtörténészek, Ady-kutatók neves színművészek közreműködésével ismertették és elemezték a költő alkotásait. A könyvtárakból e pályázat és a számos Ady műveltségi vetélkedő és a szavalóverseny miatt is gyorsan elfogytak az Ady-vers- és -tanulmánykötetek. Elsősorban a kézikönyvtárban összegyűjtött könyvek álltak az olvasók rendelkezésére, illetőleg azok a művek, amelyek időközben megjelentek, és a könyvesboltokban kaphatók voltak.

Október 15-ig 247 irodalmi és 1351 képzőművészeti pályázat érkezett az ország minden részéről, sőt a határon túlról is a Hazafias Népfront Budapesti Bizottságához.

Az irodalmi pályázók közül legtöbben egy-egy vers elemzésére vállalkoztak, s csak nagyon kevesen végeztek összehasonlító elemzést. Második helyen az esszé jellegű tanulmányok álltak, majd Ady publicisztikai alkotásainak és novelláinak elemzése következett. Néhányan az elolvasott tanulmánykötetek, cikkek bibliográfiájával is kiegészítették munkájukat — ezt elsősorban a bíráló bizottság könyvtáros tagjai nyugtázták nagy örömmel. Többen küldtek be saját verset, novellát, amelyet Ady versei ihlettek. Ezeket nem fogadta el a zsűri, mivel az ilyen pályamunkák nem feleltek meg a kiírás feltételeinek.

A szocialista brigádok is színvonalas verselemzéseket küldtek be — például Kőbányáról, ahol a kerületi Szabó Ervin Könyvtár és a Pataky István Művelődési Központ az Ady-évforduló alkalmából műveltségi vetélkedő-sorozatot szervezett, és az elődöntőbe bejutott valamennyi brigád részt vett a „Ki látott engem” pályázaton is. A kerületből összesen 26 dolgozat érkezett a pályázatra.

Sok versenyző levelet is csatolt dolgozatához, amelyben észrevételeit közölte a pályázattal kapcsolatban, megírta, miért választotta a költőnek ezt vagy azt a ver-

sét elemzésre, illetve hogyan szerette meg Adyt. Két idézet a levelekből: „Véleményem szerint ezen a pályázaton nagyon nehéz részt venni. Ady Endre élete, munkássága, költészete annyira sokrétű, sok esetben bonyolult is, hogy csak az életmű alapos ismerete eredményezhet sikert a pályázónak. Úgy gondolom azonban, mégsem volt hiábavaló a pályázat elkészítése és az azt megelőző „kutatómunka”, adatgyűjtés. Mialatt Ady Endre életéről, életművéről szóló írásokat olvastam, rengeteget tanultam, és azt lehet mondani, közelebb kerültem hozzá, s talán jobban meg is értetem bonyolult egyéniségét, verseinek mondanivalóját.” (Mezei Teréz, Békéscsaba)

„Nagyon hálás vagyok a kiírt pályázatért, mert így talán még több embernek módot adtak, hogy megismerje és megszeresse Ady Endrét.” (Csiszár Alajosné, Petőháza)

Az irodalmi pályázat 1500 forintos első díját János István nyíregyházi pályázó nyerte A titok arat c. vers elemzésével. Második díjat kapott Samu Ágnes budapesti, a Ki látott engem és Tarpa András sárospataki versenyző a Ki látott engem és az Egy háborús virágének című költemények elemzéséért. Harmadik díjban a zsűri Haas György budapesti, Nagy Gábor gyulai és Somogyi Márta pécsi pályázót részesítette. Az éjmadó, a Góg és Magóg fia vagyok én és A megcsúfolt ember című versekről szóló munkájukért. További hét pályázó többszáz forintos könyvutalványt kapott.

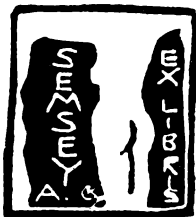
Az 1351 képzőművészeti alkotás legtöbbje grafika, illetve festmény volt; fotómontázs, kispasztika és plakett jóval kevesebb érkezett be. Az alkotásokat, amelyek a legkülönfélébb stílusirányzatokat képviselték, a Népművelési Intézet által kijelölt zsűri bírálta el. Véleménye szerint a pályaművek összességükben megfeleltek az országos amatőr átlagnak. Az elbírálás alapja az illusztrált vers vagy novella megjelenítése, képi megformálása volt, s ezt figyelembe véve az alkotások mintegy 30 százaléka nem tükrözte a költő szellemiségét. A legszínvonalasabbak a grafikák voltak, majd a festmények következtek, a szobrászati munkák azonban elmaradtak az előbbieket mögött. Ebben a műfajban a plakettek voltak a legalkalmasabbak arra, hogy illusztratív mivoltuknál fogva jól kapcsolódjanak Ady gondolatiságához. Fotó, mint már említettük, kevés érkezett be, viszont ezek annyira színvonalasak voltak, hogy egy pályázó a díjazottak közé is bekerült. Stílus- és formai jegyek tekintetében a beérkezett alkotások között a realiztikus művek domináltak, ezután következtek az absztrakt és az avantgard, majd minimális számban a naiv művészeti irányzat termékei.

A képzőművészeti alkotások készítői közül a 3000 forintos első díjat — grafikáival — Nagy László budapesti pályázó nyerte, a második díjat ugyancsak grafikáiért Ponori Thewrewk Ajtony budapesti, festményéért pedig Németi Ágnes budapesti pályázónak ítélte oda a zsűri. Harmadik díjat nyert festményével Varga Péter és fotó-sorozatával Németh Zoltán budapesti pályázó. További heten 500—500 forintos pénzjutalmat kaptak. Az Új Tükör szerkesztője által felajánlott nyolcezer forintból hét képzőművészeti és tíz irodalmi pályázó kapott különdíjat.

A képzőművészeti pályázatra beküldött legjobb alkotásokból 60 festményt, 80 grafikát és több kispasztikát, szobrot, plakettet bemutató kiállítás nyílt a Pataky István Művelődési Központ kiállító termeiben.

Befejezésül néhány gondolat arról, miért választották a pályázat meghirdetői ezt a formát a költő 100. születésnapjának megünneplésére. Ösztönözte őket az a körülmény, hogy Ady költészetének csodálatos gondolatvilága zenei és képzőművészeti életünk legnagyobbjait ihlette örök érvényű alkotásokra, amelyeket ma is örözzünk könyvekben vagy hangzó dokumentumokban. Ezek mellett csupán szerény eredményeket hozhatott a pályázat, de talán bizonyította az emlékezés sokszínűségének lehetőségét és azt az egyre inkább megvalósuló törekvést, hogy a könyvek és a képzőművészeti alkotások egymással szoros kölcsönhatásban formálják az emberek izlésvilágát a könyvtárak falain belül is.

Sándor Ottóné—Tóth Gábor

Bevezetés az informatikába IV.

Az információk használata, felhasználói

Sorozatunk előző fejezetében foglalkoztunk az információs rendszerek lényeges elemeivel és az információs szolgáltatások főbb típusaival. Az információs rendszerek és szolgáltatások az információk felhasználása érdekében jönnek létre, tehát a használat során derül ki, hogy működésük mennyire eredményes. Ebből következik, hogy az informatikának egyik alapfeladata az információk használatának és felhasználóinak vizsgálata. Ez a legszorosabban kapcsolódik a társadalmi kommunikációhoz, amely azt elemzi, hogy miképpen, milyen hatással megy végbe a társadalom tagjai (egyének, csoportok) között az információk, ismeretek közlése, áramlása, cseréje.

Az információs rendszer és a kommunikációs folyamat

A társadalmi kommunikáció folyamatát Lasswell foglalta olyan fogalmi keretbe, amellyel jól lehet jellemezni és értelmezni a közlési folyamat összetevőit. Lasswell a következő kérdéseket tette fel: *ki közöl — mit — kinek — milyen csatornán — milyen hatással?*

Láthatjuk, hogy a kommunikációs folyamatot alkotó tényezők közül négy teljesen megegyezik azokkal az elemekkel, amelyek az információs rendszereket alkotják; az ötödik tényező, a hatás is lényeges része az információs rendszernek, amit az ún. visszacsatolás, a felhasználóktól a szolgáltatásokról visszaérkező jelzések alapján szoktunk értékelni.

Összevetve az információs rendszer és a kommunikációs folyamat alkotóelemeit, a megfeleléseket a következő táblázat mutatja:

<i>Kommunikációs folyamat</i>	<i>Információs rendszer</i>
Ki közöl?	Szerzők, alkotók, információs intézmények stb.
Mit közöl?	Ismeretek, problémák, témák stb.
Kinek közöl?	Információkeresők, olvasók, felhasználók stb.
Milyen csatornán közöl?	Dokumentumok, információhordozók, médiák (tömegközlési eszközök) stb.
Milyen hatással közöl?	A felhasználók által jelzett relevancia.

Az információk használatának eredményességét mindezek a tényezők együtt (bár különböző mértékben) befolyásolják. A gyakorlatban rendszerint nincs meg a megfelelő egyensúly a felsorolt tényezők között, s általában ennek is tulajdonítható, hogy az információs rendszerek a felhalmozott dokumentumkészlethez viszonyítva sok esetben nem kielégítő hatásokkal működnek. A jobb hatások elérését úgy valósíthatjuk meg, ha az információs rendszer és a kommunikációs folyamat minden egyes tényezőjét mélyen elemezzük, tisztázzuk összefüggéseiket, egymáshatásukat, és ennek figyelembevételével állandóan javítjuk a rendszer „gyenge” pontjait.

A információhasználat szempontjából természetesen maguknak a felhasználóknak a megismerése a legfontosabb feladat. Az informatikán belül erre külön kutatási terület van kialakulóban, a „felhasználók tanulmányozása” (user studies). Ez sok tekintetben rokon azokkal az olvasáskutatási vizsgálatokkal, amelyek a közművelődési könyvtárak munkáját segítik.

A felhasználók megismerése, csoportosítása

Az információk felhasználóinak tanulmányozására nagy lökést adott az a szemlélet és gyakorlat, mely szerint a tudományos-műszaki információ áru, amelyet az információs piacon értékesíteni kell. Amint az általános kereskedelmi gyakorlatból ismeretes, az áruk kedvező hatásfokú értékesítése nagymértékben függ attól, hogy a fogyasztói piacot, a vásárlók igényeit, szokásait, magatartását mennyire ismerjük, illetve milyen mértékben tudjuk befolyásolni a vásárlókat, a piacot.

Nem véletlen tehát, hogy az információk használatát érintő kutatások terén az Egyesült Államokban a legfontosabbnak tartják az információs marketing (a piaci igények feltárása, piacszervezés) tevékenységével összefüggő problémák vizsgálatát, vagyis a tudományos-műszaki információk fogyasztóinak egészen mélyreható elemzését, a különféle fogyasztói, felhasználói csoportok, kategóriák azonosítását, jellegzetes igényeinek feltárását.

Nyilvánvaló, hogy az információ áru jellegének megítélésében különbséget kell tennünk a szocialista és a kapitalista társadalmat jellemző felfogás és gyakorlat között. A tudományos-műszaki információk áru jellege azonban egyre inkább érvényesül a szocialista országokban is, ezért az információs piac ismerete itt is nélkülözhetetlen. De rendkívül fontos az információk felhasználóinak tanulmányozása abból a szempontból is, hogy valóban hatékony információs szolgáltatásokat alakítsunk ki, amelyek eredményesen segítik a kutatási-fejlesztési és termelési feladatok megoldását.

Az információk használatának eredményességét tehát elsősorban az információs szükségletek és igények alapos megismerésével tudjuk kedvezően befolyásolni. Az információs szükségletet sokszor objektív jelenségeként szokták megítélni, mert ez nagymértékben kapcsolódik az információ felhasználójának munkaköréhez, szakmai feladataihoz, a részére megállapított kutatási-fejlesztési és egyéb problémák megoldásához. Ezért nagy vonalakban s általánosságban előre is lehet tudni, hogy egy meghatározott műszaki problémához (például egy új gyártmány vagy új technológia kifejlesztéséhez) milyen jellegű információkra lesz szükség.

Ha azonban a felhasználó tényleges egyéni információs igényét nézzük, akkor sokkal bonyolultabb a helyzet. Ilyenkor ugyanis nemcsak arról van szó, hogy a felhasználó milyen munkát végez, milyen problémát old meg, s ehhez milyen információk „tartoznak”, hanem azt is mérlegelni kell vagy kellene valamiképpen, hogy milyen a felhasználó saját személyes (intellektuális) információs rendszere, és ehhez képest milyen információkra van szüksége feladatának sikeres megoldása szempontjából. Ilyenkor az objektíve szükségesnek látszó információ egészen messze eshet a valóságos információs igénytől.

Megvizsgálták például, hogy az új megoldásokat megvalósító ún. innovációs (alkotó) tevékenységek információellátása milyen mértékben felel meg a követelményeknek. Megállapították, hogy az információs szolgáltatások nem követik elég finoman, rugalmasan az igényeket s ritkán veszik figyelembe, hogy az innovációs tevékenység melyik szakaszához adnak információt. Sok esetben túlságosan durván csoportosítják („aggregálják”) az információkat, mivel nem mérlegelik megfelelően, hogy a felhasználó intellektuálisan milyen helyzetben van, és a továbbhaladáshoz miféle információ adhatna számára lökést.

Az is bonyolítja a helyzetet, hogy az információs intézmények nem ismerik elég jól a felhasználók tájékozódási szokásait, eljárásait, az ismeretek megszerzésére és feldolgozására irányuló készségét, az ún. kognitív stílusát, megismerési magatartását, jártasságát. Mindez nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a valódi információs igények „kitapogatását” csak ritkán sikerül jól megoldani, amiből viszont az következik, hogy az információs szolgáltatás sem teljesen megfelelő.

Viszonylag könnyű csoportosítani, kategorizálni azokat az intézményeket, szervezeteket, amelyek a legnagyobb mértékben használják, „fogyasztják” a tudományos-műszaki információkat. Ezeket például a KGST országok Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszerében (NTMIR) a következőképpen csoportosítják:

- irányító szervek (ide értve a népgazdasági, ágazati, vállalati szinten irányító, vezető, igazgató apparátusokat),
- tudományos kutatóintézetek, fejlesztő intézetek, tervező és szerkesztő (konstrukciós) intézmények, irodák, a termelés és egyéb tevékenységek szervezésével foglalkozó szervek,
- ipari vállalatok, iparági és egyéb egyesülések, trösztök, nemzeti és nemzetközi kutatási-fejlesztési-termelési-kereskedelmi társulások, egyesülések, valamint a szolgáltatások körébe tartozó vállalatok és intézmények,
- oktatási intézmények (műszaki, természettudományi, közgazdasági stb. egyetemek, főiskolák és egyéb oktatási intézmények),
- nemzeti tudományos-műszaki információs szervek, dokumentációs központok, szakkönyvtárak stb.

Az információhasználat szempontjából ezeket a szerveket két alapvető kategóriába sorolhatjuk. Az első kategóriába tartoznak azok a szervek, illetve apparátusok, amelyek irányítanak, vezetnek, igazgatnak, s ennek során döntéseket hoznak a gaz-

daságpolitika, az iparpolitika, a tudománypolitika fejlesztési irányainak kialakítására, terveinek meghatározására, országos, ágazati és vállalati szinten egyaránt. A másik kategóriába azok a szervek, illetőleg apparátusok tartoznak, amelyek elsősorban szakmai tevékenységet végeznek (termelnek, kutatnak, szerveznek stb.) egy-egy meghatározott szakterületen.

E két kategória információs igénye, szükséglete eltérő, amit az is jelez, hogy a „vezetési információ” szinte külön „műfajt” alkot a sajátosan szakmai (főképpen szakirodalmi) információhoz viszonyítva. A vezetési információ mindig komplex (tudományos-műszaki-gazdasági-kereskedelmi stb.) adatokat tár fel, s benne kiemelkedő szerepe van a faktográfiai (tényközlő) információknak. A szakmai információ tartalmilag általában homogénebb, s ebben a szöveges, jórészt a szakirodalomból vett információk töltenek be nagyobb szerepet. A vezetési és a szakmai információs rendszereket próbálják egyesíteni, összekapcsolni az ún. integrált információs rendszerek.

A felhasználók és az információs környezet

Az előzőekben vázolt szempontok röviden jelzik azokat a problémákat, amelyek befolyásolják — megkönnyítik vagy megnehezítik — a szükségleteknek és az igényeknek megfelelő, releváns információk szolgáltatását és ezáltal az információhasználat eredményességét.

A releváns információk szolgáltatását lényegesen befolyásolja az a tényező, hogy a felhasználók nemcsak a rendelkezésükre álló munkahelyi vagy egyéb információs egység, szakkönyvtár segítségével tájékozódnak. Információs környezetük ennél sokkal szélesebb körű, sokféle tájékozási-tájékoztatói rendszerből áll, s minden egyes rendszer — többé-kevésbé — hatással van a felhasználók információszerzési, tájékozási magatartására, szokásaik alakulására és ennek következtében az információs szervek iránti új igényeikre is. Paisley elemezte részletesebben a tudományos-műszaki szakemberek információs környezetét, s tíz olyan rendszert különböztetett meg, amelyből a felhasználók felé — rendszerint iránymutató, orientáló jellegű — információs hatások érkezők. Ezek a rendszerek szinte koncentrikus körök formájában fonják körül a felhasználó szakembereket, és együttes hatásuk alakítja ki végül is szakmai látókörüket, informáltságuknak azokat a sajátos jegyeit, amelyekre a kognitív stílussal, megismerési magatartással kapcsolatban már utaltunk.

Paisley vizsgálatai alapján, ezeket értelmezve és kissé módosítva, a következőkben foglaljuk össze az információs környezet fontosabb elemeit:

1. *Kulturális környezet.* Azok a kulturális értékek, hagyományok, alkotások, amelyek a szakembereket körülveszik, állandóan kisugárzó hatással vannak természetesen rájuk is, és az innen érkező információs hatások alakítóan formálják műveltségüket, általános és tudományos világgépüket, szemléletmódjukat. Azt mondhatnánk, hogy ebben a szférában a szakemberek nemcsak mint szakemberek, hanem elsősorban mint (egész, integrált) emberek fogják fel és fogadják be az információkat, amelyek nem annyira szaktudásukat, mint inkább emberségüket erősítik meg, és határozott etikai magatartásra és kedvező esetben bölcs cselekvésre ösztönzik őket.
2. *Politikai-társadalmi környezet.* Nyilvánvaló, hogy a politikai, társadalmi rendszer — sok tekintetben — befolyásolja, szabályozza az információs rendszerek kialakulását, az információk áramlását, cseréjét. A politika alapján meghatározza például a gazdasági integrációk kialakítását és ennek során olyan hatalmas információs vállalkozások, együttműködések létrejöttét, mint amilyen a már említett KGST NTMIR s a Közös Piac EURONET információs hálózatának kiépítése. A politika — szűkebb értelemben — ugyancsak jelentékeny mértékben érvényesíti hatását a gazdaságpolitikában, iparpolitikában, tudománypolitikában (amint az elnevezések is mutatják), és ezáltal az információk meghatározott célok szerinti használatának is irányt szab.
3. *Szakmai (tudományági, iparági) környezet.* Meghatározott képzettsége, hivatása szerint minden szakember tagja valamely tudományos-műszaki közösségnek. Ezen belül nagyon sokan tagjai tudományos-műszaki egyesületeknek, társaságoknak (hazánkban pl. az MTESZ-nek) és ezeknek rendezvényei, előadásai, vitafórumai révén igen erős információs hatások érik őket. Ezenkívül érvényesül bizonyos mértékű „összetartó” erő a különféle szakmák tagjai, például a gépészmérnökök, vegyészek, közgazdászok között, s ez lényeges befolyással van a közöttük végbemenő információs és kommunikációs folyamatokra. Ebben a szakmai környezetben nagy szerep jut az ún. nemformális (nem „hivatalos”) tájékozási, tájékoztatásnak, a személyek közötti közvetlen (interperszonális) kommunikációnak.

4. *A szűkebb (speciális) munkaterület.* A tudományos-műszaki tevékenységek, kutatások, ismeretek nagymértékű szakosodása folytán a szakemberek számottevő hányada egy viszonylag szűk, sajátos tudományterületen dolgozik. Ezek a területek természetesen időnként változnak, de általában nem olyan gyorsan, hogy a kutatók, fejlesztők stb. ne „vennék észre”, hogy szakterületüknek kik a legjelentősebb képviselői. Így egy szűkebb szakmai környezet alakul ki, amelynek tagjai között szintén létrejönnek az előbb már említett információs-kommunikációs folyamatok, mégpedig rendszerint egyéni kezdeményezés alapján, vagy például a szakterület valamelyik konferenciáján történő megismerkedés során.
5. *A „láthatatlan együttesek” (invisible colleges).* Ezekhez a „kollégiumokhoz” általában egy-egy speciális témakör élenjáró kutatói tartoznak, akik igen élénk információcserét folytatnak egymással főként levelezés vagy személyes találkozások útján, tehát kutatási eredményeikről szinte azonnal tájékoztatják egymást. Róluk szokták mondani, hogy ők szakterületük irodalmát nem olvassák, hanem írják, ezért számukra a szakterületüket érintő publikációk már megjelenésük pillanatában is „elavultak”. Price és mások tudomány-szociológiai vizsgálatai derítették fényt a láthatatlan együttesek rendkívül lényeges információs-kommunikációs szerepére. (Egyébként azért láthatatlanok, mert „hivatalosan” nincsenek megszervezve.)
6. *A munkahely (intézmény, vállalat, szervezet).* A szakembereket foglalkoztató intézmény természetesen igen nagymértékben befolyásolja és szabályozza azokat az információs és kommunikációs lehetőségeket, formákat, amelyeket a szakemberek igénybe vehetnek. Fontos szerepet játszik a tájékozódás szempontjából az is, hogy milyen az intézmény kommunikációs rendszere és légköre. Ezen belül fontos tényező, hogy mennyire alakul ki az ún. kommunikációs kulcsszemélyek, véleményformálók (az ismert angol terminológia szerint: opinion-leaders, gatekeepers) hálózata. Ezek a személyek általában másoknál előbb és intenzívebben veszik át és sugározzák szét az új információkat, s ezáltal lényegesen befolyásolják az információs vállalatok belüli terjedését, valamint a szakmai vélemények formálódását.
7. *Munkacsoportok (teamek).* A vállalatban, intézményben belül a szakemberek jelentékeny hányada dolgozik meghatározott témákra alakított teamekben. A kutatásban, fejlesztésben ez ma már a munkaszervezésnek elég általános módszere. A teamek tagjai egymás informátoraiként is működnek, és állandóan felhívják a többiek figyelmét a felhasználható információs forrásokra, és ezeket rendszerint közösen értékelik. A csapatok ilyen jellegű információs tevékenysége alapvetően segíti az eredményes problémamegoldást, különösen abban az esetben, ha a munkahelyi információs szervezet, szakkönyvtár is jó partnerükké válik.
8. *Jogi-gazdasági környezet.* Ez egyrészt a már említett információs piacot, másrészt az új információk értékesítésével, átvételével stb. kapcsolatos eljárásokat, lehetőségeket befolyásolja. Ide tartoznak a szabadalmak, találmányok, know-how-k (különleges gyártási fogások, módszerek átadása), licenciák hasznosításával kapcsolatos problémák s általában mindazok a tényezők, amelyek a műszaki, technológiai ismeretek átadásának (az ún. „technology transfer”-nek) kérdéseit érintik. Ide sorolhatók a vállalati konkurrencia-„harcból” adódó korlátozásokkal kapcsolatos problémák (gyártási titok stb.), illetőleg a mindezekkel a tényezőkkel összefüggő információs és kommunikációs kérdések.
9. *A munkahelyi és a központi információs szervek, szakkönyvtárak.* Ezek szolgáltatják mindazokat az információkat, amelyekhez a szakemberek a vállalatuk útján vagy egyénileg rendszeresen hozzájuthatnak. Ezeknek a szerveknek a szolgáltatások kialakításában figyelembe kell venniük minden olyan tényezőt, amely az előző nyolc pontban szerepelt. Különösen a munkahelyi információs szervekre, szakkönyvtárakra hárul az a feladat, hogy felmérjék a szakemberek valóságos információs-kommunikációs környezetét, és ennek megfelelően válogassák, szolgáltatassák részükre a relevánsnak ítélt információkat.
10. *A személyes (intellektuális) információs rendszer.* A szakember szemszögéből nézve ez a rendszer áll a középpontban, ezt veszi körül az előbbiekből vázolt információs és kommunikációs környezet. A szó szoros értelmében csak itt történik meg az információk ismeretszerző, ismeretbefolyásoló (kognitív) használata, vagyis befogadása vagy be nem fogadása. Az információs és kommunikációs folyamat akkor éri el valódi célját, s az információk akkor kerülnek valóban felhasználásra, ha a szakember személyes információs rendszere valamiképpen módosul, gyarapodik vagy átrendeződik, és ezáltal új információk, új ismeret forrása lesz.

Az információs rendszer, a kommunikációs folyamat és az általános információs környezet elemei jelzik, hogy milyen bonyolult feladat az információs szükségletek és igények helyes megítélése, egyáltalán: megismerése s a különböző alkotó elemek olyan illesztése, párosítása, hogy a szakemberek számára a legeredményesebb információhasználatot, információbefogadást tegye lehetővé. E feladat megoldása során bőven nyílik alkalom azoknak a különféle diszciplináknak gyakorlati alkalmazására, amelyekről az informatikának mint tudományos szakterületnek tárgyalásakor tettünk említést.

Az információhasználat s az információk minősége

Nyilvánvaló, hogy az információhasználat eredményességét döntő módon befolyásolja a szolgáltatott információk minősége. Magától értetődik, hogy minden szakember jó minőségű információkkal szeret, illetve szeretne dolgozni. S a szakemberek általában nem kedvelik a minősítetlen („ömlesztett”) információkat. Szívesen veszik, és sok esetben el is várják, hogy a részükre adott információkat (dokumentumokat, közleményeket) értékelő, minősítő jegyekkel lássák el. Ilyen gyakorlat van kialakulóban például a személyre szóló szelektív információterjesztésben, ahol felhasználási értékük szerint minősítik az információkat, például így:

— új eredményeket, gondolatokat tartalmaz; nincs benne semmi új; átfogó, hasznos áttekintés; kitűnően van összeállítva; rosszul van megírva, teljesen „lapos” összeállítás; tárgyalási módja jórészt matematikai jellegű stb.

Ezeket a minősítő szempontokat *J. Martin* vetette fel, aki a következőkben jelölte meg az információk minőségi követelményeinek néhány fontosabb szempontját (a vezetési és a szakmai információkat egyaránt figyelembe véve):

- az információ legyen pontos,
- az információ legyen teljes mértékben a felhasználó igényéhez illesztve,
- releváns legyen olyan értelemben, hogy megfeleljen a felhasználó egy adott időpontban jelentkező igényének,
- az információ mindig idejében adjon segítséget egy-egy felmerült kérdéshez; ha csak egy napot is késik, esetleg már semmi haszna nem lesz,
- az információ legyen jól érthető (áttekinthető, olvasható stb.),
- az információ jelentősége jól felismerhető legyen, a formai „tálalás” emelje ki a lényeges tartalmat,
- az információ formai megoldása (szövegezése, elrendezése) legyen vonzó, esztétikailag tetszetős,
- az információ általában legyen rövid, a lényeges adatokat ne takarják el a kevésbé releváns adatok, vagyis minimális legyen a redundancia (l. A Könyvtáros kislexikona 1977/7. sz.),
- az információ a közlés idején legfrissebb adatokat, ismereteket tartalmazza,
- az információ legyen megbízható (ez különösen a vezetési információs rendszerekben alapkövetelmény, és egyben súlyos probléma),
- az információ legyen teljes (nem lehet olyan „érzése” a felhasználónak, hogy csak részleges tájékoztatást kapott, fontos adatok kimaradtak),
- az információ legyen könnyen hozzáférhető (akár hagyományos, akár számítógépes rendszerekről van szó).

Ezeknek a követelményeknek teljesítése igen nagy feladatokat ró az információs szakemberekre. Munkájukban segítségükre lehet a korszerű információ-technológiák alkalmazása, amelyekről sorozatunk befejező részében adunk rövid ismertetést.

Györe Pál

I R O D A L O M

Az Annual Review of Information Science and Technology kötetének Information needs and uses c. fejezetef

McGarry, K.: Communication, knowledge and the librarian. London, 1975. Bingley

Martin, J.: Principles of data-base management. Englewood-Cliffs, 1976. Prentice Hall

Ganz, C.—Goldhar, J.: The role of scientific communication in the process of technological innovation. = Information News and Sources, 1975. okt. 243—245. l.

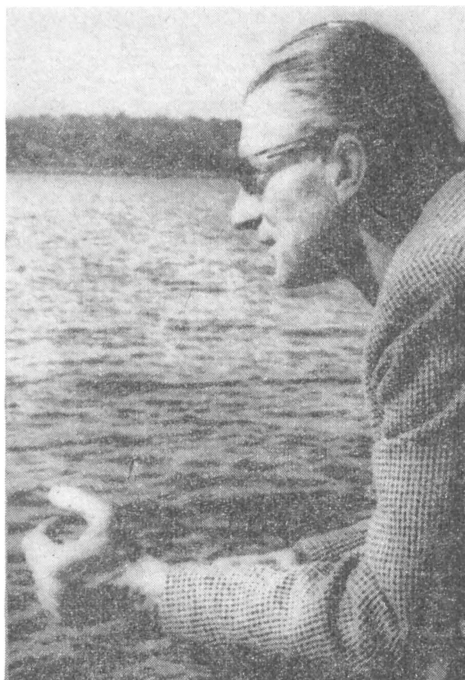
Balázs J.—Györe P.: A szakmai tájékoztatás néhány humán tényezője. In: „Tájékoztatás a vállalaton belül” — konferencia 1974. Bp. 1975. MTESZ—SZVT 87—99. l.

Vécsey Jenő

1909—1966

Az 1965-ös Zenei Lexikon csak ennyit közölt Vécsey Jenő életéről: „zeneszerző és zenetudós, sz. 1909, Cece. Zenei és bölcsészeti tanulmányait Budapesten végezte. A zeneszerzésben Kodály Zoltán növendéke volt. 1941—42 állami ösztöndíjas Bécsben. 1942 óta az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa; 1945 óta az intézmény zenei gyűjteményének vezetője”.

A lexikon szűkszavúságához alkalmazkodva csak annyi kiegészítést tehetnénk: „meghalt 1966. IX. 17-én”. De mindazok, akik mellette, vele dolgoztak, ennél sokkal többet tudnak róla. Valahai munkatársai tudják, hogy kiváló könyvtáros volt. A könyvfeldolgozó osztályon hamarosan elsajátította a szakmai tudás alapjait, hogy azután maga kísérletezze ki a megismert módszereknek a zeneművek feldolgozására való alkalmazását. Létrehozta a nyomtatott és a kéziratot zeneművek cédulakatalógusait: a szerzői betűrendes keresztkatalógust, a sorozati katalógust és az Egyetemes Tizedes Osztályozás rendszerén alapuló zenei szakkatalógust. Továbbfejlesztette a Zeneműtár munkájára jellemző szövegkezdeti katalógust, amelynek különösen a magyar népdalok, magyar nóták és magyar táncdalok nyilvántartásában van jelentősége. Megszerkesztette és közreadta a zeneművek címlírásának szabályzatát. Szigorú őre volt az állományvédelemnek, amelyet első ízben terjesztett ki a zeneművek állománymegőrzésén túl a rendszeres restaurálás és mikrofilmvetés megvalósítására. Az ő osztályvezetői működése idején áramlott be a Zeneműtár állományába az egykori főúri és egyházi rezidenciákról és magángyűjteményekből származó jelentékeny kottakincs, amely állami juttatás révén példátlan mértékben gazdagította nemzeti könyvtárunk zenei gyűjteményét, s vált egycsapásra világszerte keresett forrásává zenetudományi kutatások, felfedezések, tanulmánypublikációk, kottaközreadások, hanglemezkidadások, hangversenytermi és rádióelőadások egész sorának. A kutatás elől 150—200 év óta elzárt értékes zenei forrásanyag egyszerre minden érdeklődő számára korlátlanul szabadbá vált. Megindult a hazai és a külföldi zenekutatók zarándoklata a frissen feltárult forrásokhoz. Az első magyarországi nagy nemzetközi zenetudományi találkozó, Joseph Haydn 150. halál-évi évfordulójának idején, 1959-ben

már az állami juttatások legértékesebb része: az Esterházy-gyűjtemény is katalógizálva várta a kutatókat. Pedig jelentőségében és mennyiségében egyaránt hatalmas kottaanyag ment át a feldolgozásra: ezernél is több kézirat és kiadvány, köztük a bécsi klasszicizmus kisebb és nagyobb mestereinek kompozíciói — Gregor Joseph Werner, Johann Georg Albrechtsberger, Karl Ditters von Dittersdorf, Franz Xaver Süssmayr, Johann Michael Haydn és a klasszikus zeneóriás, Joseph Haydn művei. A száznál is több, korábban ismeretlen Joseph Haydn-autográf, és ennél is több hiteles Haydn-kompozíciómásolat a Széchényi Könyvtár Zeneműtárát a világ egyik legértékesebb Haydn-gyűjteményévé tette.

Vécsey Jenő ily módon a földkerekség egyik legrangosabb és legkeresettebb zenei gyűjteményének lett a vezetője. Nemcsak névleg, és nemcsak hivatali beosztásánál fogva lett azzá. Munkájával példát mutatott munkatársainak, hogyan kell megővni, használni és használtatni e kivételes értékű zenetörténeti hagyatékot.

Elsőként mutatta meg, miként lehet rekonstruálni e régi zeneszerzők partitúráit, hogyan lehet nyomon követni egykori műhelymunkájukat, hogyan lehet nekilátni eredeti kézírataik közreadásának. Létréhozta és szerkesztette a Zeneműkiadó Vállalat által publikált *Musica rinata* c. sorozatot, és ezzel megteremtette a felelősbe merült kottakéziratok feltámasztásának lehetőségét. De tovább is kísérte e művek „újrászületését”: a zene igazi rendeltetéséig, a megszólaltatásig. Részt vett a koncertre, rádió- vagy hangfelvételtre készülő zenekar próbáin, hogy tanácsadóként ott álljon a karmester mellett.

Mindezt nemcsak Joseph Haydnnak és kortársainak általa őrzött primér forrásaival tette meg. Sohasem tévesztve szem elől, hogy ő a nemzeti könyvtár zenei gyűjteményének őre, nagy odaadással foglalkozott a magyar zenetörténeti emlékek gondozásával, gyarapításával, felélesztésével és közreadásával. Sok kedvvel készítette elő a régi verbunkos zene egy-egy mesterének válogatott műveit előadásra. Megkezdte annak a nagyszabású tervnek valóra váltását; amely Erkel Ferenc műveit kritikái, gyűjteményes összkiadásban tárta volna a kortársak és az utókor elé. Egyre súlyosabb szívbetegsége, majd korai halála gátolta meg, hogy ebben a mindeztől senki által nem folytatott munkában jelentékenyebb előrehaladást érjen el.

Szerénységére jellemző, hogy könyvtárosi és zenei-közreadói munkáját mindig előbbre valónak tartotta zeneszerzői működésénél. Pedig a zenei-szakmai közvélemény a zeneszerző Vécsey Jenőt is számon tartotta, alkotóművészi portréja ott van a XX. századi magyar zeneszerzők sorában a „Contemporary Hungarian composers” címmel a Zeneműkiadó által publikált kötetekben is. De nem komponált sokat, csak annyit, amennyi egy „mellékfoglalkozású” zeneszerzőtől kitelt. Ezt a „mellékfoglalkozást” azonban Vécsey Jenő hobbynak érezte, sohasem holmi pénzkereseti forrásnak. Nem volt anyagias, nem megrendelésre komponált. A kottapapírt eredeti alkotásaihoz csak akkor vette elő, amikor önmaga számára szeretett volna vigaszt, vagy éppen gyönyörűséget szerezni. Ilyenkor képzeletben fölkereste az ifjan bejárt hazai tájak szelíd, sokszínű lankáit, vagy kedvenc írójának, Krúdy Gyulának tovatűnt délibábjait, a Kődlovast, a Nyíri csendet, a Dudorászt, a Boldogult úrfit, Rezedát, Szindbádot — hogy csak néhányat idézzünk főműve, a Krúdy Gyula emlékére komponált *Concerto* tételeiből. És mennyire szeretne volna élete igazi főműveként a Mednyánszky-operát megírni! Vágyálom maradt csupán. De a színeket,

amelyeknek finom árnyalatait és villódzásait tervezett operájába már nem tudta beleszőni, átmentette néhány egyéb művébe: főleg a Krúdy-Concertóba, a Vónóshatosba, a Zongora-Concertinóba és a „Boldogkővára” c. szimfonikus költeménybe.

Műveit nehezen adta ki kezéből. Örült, ha ott voltak műhelyében, körülötte; nem szívesen bocsátotta őket a nagy nyilvánosság ítélőszéke elé. Mégis jó néhány műve megérte a rádiófelvételeket és -adásokat, méghozzá jeles művészek és zenekarok sikeres tolmácsolásában. Finom hangú leirőköltészet és tájképfestészet légköre lengi körül e műveket. Áradó líra, vagy robbanékony dráma helyett olykor óvatos derűvel árnyalt, rezignált szemlélődés hatja át partitúra-lapjait. De a hangszerelő-művészet magas fokú mesterségbeli tudása is.

Hangszerelésében, harmonizálásában, mint ahogyan egész lényében is választékos, franciás, finoman tartózkodó vonások figyelhetők meg. Az útjába került toladóknak, erőszakosoknak, hangoskodóknak szerénységével és tartózkodásával, mosolygós, meleg közvetlenségével mutatott jó példát. Munkatársai, beosztottjai a jóságos embert ismerték meg benne, és azt a főnököt, aki hivatali vagy könyvtárelméleti gondjait velük beszélgetve osztotta meg, s így készítette gondolkodásra, önképzésre őket. Sohasem utasított, mindig csak kért, de kéréseiben is ott vibráltak a „hivatalszerűtlenül” elnézést kérő mellékhangsúlyok. Nem is tekintettük őt soha a régi értelemben vett hivatalnoknak, annál inkább barátnak, akinek tanácsait hasznos dolog megfogadni.

Tudtuk, hogy ezek a „tanácsok” hosszú élettapasztalatának számunkra is érlelt gyümölcsei, egy sok viszontagságon felülkerekedett, fiatalosnak megmaradt, elegáns tartású, sudár férfiú életfilozófiájának el-elszörórt morzsái. Ezekből a morzsákból ugyanis — számunkra szinte észrevétlenül — egy jelentékeny muzikus-könyvtáros példát mutató életműve állt össze, amelynek mindenki hatása alá került, aki megismerte lényét, munkásságát. Vécsey Jenő valósággal a szemünk láttára hozta létre a korszerű tudományos zenei könyvtárat. Az ő vezetése idején és az ő közreműködésével bővült ki a megőrző, nyilvántartó és tájékoztató alapfunkciójú zeneműtár nemzeti és nemzetközi zenebibliográfiai szolgáltatásokkal, az ő irányításával és tevékeny kezdeményező munkájával kezdtek hangzó életre kelni az addig csak kottapapírokon őrzött régi, néma hangjegyek.

Szinte egymaga vállalt mindent: a kották raktári jelzeteinek és cédulakatalogusok választólappjainak kalligrafált meg-

írásától a könyvtári tervtanulmányok és címléírasi szabályzatok kidolgozásán át, az azóta nélkülözhetetlen alapkiadvánnyá vált Nemzetközi Zenei Forrásrepertórium (RISM) első magyarországi szerkesztő-munkájának ellátásáig. Közben zenei kiállításokat és történeti hangversenyeket rendezett, zenei könyvtáros munkatársakat nevelt, és gyűjteményét valóságos zene-történeti műhellyé fejlesztette. Pedig mindemellett óriási, addig soha nem látott mennyiségű friss állomány — közte a teljesen új dokumentumféleség: a hang-

lemez! — beáramlását kellett fogadnia és feldolgoznia.

A nélküle kezdett immár második évtized távlatában egyre élesebben rajzolódnak ki Vécsey Jenőnek a zenei könyvtárügy terén szerzett korszakos érdemei. Hihetetlen energiával és munkakedvvel vált hűséges mindenesévé gyűjteményének, amelyet elsőként ő fejlesztett nemzetközi könyvtárunk világviszonylatban is kiemelkedő értékű és szervezetszerű Zene-műtárává.

Kecskeméti István

FŐBB MŰVEI

Műveinek bibliográfiáját Vavrincez Veronika közölte a Keresztury Dezső által írt nekrológ függelékéként az Országos Széchényi Könyvtár 1965—1966-os évkönyvének (Bp. 1967) 13—15. lapjain.

Onálló kompozíciók (többségük eredeti kézírata az OSZK zeneműtárában található): *Boldogkő vára*, szimfonikus költemény zenekarra (1951., átdolg. 1958); *Concertino zongorára és zenekarra* (1953—56); *Concertino nagybőgőre és zenekarra, illetve zongorára* (1954); *Sestetto per archi* (Vonóshatos) (megj. Bp. 1974. Editio Musica); *Szimfonikus concerto Krúdy Gyula emlékére*, nagyzenekarra (1958).

Megjelent közreadások: Joseph Haydn, Michael Haydn, Gregor Joseph Werner, Georg Druschetzky és más régi szerzők művei (kis részben a Kölnben szerkesztett Joseph Haydn-összkiadás keretében, túlnyomórészt a budapesti Zeneműkiadó Vállalatnál).

Rekonstrukciók, átdolgozások (a Magyar Rádió megbízásából készült és műsoraiban megszóltatott kéziratok): Joseph és Michael Haydn, Erkel Ferenc, Mosonyi Mihály, Liszt Ferenc, Doppler Ferenc, Aggházy Károly, Arnold György, Ruzitska József, Bartay András, Császár György, Bertha Sándor, Füredi Mihály, Mátray Gábor, Nyizsnyaj Gusztáv, Egressy Béni, Szentirmai Elemér, Simonffy Kálmán, Szénfy Gusztáv és Hubay Jenő műveiből.

Tanulmányok, cikkek, egyéb publikációk: *A zeneművek könyvtári címléírása* (1958); *Joseph Haydn művei az Országos Széchényi Könyvtár Zenei Gyűjteményében* (szerk. és bev. V. J.) (1959) (németül és angolul is); *Az Országos Széchényi Könyvtár zenei gyűjteményének fejlődése az elmúlt tizenöt évben* (1959); *A magyar zene-történet képeskönyve* (Keresztury Dezső és Falvy Zoltán társszerzőkkel, 1960); *Az Országos Széchényi Könyvtár Haydn-autográfjával* (1960).

Lapozgató

● A magyar és szovjet testvérmegyék és -városok kapcsolatában újabban fontos szerepet játszanak a könyvtárak is, mégpedig hivatásuknak megfelelően, főként kiadványok gondozásával és összeállításával: Az Egri Megyei Könyvtár segítségével látott napvilágot 2000 példányban Heves testvérterületének, a Csúvas Autonóm Köztársaságnak költészetét reprezentáló kötet, *Konszantin Ivanov* (1890—1915) NARSZPI, SZÉP LEÁNY c. versével, melyet *Bede Anna* ültetett át magyar nyelvre, *Róna-Tas András* nyersfordítása alapján. A rendkívül tetszetős kis kötet utószavát is Róna-Tas András írta. A Tatabányai Megyei Könyvtár két munkatársa, *Győri László* és *Takács Anna* pedig Komárom Megye testvérterületét mutatja be A CSECSEN-INGUS AUTONÓM SZOVJET SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁG című, 820 példányban, igen szépen sokszorosított, a NOSZF 60. évfordulójára kiadott kötetben.

● A MŰVELŐDÉS, a román Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács folyóirata 1977. novemberi számában gazdag Ady-könyvészetet közöl. A magyar és román nyelven megjelent Ady-köteteket (1899—1977), az Ady-monográfiákat (1909—1977) és az utóbbi évek (1969—1977) romániai Ady-irodalmát — tanulmányokat, cikkeket — válogatva számba vevő, 264 tételes bibliográfiát Bölöni Mária állította össze.

● Az ÉLETÜNK, Vas megye tanácsának kéthavonta megjelenő irodalmi, művészeti és kritikai folyóirata 1977/5. számában közli dr. Marczali László kulturális miniszterhelyettes „A közművelődésről” című tanulmányát, amely eredetileg előadás formájában a Kemencesaljai Napok rendezvénysorozatában, Celldömölkön hangzott el 1977. május 28-án.

VALLOMÁSOK A KÖNYVTÁRRÓL

A könyvtár mindannyiunké

DR. CSIKY OTTÓ, a Legfelsőbb Bíróság elnökhelyettese

A könyvtár szónak számomra kettős jelentése van. Egyrészt jelenti a saját dolgozószobát, amelynek a falát polcok borítják, a padlótól a mennyezetig könyvekkel tömve. Másrészt a nagy közkönyvtár élményét, amely látvány is, és amely nélkül tudományt művelni lehetetlen. A saját könyvtár és a közkönyvtár kettős igénye nem ellentétes egymással, sőt a kettő: két szövetséges, egyik sem fölösleges, és igazából egyik sem nélkülözheti a másikat.

Kell a saját, a házi könyvtár, amely nálam kettős célt szolgál: folyton növekvő számban legyenek megtalálhatók benne a szakmához fűződő, mindennap szükséges munkák, a rendszeresen használt szakirodalom, és legyenek meg a „szerelem” könyvek, amelyeket azért vesz meg az ember, mert nemcsak elolvasni akarja őket, hanem megtartani, és velük élni is. A határok persze itt-ott elmosódnak, miként az egyes tudományágak határai, hiszen például a jogász számára a szépirodalom néha segédanyaga is saját munkájának. (A köz könyvekben megengedhe-

tetlen, de az otthoni, a saját könyvben alá lehet húzni fontos idézetet, lapszélre lehet írni jegyzetet.)

A szakember, a szakíró, a jogtudomány művelője nem boldogulhat a kölcsönvett könyvek nélkül. Kell-e magyarázni, hogy másként lehetetlen volna egy-egy szak-könyv megírásához valamennyi alapul szolgáló munkát megszerezni? Az egyetemi előadások összeállításához is szükséges a forrásmunkák nagy tárháza. A tudomány népszerűsítése — mint amilyen a televízióban a *Jogi esetek* is — olykor szakkönyvek egész arzenáljában való böngészést kíván; amíg a műsorbeli közreműködésem során eljutottam a már népszerűen fogalmazható, de tudományosan igaz megoldásig, nemegyszer volt szükségem nemzetközi összehasonlításra is. Mindehhez kellett a könyvtárak, és segítőársaim voltak a könyvtárosok. A könyvtár — a műveken át — nemcsak az egész világgal köt össze, hanem egyúttal a világ könyvtáraival is; a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés a tudományban már nélkülözhetetlenné vált. Hasonlóképpen segítik a kutatót a különféle könyvtári tájékoztató segédeszközök, például az olyan, újabb külföldi munkákról kiadott katalógus, gyarapodási jegyzék, amilyent az Országgyűlési Könyvtár készít és küld időről időre olvasóinak. De egyáltalán: ha az ember a könyvtárban a könyvek között jár, és csak a címekeket olvassgatja, voltaképpen már azzal is művelődik.

A könyvtár azonban mindig több mint a jó olvasmányok tárháza, több mint munkaeszköz: a könyvtár látvány, amely önmagában is esztétikumot hordoz. A sok könyv együtt a polcokon: varázsos kép. Még inkább így van ez a könyvtármúzeumokban, mint amilyen a keszthelyi Helikon, a pannonhalmi vagy a zirci műemlékkönyvtár, de ott található a sorban a pécsi tudományegyetem híres Klimó könyvtára is. Ezek a könyvtárak már szinte a képzőművészeti kiállítások esztétikai élményével hatnak. Vannak újabb remeklések is, ilyennek tartom például az új városi könyvtárat Szigetváron. Ha valaki Szigetvárra utazik, ne csak a várost és a híres várat nézze meg, látogasson el ebbe a szép könyvtárba is, sétáljon a tágas teremben, és érezni fogja egy városka szellemi kohézióját, annak vonzásában éri magát.

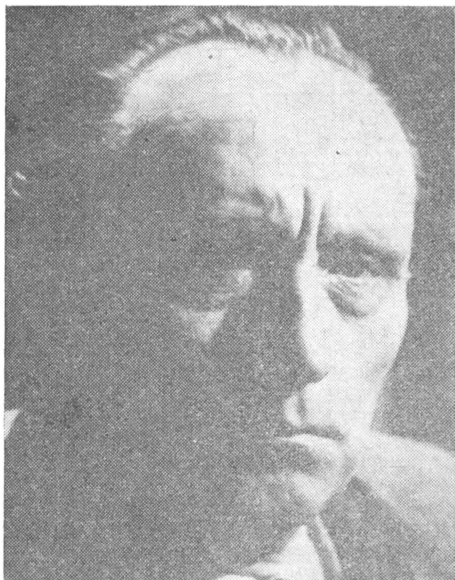
Jó dolog zenét hallgatni is a könyvtárban, mint ahogyan Szigetváron is lehet.

A barokk zene és a könyvek világa együtt csodálatos hangulatok ötvözete.

Végül jó dolog előadást tartani a könyvtárban, a könyvek között. Az előadónak olyan érzése támad, mintha a könyvek is figyelnének rá, a légkör növeli felelősségét a mondandóért. Már kevésbé jó viszont, ha az ember egy-egy könyvtárban a gyakran olvasott könyvek megrongált példányait látja, mert a könyv

kopása és megrongálása nem ugyanaz a folyamat. A megrongált könyv olyan, mint a megcsonkított műalkotás, a sokat olvasott, de gondosan őrzött, vigyázó kezekkel forgatott könyv kopása viszont inkább a szeretet jele. Ne csak olvassuk, hanem őrizzük is a könyvet, a miénket — a közösséget — és a sajátunkat egyaránt.

A legmelegebb emlékeim vannak a könyvtárosokról

BERNÁTH AURÉL festőművész, író

A Könyvtáros körkérdésére így felelek:

1. Apámnak nagyméretű jogi könyvtára volt. Még ezt is bönögészettem, ahogy olvasni megtanultam.

2. Nekem csak a legmelegebb emlékeim vannak a könyvtárosokról, segítőkészségükről. Hányszor nem tudtam a címét annak a könyvnek, melyet valaki elolvasásra javasolt. Így a könyvtárosnak elmondván a kérést, a könyv lejött a polcra.

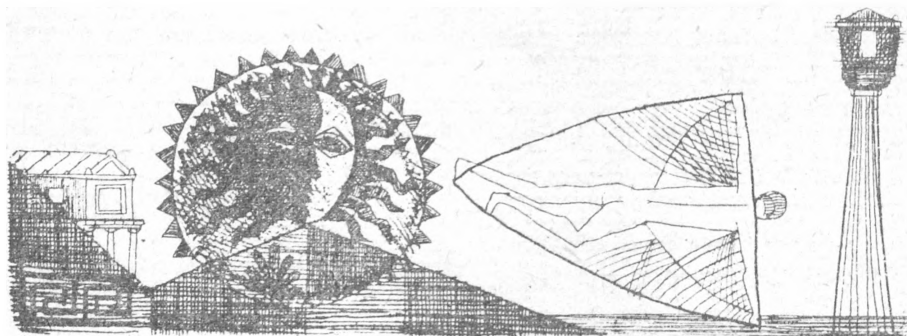
Hálával emlékezem meg ezekről a tudósokról.

3. Ma már nem járok könyvtárba, mert meg tudom venni, amire szükségem van. No meg az is ide tartozik, hogy este 9-kor már ágyban vagyok, s ott kezdődik az olvasás éjfélig.

4. Ha munkámhoz — inkább tájékozódásomhoz — könyvre volna szükségem, van egy-két kiváló könyvkereskedő, akiknek adhatom a megbízást.

5. Ha tájékozódásomhoz könyvre volna szükségem... (A festő képeket néz, ha utazik.)

De hogy egy festő könyvekből nagy áttekintő képességet merít — ez kétségtelen. Mellékesen távoli országokba uszítja a festőt, eredetiben megnézni a művet. (A műveltségnek nagyon bonyolultak az útjai.)

Kőhegyi Gyula

Kevés olyan grafikusművész van, aki meg ne próbálkozott volna a könyvjegyművészettel, de annál csekélyebb azok száma, akiknél ez a kirándulás bensőséges kapcsolattá vált, akik megtalálják és magukévá teszik az ex librisek világának sajátos nyelvezetét, és alkotásaikkal rendszeresen jelentkeznek. Kevés az ex libris-gyűjtő, még kevesebben vannak, akik az ex librisben is igényes műalkotást keresnek, és nem sablonos, közhelyekkel kifejezett grafikát. Ezt a ritka igényességet lelhetjük fel Kőhegyi Gyula könyvjegyein.

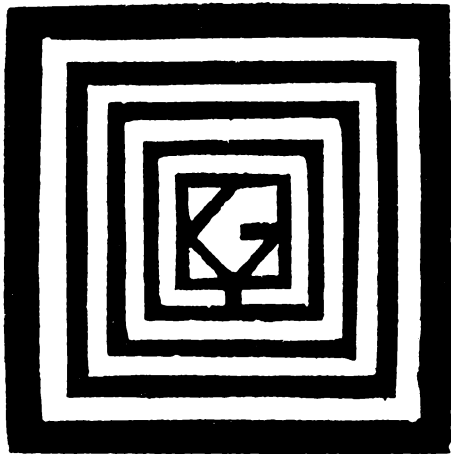
Kőhegyi Gyula (lakik: 1105 Budapest, Harmat u. 70.) 1933. szeptember 13-án született Pestszentlőrincen. A gimnáziumi érettségi után még három évig kellett várnia, amíg a Képzőművészeti Főiskolán megkezdhette tanulmányait. E három év alatt üzemi dekorátor, majd kirakatrendező volt. A főiskolán Kmetty János, Hincz Gyula és Elk Sándor voltak a tanárai. Mindhárman más-más oldalról segítettek elő művészi kibontakozását. 1961-ben szerezte meg a grafikai és rajztanári diplomát. Még ebben az évben tagja lett a Képzőművészeti Alapnak és a Fiatal Művészek Stúdiójának. Ez utóbbi művészcsoporthoz azzal szerzett multhatatlan érdemeket, hogy tőle indult ki a magyar exlibris-művészet megújítása. Kőhegyi Gyula a diploma megszerzése után hosszú évekig tanított több fővárosi iskolában. Bár ezekben az években is rendszeresen alkotott, kiállításokon is részt vett, a nagy lekötöttség megakadályozta abban, hogy hajlamai szerint foglalkozhasson grafikával. Ezért megvált a pedagógusi pályától. Művészetére nagy hatás-

sal volt az a három hónap, amit a franciaországi Vence-ban, az ottani művésztelepen töltött. Ezt a Földközi-tengerhez közeli művésztelepet Károlyi Mihály akaratának megfelelően özvegye alapította. Az alapítványt élvező fiatal művészek kempingszerűen elhelyezett kis házakban laktak, közös műtermet használtak, s minden kötöttség nélkül, ideális környezetben valósíthatták meg művészi elképzeléseiket. Csak egy hátránya volt a telepnek: nem akadt lehetőség a grafikai művek nyomtatására. Márpedig a grafika nyomtatásban születik meg, csak úgy látja a művész, hogy mennyire sikerült gondolatát megvalósítania. Így is több itthon készült rézkarc idézte fel a franciaországi benyomásokat.

Kőhegyi Gyula rendszeres résztvevője a hazai grafikai kiállításoknak. (Eddig kilenc egyéni kiállítása volt, a legutolsó 1977 februárjában a Ferencvárosi Pincetárlat kiállítóhelyiségében.) 1963 óta foglalkozik ex librisekkel. 1975-ben az *Arte do Ex-Libris* c. portugál folyóirat méltatta könyvjegyművészetét, s a cikkhez csatolt katalógus 112 ex librisét sorolta fel. Ez a szám azóta nem sokkal nőtt meg, a művész gyakran tart hosszabb szünetet. Az útkeresés, kísérletezés során ex libris-ei fontos szerepet töltenek be: rajtuk próbálja ki az új technikai megoldásokat, mielőtt azokat nagyobb szabadgrafikáin alkalmazná. Újabb könyvjegyei között legtöbbször a rézkarc, melyet gyakran kombinál foltmaratással. Időnként a rézmet-sző vésőt is használatba veszi, de szép számmal készített linómetszetet is, különösen a korábbi években. Közöttük több színeset is találunk. Gyakran visszatérő témája Don Quijote, a búsképű lovag, és a szárnyas Pegazus. A keszthelyi Balatoni Biennálé kiállítására egy sorozat „fiktív” könyvjegyet készített, a Balaton-környék múltjában szerepet játszó egykori jeles személyek nevére. Egy közülük a biennálé díját is elnyerte. 1971-ben és 1973-ban meghívták a lengyelországi *Malbork*-ban rendezett nemzetközi ex libris-biennáléra is. Ezek a kiállítások a modern exlibris művészet legrangosabb se-regszemléi, és a meghívás a nemzetközi elismerés figyelemre méltó jele.

Kőhegyi Gyula grafikusművészetében a félezer grafika mellett nem az ex libris foglalja el a fő helyet, de a művész mindig szívesen foglalkozik vele, és bízhatunk benne, hogy még sokszor lesz közölnivalója ebben a különleges kis világban.

Semsey Andor

Kérdezz — felelek

A dolgozó anyák kedvezményei

Többen kérdezik: milyen kedvezmények illetik meg a könyvtárakban dolgozó anyákat?

Válasz:

A dolgozó anyák helyzetének könnyítése céljából igen sok, az érdekeltek tág körét érintő rendelkezés látott napvilágot. Mivel ezek részletes ismertetésére egyetlen válassz keretében nincs lehetőség, az alábbiakban a könyvtárakban dolgozó anyákat érintő *legfontosabb munkaiügyi* rendelkezéseket ismertetjük.

A túlmunka korlátozása. A Munka Törvénykönyve 38. §-ának (3) bekezdése értelmében a dolgozó nőt terhessége negyedik hónapjának kezdetétől gyermeke hathónapos koráig egyáltalán nem, ezen túl gyermekének egyéves koráig pedig csak beleegyezésével szabad túlmunkára igénybe venni.

Pótszabadság. A Munka Törvénykönyvének végrehajtásáról szóló 34/1967. (X. 8.) Korm. számú (a továbbiakban Mt./ V. jellel utalt) rendelet 50. §-ának (2) bekezdése szerint a dolgozó anyának három gyermeke után évi két, minden további gyermeke után ugyancsak két-két, de évenként legfeljebb 12 munkanap pótszabadság jár. A pótszabadságra jogosultság szempontjából az általa gondozott 18 éven aluli és munkaviszonyban nem álló gyermekeket kell figyelembe venni. Ezt a pótszabadságot az egyéb címen (tehát a munkaviszonyban töltött idő, a munkakör stb. alapján) járó pótszabadsággal felül kell kiadni.

Szabadnap. A dolgozó nőt kétféle (fizetés nélküli, illetve fizetett) szabadnap illeti meg: Az Mt. V. 59. §-a értelmében annak a dolgozó nőnek, aki legalább két 14 éven aluli gyermekét gondozza — kérelmére — a háztartás ellátása érdekében havonként egy fizetés nélküli szabadnapot kell engedélyezni. A Művelődésügyi Közlöny 1974. évi 6. számában is közzétett 12/1973. (XII. 23.) MúM számú rendelet szerint a dolgozó nőt — az említett, fizetés nélküli szabadnapon túlmenően — a 14 évesnél fiatalabb

gyermeke után kettő,
két gyermeke után öt,

három és ennél több gyermeke után kilenc

fizetett szabadnap illeti meg évente. A szabadnapokat a dolgozó kívánságának figyelembevételével egyben vagy részletben kell kiadni.

A szabadnapokra való jogosultság megállapítása szempontjából a gyermeket utoljára abban az évben kell figyelembe venni, amikor a tizennegyedik életévét betölti.

Ugyancsak az említett Művelődésügyi Közlönyben található a 10 292/1974. számú, a fizetett szabadnap megadásával kapcsolatos egyes kérdésekre vonatkozó állásfoglalás is. Eszerint a szabadnap tartamára a dolgozót átlagkeresete illeti meg.

A szabadnapot az évi rendes szabadságtól függetlenül kell kiadni. Az évi rendes szabadság előzetes igénybevétele tehát a szabadnap kiadásának nem előfeltétele.

A szabadnap kiadásánál figyelemmel kell lenni a Munka Törvénykönyve 2. §-ának (2) bekezdésére, amely szerint a jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során a munkáltatónak és a dolgozónak együtt kell működni. A szabadnap kiadásával kapcsolatos érdekösszeütközések esetén az intézményi szakszervezeti bizottságok (bizalmiak) egyeztető jellegű közreműködése is szükséges.

Szülési szabadság. Az Mt. V. 57. §-ának (1) bekezdése szerint a terhes, illetve a szülő nőt húsz hét szülési szabadság illeti meg. Ez rendellenes szülés esetén — szakorvosi javaslatra — négy héttel meghosszabbítható. A szülési szabadságból négy hetet a szülés előtt kell kiadni. Ettől a dolgozó nő kérésére el lehet tekinteni, ha az a szakorvos véleménye szerint nem jár egészségének veszélyeztetésével.

A szülési szabadság időtartamára a dolgozó anyát a társadalombiztosítási szabályok szerinti szolgáltatások (terhességi, gyermekágyi segély) illetik meg.

Fizetés nélküli szabadság a gyermek gondozása, illetve ápolása céljából. Az Mt. V. 57. §-ának (2) bekezdése értelmében a dolgozó nő kérelmére a munkáltató a szülési szabadság letelte után a gyermek gondozása céljából annak harmadik életéve betöltéséig, a gyermek betegsége tartamára pedig az otthoni ápolás érdekében a gyermek tízéves koráig fizetés nélküli szabadságot köteles adni.

Az említett fizetés nélküli szabadság időtartamára a dolgozó anyát a társadalombiztosítási szabályok szerinti szolgáltatások (gyermekgondozási segély, táppénz) illetik meg.

A munkaviszony fennállása alatt a gyermek gondozása, illetve ápolása céljából igénybe vett fizetés nélküli szabadság időtartamát a munkaviszonyban töltött idő kiszámítása alkalmával figyelembe kell venni.

Szoptatási munkaidő-kedvezmény. Az Mt. V. 58. §-ának értelmében a dolgozó nőnek a szoptatás első hat hónapjában naponta kétszer háromnegyed óra, ezt követően a kilencedik hónap végéig egyszer háromnegyed óra munkaidő-kedvezmény jár. Ez a munkaidő-kedvezmény a napi négy-hat órában foglalkoztatottakat csak az első hat hónapban és csupán naponta egyszer illeti meg.

A szoptatási munkaidő-kedvezmény a gyermekét mesterségesen tápláló anyát, valamint az örökbefogadó anyát is megilleti. Nem jár azonban a szoptatási munkaidő-kedvezmény annak az anyának, aki gyermekét állami gondozásba adja, kivéve, ha az intézetbe szoptatás végett bejár.

Ikrek esetében a szoptatási munkaidő-kedvezmény az ikrek számának megfelelő mértékben jár.

A munkaidő-kedvezmény a dolgozó nő kérelmére a munkaidő kezdetén vagy végén egyszerre is kiadható, annak tartama munkaidőnek számít és rá átlagkereset jár.

bibliográfiák

Illés Ilona: *Tűz* (1921—1923); *Diogenes* (1923—1927)

Repertóriumok

A két világháború közötti magyar irodalom történetében a folyóiratoknak kivételes szerepük volt: legtöbbjük, általában a baloldali szelleműek — mint a korszak egyik alapos ismerője írta róluk — „műhelyek”, határozott arculatú csoportosulások voltak, s némelykor az igényesebb irodalom képviselői számára az egyetlen publikációs lehetőséget jelentették. A Petőfi Irodalmi Múzeum bibliográfiai sorozatának szépen gyarapodó repertórium-kötetei igazolják ezt a vélekedést; a kötetek nagy többsége ugyanis ennek az időszaknak folyóiratait tárja föl, és minden újabb vállalkozás megannyi izgalmas felfedezést, idáig homályban maradt kapcsolatokra utaló adatot kínál annak, aki alaposabban meg akarja ismerni e kor magyar szellemi életét.

A mostani kötet az eddigiekhez képest is különös figyelmet érdemel, mert a magyar emigráció lassan elfeledett folyóiratainak gazdagságáról ad hírt. A húszas évek elejéről, középeről leginkább a Kaszák-kör emigrációban szerkesztett és kiadott folyóiratai ismeretesek — ezeket a sorozat egy korábbi repertórium-kötete tárta fel —; mellettük szinte alig esett szó azokról a kísérletekről, amelyek odakint a szétforgácsolt, csoportok közötti vitákban őrlődő, bizonytalan jövőjű magyar irodalom összefogására törekedtek. Közülük való a *Tűz* és a *Diogenes*: a két folyóirat repertóriumának egy kötetben történt közreadása már csak azért is indokolt, mert mind szerkesztésük alapelvei, mind a szépirodalom közlésének követ-

kezetes szempontjai, mind a jelesebb munkatársak személye miatt sok a hasonlóság közöttük.

A kötetben külön bevezető áll az egyik, s külön a másik repertórium előtt. A szerkesztő mindegyikben ismereteket gazdagítva részletezi a folyóirat születésének körülményeit, az eredeti célkitűzéseket, s az idők folyamán történt módosulásukat, a legfontosabb vitákat, közleményeket, a sokszor hatalmas energiákat igénylő küzdelmet a rendszeres megjelenésért. A tárgyas, alapos jellemzésen kívül e bevezetők méltó emléket állítanak a magyar progresszió két jelentékeny alakjának, *Gömöri Jenő Tamás*nak, a *Tűz* s *Fényes Sámunak*, a *Diogenes* szerkesztőjének, akiket mind ez ideig érdemtelenül mellőzött az irodalom- és eszméletörténeti kutatás.

A két repertórium szerkezete lényegében a sorozat eddigi gyakorlatát követi. Részletes könyvészeti leírás után a folyóirat célját, irányzatát, rendezvényeit, kiadványait ismertető cikkek szerepelnek az első csoportban. A *Tűz* repertóriumában az első csoporton belül külön alfejezetek közlik a folyóirat két legfontosabb ankétjának hozzászólásait: az egyik a magyar irodalom háború utáni helyzetének megítélésével, a másik az európai kultúra jövőjével foglalkozott. Végül más lapokra kitekintő, folyóiratszemplének minősíthető cikkek külön egységbe fogott felsorolása zárja az első csoportot. A második, legterjedelmesebb csoport az *Irodalom* főcímet viseli, s bevezető alfejezete

mindkét repertóriumban az általános kérdésekről írott cikkeket veszi sorba, majd a magyar irodalom következik, utána pedig más nemzetek irodalma, valamennyi külön-külön kis egységként. Ebben a csoportban, de a továbbiakban is, az író nevének betűrendje a meghatározó; ha valakinek több munkája is szerepel a folyóirat lapjain, akkor műfajok szerinti bontásban, azon belül pedig a címek betűrendje szerint sorakoznak a leírások. Lényeges, hogy a szépirodalmi műveket ismertető kritikák, az elődöknek, pályatársaknak szóló ajánlások többnyire kétszer szerepelnek: egyszer annak neve alatt, aki írta, másodszer meg annak neve szerint, akiről vagy akinek szólnak.

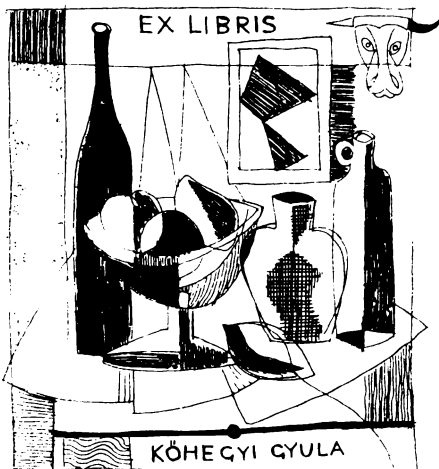
A két folyóirat szépirodalmon kívüli anyagát a repertórium szerkesztője meglehetősen önkényes jelölésű tematikai csoportokba osztotta; például *Tudományok* (valójában természettudományi tárgyú cikkekről van szó) vagy *Közéleti kérdések* (lényegében az aktuális politikai eseményekkel foglalkozó publicisztikát öleli fel). Az egyes tematikai csoportokban — ezek némelykor további alfejezetekre tagolódnak — külön szerepelnek azok a cikkek, amelyek névvel jegyzetben jelentek meg, s utánuk külön a szignálatlanok, az utóbbiak a címek betűrendjében.

Ennek a szerkezetnek kétségtelenül vannak előnyei is a kronológikus, számról-számmra halladó feltáráshoz képest. Egyik érény például, hogy (nincs jobb szó rá) „olvasmányosabban” közli adatait mint az időrendi beosztású repertóriumok: a *Diogenes* anyagának forgatása közben a *József Attila* neve alatt felsorolt verscímek jobban szembeötlenek, mint hogyha csupán a névmutatóra támaszkodva lehetne összekeresni, mikor

és mit közölt a folyóiratban. Ez a szerzőre figyelő, bevallottan irodalomtörténeti szemlélet a második főcsoport elrendezésében mutatkozik meg leginkább hasznosnak, bár itt zavaró, hogy a szépirodalmi fordítások már nem szerepelnek a fordító saját közleményei között. (Igaz, ezzel lényegesen nőtt volna az ismételődő tételek száma, de az elv következetes alkalmazása mégis ezt kívánná.)

Sokkal kuszább a helyzet a többi csoport esetében, s nemcsak az önkényes megjelölések miatt. Ezeknek a cikkeknek nagy részét azok írták, akik az *Irodalom* csoportban is szerepelnek szerzőként. Ott, hol felsorolja a repertórium más témájú cikkeiket is, hol nem — írója és témája válogatja. Egyetlen példát a *Diogenes* repertóriumából, amely talán megvilágítja az önkényes jelölés veszélyeit is: *Németh Andor Ernst Bloch* könyvéről írt kritikáját a szerkesztő először a kritika szerzőjének neve alatt közli a második főcsoportban (1239. tétel), majd ugyanezt a cikket felsorolja a *Társadalomtudományok* főcsoport *Pszichológia* alfejezetében (1810. tétel). Bloch könyvének semmi köze a pszichológiához, a XX. század egyik fontos filozófiai műve, miként a *Spinoza bölcelete* című, a szerző megjelölése nélküli írás (1824. tétel) sem ebbe az alfejezetbe kívánkozik. Ugyanakkor a *Reinitz*-dalokról szóló *Németh Andor*-cikket már nem közli a második főcsoport, csupán a zenei tárgyú közlemények közt szerepel (1466. tétel). Miért tartozik az egyik jobban a szerző irodalmi munkásságába, mint a másik, az a tucat-szám említhető sok más példával együtt rejtély. A különféle témacsoportok szerint ily módon mégis szíjjelszóródott cikkeket a tételszámmra utaló névmutató segít visszakeresni. Itt viszont a szignálatlan írások okoznak gondot, mert ha a címben vagy az annotációban nem szerepel név, akkor a mutatóból teljesen hiányzik az utalás — ezen a bajon bizonyos tárgyszavak beépítése segíthetett volna.

A két folyóirat közül a *Tűz* volt inkább szépirodalmi jellegű, a *Diogenes* mindvégig sokrétűbb tematikával szolgált. A repertóriumok szerkesztésében megnyilatkozó szemléletből következik, hogy a *Tűz* feltárása bizonyult bibliográfiailag sikeresebbnek, a *Diogenes* anyagának elrendezése a mesterséges keretek közt sok következetlenségre vezetett. A kötet jelentősége azonban így is elvitathatatlan, hisz már-már teljesen elfeledett, fontos folyóiratokkal ismert meg. (1977. *Petőfi Irodalmi Múzeum*, 235. l. — *A Petőfi Irodalmi Múzeum Bibliográfiai Füzetei*, B. sorozat 8.)

Lakatos András

Az Új Írás repertórium. 1961—1973

A szakmai közvélemény a folyóirat-repertóriumok szerkesztésének kérdéseiben nagyjából egységes nézetet képvisel. Az eddig elkészült repertóriumok erőnyeit és hibáit mérlegelve az az álláspont van kialakulóban, hogy legcélszerűbb tematikusan feltárni a folyóiratok változatos tartalmát. Ezen belül második rendezési szempontnak legjobban az időrend felel meg. Ez a kombinált szerkezet tűnik legalkalmasabbnak arra, hogy a repertórium az anyag mechanikus, „mennyiségi” feltárásán felül bemutassa a folyóiratnak egy-egy időszakban végbement fejlődését is, s tükrözze azt a belső folyamatot, ahogyan a szerkesztési koncepció kikristályosodott. Példák sora igazolja — számomra leginkább meggyőzően a Reguli Ernő által kitűnően megszerkesztett *Tiszatáj* repertórium és a Bényei József összeállításában megjelent *Válasz* repertórium —, hogy egy-egy irodalmi-kritikai-művészeti folyóirat esetében a sokfajta követelménynek legjobban az említett szerkezet felel meg.

Az Új Írás tizenöt esztendejének közlemény-anyagát *Kolozsné Kovács Gizella* dolgozta fel óriási munkával. Az ő szerkesztésében készült el 1966-ban az Új Írás 5 esztendejének mutatója is. (L. a Könyvtáros 1967. évi 5. számában.) Az anyag elrendezésében a szerkesztő a hagyományosabb utat követte: a tételeket a Nagyvilág mutatójához hasonlóan lexikonszerűen, de mutatókkal kiegészítve tárta fel.

Ennek a megoldásnak kétségtelen előnye, hogy a használó a keresett szerzőnek a folyóiratban publikált munkáira könnyen, és egy helyen talál rá, hátránya azonban, hogy mivel a repertórium a folyóiratszámok anyagát mechanikusan bontja szét, illetve egyetlen betűrendben egyesíti, éppen a folyóirat alapanyagáról, a mai magyar irodalom alkotásairól, illetve mozzanatairól tudunk meg belőle a legkevesebbet. Lényegében csak azt látjuk, hogy az Új Írásban tizenöt év alatt kik írtak, kikről írtak, mit és mennyit fordítottak a külföldi irodalomból, és kiktől készítették fotókat. Ez a szerkesztési elv figyelmen kívül hagyja azt az irodalomtörténeti szempontból jellemző körülményt is, hogy a folyóirat mikor, kiket indított el művészi pályájukon. Elhanyagolja annak a szociológiai motívumnak feltárását is, hogy egy-egy időszakban milyen témák álltak a szépírói és az irodalompolitikai figyelem középpontjában.

Az alaprepertóriumban az ábécé rendbe sorolt nevek (vagy rendszőlők) után a címek a műfajok szerint sorakoznak. Ezután a szerzőre vonatkozó irodalom, vé-

gül a képek felsorolása következik. (Valamennyi betűrendben, tételszámok csak azok után a címek után található, amelyekre a mutatók valamelyikre visszautal.)

A betűrendes főrészt négy függelék egészíti ki. Háromban az eddig be nem sorolt anyagot találjuk, a következő csoportosításban: szerkesztőségi ankétok, körkérdések; nemzeti irodalmi antológiák (?!); szerkesztőségi közlemények (beszélgetések, hírek, szerkesztői üzenetek). A függelékek sorát a legérdekesebb zárja le: ez az Új Írásban lezajlott vitákat ismerteti időrendnek mondott, de tematikai-betűrendes, időrendet csak ezen belül alkalmazó felosztásban.

A repertórium következő része mutatókat tartalmaz. A legkevésbé lényeges információkat a földrajzi mutató és az Új Írás cikkeiben említett folyóiratok mutatója tartalmazza. Az anyag igazi, tartalmi feltárására a tárgymutató szolgál. Megítélésünk szerint azonban ebbe a kelleténél jóval több fogalom került. A fogalmak ilyen részletes „decentralizálására” folyóiratcikkek (tehát rövid írások) esetében nincs szükség. Mivel a tárgyszavak nagy része éppen csak érinti a tárgyat, ez a bőség semmitmondást eredményez. Néhány a tárgyszavak közül: absztrakt művészet, afrikai művészet, agrármozgalom, agrárpolitika, alkoholizmus, alkotáslélektan, elméleti fizikus (!), diákmozgalom, dogmatizmus stb. Az agrármozgalom tárgyszóhoz például egyetlen cím kapcsolódik: Turi Istvánné munkásságáról. Bár e repertórium magyar irodalmi folyóirat anyagát tárja fel, tárgymutatójában nem találjuk meg a magyar verseknek, novelláknak felsorolását, sőt még összefoglaló adataikat sem. A részletesen kidolgozott „külföldi vers” tárgyszónál — ezen belül a chilei versek felsorolásánál — viszont Pablo Neruda; Óda a nyomdához c. versének az egyik Új Írás-szám borítóján megjelent négy sorára találunk visszautalást.

A repertórium szerkezete nem eléggé áttekinthető. Különösen a betűrendes részhez kapcsolt függelékek zavaróak. Az eligazodást még az is nehezíti, hogy helyenként, elsősorban a tárgymutatóban nem sikerült tipográfiaiag érzékeltetni a fogalmak összefüggését.

A repertórium elé alaposabb, részletesebb előző kívánkoznék. Ebben a szerkesztőnek alkalma lett volna kifejtenie kétségekívül következetes koncepcióját, ezzel is növelvén a kiadvány használhatóságát. (1977. NPI, 467 l. 46 Ft)

I szl a i n é
M e r k o v s z k y E r z s é b e t

Bibliográfiák a KGST-ről

Huszonöt éves a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa és a magyar—szovjet tudományos—műszaki együttműködés

E válogató bibliográfia témaválasztását elsősorban aktualitásával indokolta a szerkesztő, Rohla Márton, de a több mint 1500 tétel azt is jelzi, hogy évről évre növekszik a KGST-vel kapcsolatos dokumentumok száma, és emiatt is szükséges a szakirodalmi források valamilyen regisztrálása.

A bibliográfia magyar szerzők itthon vagy külföldön kiadott publikációit, illetve külföldi szerzők magyar nyelven hozzáférhető tanulmányait sorolja fel, valamint hírugynökségi anyagokat, folyóiratok, dokumentációs kiadványok cikkeit, tanulmányait, KGST-dokumentumokat, jegyzőkönyveket, könyveket, disszertációkat, diplomamunkákat ír le. A dokumentumok tartalmilag gazdag környezetet, illetve a KGST-egyttműködés minden területét (gazdasági, műszaki és jogi kiadványok). A jegyzék időbelileg a 25 év irodalmát tárja fel 1975 januárral bezárólag, elsősorban azonban az 1960-as éveket, korábbi cím csak elvétve található benne.

A bibliográfiában — feleslegesen — olyan dokumentumcímek is szerepelnek, amelyek témájuk szerint nem kapcsolódnak a KGST-hez. Ilyeneket a könyveg és a folyóiratcikkek felsorolásában egyaránt találunk.

A kiadvány szerkezeti felépítése a könyvek esetében szerzői betűrendes, a folyóiratcikkek pedig témájuk szerint 29 csoport tárja fel. A csoportosítás a megjelent irodalom tartalmához igazodik, jól áttekinthető. Kár, hogy a bibliográfia címében szereplő magyar—szovjet tudományos együttműködés nem kapott külön fejezetet, emiatt a használó több helyről kénytelen összeválogatni a téma irodalmát.

A visszakeresést megkönnyítő indexeket, a név- és tárgymutatót a szerkesztő a folyóiratcikkek szerzői és cím szerinti betűrendes mutatójával helyettesítette, ez a megoldás csak egyetlen szempontból teszi lehetővé a visszakeresést. A bibliográfiát a feldolgozott folyóiratok jegyzéke egészíti ki.

A kiadvány hasznos tájékoztatói eszköz közmuvelődési és szakkönyvtárban egyaránt. E kezdeményezés egyébként felveti egy teljes körű KGST-bibliográfia összeállításának igényét, ez a feladat azonban nem oldható meg egyetlen könyvtár, illetve tájékoztató intézmény keretében. (1975. *Kohó- és Gépipari Tudományos Műszaki Tájékoztató Intézet. Műszaki Könyvtár, 151 l.*)

Huszár Ernőné dr.

Magyarország helye és szerepe a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsában és a világ gazdaságban

Ez a szakemberek és a könyvtárosok számára egyaránt nélkülözhetetlen tájékoztatói segédesszök Rohla Márton szerkesztésében jelent meg. Amint az előszó-ban dr. Szelezcki György hangsúlyozza, „a hazai gazdaságpolitika, ágazatfejlesztés számára nélkülözhetetlenek azok az információk, amelyek a főbb gazdasági partnereknél kialakult gazdaságirányítási rendszerre, a tervezés és ösztönzés módszereire, különböző pénzügyi és jogi szabályozókra vonatkoznak”, és amelyek a KGST-országok gazdasági együttműködéséről szólnak. Ezeknek a kérdéseknek 1975—1976-ban megjelent magyar nyelvű irodalmát tárja fel ez a bibliográfia, mely folytatása a „Huszonöt éves a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa és a magyar—szovjet tudományos—műszaki együttműködés” c. korábbi válogatásnak.

A bibliográfia első része 1975-ben megjelent, a második 2200 folyóirat-, illetve napilap-cikket sorol fel, s a legfontosabb folyó-

iratcikkek röviden annotálja is. A könyveket szerzői betűrendben, a folyóiratcikkek négy nagyobb témakörre bontva írja le: Magyarország kétoldalú, illetve több oldalú gazdasági kapcsolatai; a szocialista integráció elméleti és gyakorlati kérdései; hazánk és a KGST-országok gazdasági kapcsolatai a fejlett tőkés és a fejlődő országokkal. A bibliográfiát a feldolgozott folyóiratok jegyzéke és szerzői névmutató egészíti ki. Az általános tájékozódás szempontjából nem kevésbé fontos a KGST bizottságainak és szakszerveinek jegyzékét tartalmazó függelék, amely megjelöli székhelyüket és utolsó ülészakuk dátumát is.

Hasznos lenne, ha az idegen nyelvű KGST-irodalmat válogató bibliográfiája is megjelenhetne. (1977. *Kohó- és Gépipari Tudományos Műszaki Tájékoztató Intézet. Műszaki Könyvtár, 190 l.*)

Dienes Gedeonné

A magyar hangtan válogatott bibliográfiája

(—1970)

Hiánypótló bibliográfia jelent meg Bolla Kálmán és Molnár József szerkesztésében: Magyarországon ugyanis a fonetika valamennyi kérdéskörére kiterjedő, az alkalmazási területeket, valamint a határterületek irodalmát is számba vevő szakbibliográfia még nem készült.

A bibliográfia gazdag irodalmat tár fel: nehezen felderíthető és hozzáférhető, vagy hangtani kérdéseket éppen csak érintő szakmunkákat is. Forrásjegyzéke mindazokat a hazai, illetve külföldi nyelvészeti kiadványokat felsorolja, amelyekben a hangtannal kapcsolatos szakirodalmi közlemények rendszeresen napvilágot láttak, ám bőségesen merít a nem — vagy nem elsősorban — nyelvészeti jellegű publikációkból is. (Egyebek között az Irodalomtörténeti Füzetekből, a Magyar Fizikai Folyóiratból vagy az MTA Biológiai Osztályának Közleményeiből.) A gondos gyűjtőmunkát követően a szerkesztők nemcsak elfogadható, hanem meggyőző érvek alapján válogattak. Az MTA Nyelvtudományi Intézete Fonetikai Osztályának és az ELTE Fonetikai Tanszékének együttes munkájaként 3393 tétel, nyolc szakrendi csoportba osztott bibliográfia született. Minden tétel csak egyszer, a rá legjobban jellemző témakörön belül szerepel. A tájékozódás megkönnyítése végett a címleírások mellett bizonyos kódjelek is találhatóak, amelyek révén gyakorta majdhogynem annotáció-értékű információkat kapunk. (Például: ÁLTKD, vagyis: általános, leíró, történeti, köznyelvi, dialektológiai.)

Az első, 824 tételt tartalmazó szakcsoport a fonetika történetének anyagát foglalja magában. A témakör tételeinek nagy részét részint az eddigi feltáratlanság, részint a sokoldalú megközelítés igénye magyarázza. A hozzávetőleg századunk-

kal egyidős tudományág múltját főleg három alcsoport tárja fel: a personalia, a krónika és a külföldön megjelent művek bemutatása. A *personalia* esetében a vizsgakeresést névmutató is segíti. Kár, hogy a 250 tételt tartalmazó *krónika* és a 107 tételt tartalmazó, a *külföldön megjelent műveket bemutató* csoport nincs további alcsoportokra bontva, vagy legalábbis a visszakeresést, az egyéb csoportosítást is lehetővé tevő mutatóval ellátva. Mindkét szakcsoport ugyanis fejlődéstörténeti céllal került a bibliográfiába, ám a szerzők (külföldi szakmunkák esetében a külföldi szerzők) nevének betűrendje megnehezíti a fejlődéstörténeti csomópontok felismerését.

A *tulajdonképpen hangtani kérdéseket* a 2—5. témakör tárgyalja. Majdnem 1500 tétel tartozik ide, ennek kétharmada a beszédhangok fonetikájával foglalkozó szakmunka. Rendkívül szerteágazó témájú és megközelítésű, hosszabb-rövidebb írások kerültek ezekbe a szakrendi csoportokba, nem véletlen tehát, hogy a címleírások melletti kódjelek ugrásszerűen megszorodtak. Minthogy minden tétel csak egyszer szerepel, ezekben a témakörökben *nélkülözhetetlen a kötet végén található szakrendi mutató*. Márcsak azért is, mert a tartalomjegyzékben feltüntetett arányokat nagymértékben módosítja, olykor ugyanis egész szakrendi csoportokat utal át egy másikba. (A hangváltások szakcsoportjából például 107 — majdhogynem egymást követő sorszámú — tételt a nyelvjárási kérdésekkel foglalkozóba.) A tételszámok egyébként a különösen kimunkált, illetve elhanyagolt területekről is képet adnak. A hangváltások (510), illetve a hangtant is érintő grammatikai és helyesírási szakcsoport (564) tételeinek nagy száma még akkor is feltűnik, ha eltekintünk a szakrendi utaló alapján ide sorolható további munkáktól.

A három utolsó szakcsoport az *alkalmazott fonetika*, illetve a *határterületek* (185 tétel) újabb keletű munkáiról ad áttekintést.

Az említett mutatókon kívül még név- és címmutató tartozik a bibliográfiához. Kezelése — a többihez hasonlóan — a tételszám és a szakrendi csoport feltüntetése folytán egyszerű.

A kötet egyébként az 1970-ig megjelent hangtani munkák címleírásait közli. A folytatást ötvenkénti periódusokban várhatjuk. (*Akadémiai*, 1977. 231 l., 35 Ft)

Tóth Mária

A magyar haladó ifjúsági mozgalmak történetének válogatott bibliográfiája

1868—1975.

Válogatott — helyesebben: válogató — bibliográfián olyan könyvészetet szokás érteni, amely a legkönnyebben hozzáférhető dokumentumokat tárja a tájékozódni kívánó elé (kivétel persze az az eset, amikor a „válogatott” kitétel csak azt fejezi ki, hogy a szerkesztő teljességre törekedett ugyan, de azt rajta kívül álló okok miatt nem érthette el). Mivel a legkönnyebben hozzáférhető anyag általában a legfontosabb, legközérdekűbb is, ez a válogatási módszer nem éppen elvetendő, csak nem minden esetben alkalmazható. Ez a bibliográfia sem ilyen módon válogatott jellegű: nem hozzáférhetőségi szempontok szerint készült, inkább nagyon is „tartalomcentrikus.” Ennek megfelelően sok és nagy munkával állították össze, s az eredmény: módszertani szempontból is kiemelkedő értékű, remekül használható és imponálóan nagy számú dokumentumot feltáró bibliográfia jött létre.

Mielőtt a bibliográfia szerkezetét, besorolását stb. szemügyre vennénk, szólnunk kell azokról a tartalmi szempontokról, amelyek meghatározzák és egyben minősítik is magát a művet. A bibliográfia a haladó, forradalmi ifjúsági mozgalom publikációiról tájékoztat, s ez nem volt könnyű feladat az összeállító számára, mivel egyes pártok és ifjúsági szervezetek bizonyos időszakokban haladók, sőt valóban forradalmiak voltak, más korszakokban azonban nem tekinthetők annak. Pontosan fel kellett tehát térképezni, hogy mi kerülhet be a bibliográfiába, mi nem, s e válogatásban formai szempontok nem igazíthatták el a szerkesztőt. A másik kérdés a feltárás mélysége: a

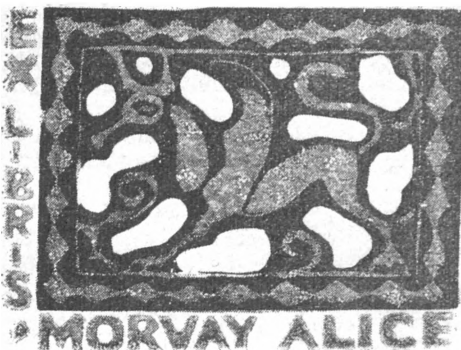
legfontosabb, döntő időszakok egészen más típusú feltárást igényelnek, mint a mozgalmi apály időszakai, jöllehet a használnálónak a mélypontokról is tájékoztatást kell kapnia. Ennek a szempontnak a figyelembevételét okozta az, hogy a bibliográfia bizonyos részei a megfelelő ifjúsági lapokat szinte repertóriumszerűen tárják fel, más részei a szokásos analitikus feldolgozást nyújtják, megint más részekről pedig általános tájékoztatást nyernünk a kiadvány segítségével. Persze veszélyes is lehet ez a módszer, de megfelelő megalapozással (és az ismertett mű esetében kétségkívül ez a helyzet) csak így képzelhető el valóban igényes, a további mozgalmi munkát tudományosan is alátámasztó tájékoztatási segédlet.

A bibliográfia tartalmi szempontok szerint tagolódik. Tételeit korszakonként (dualizmus, polgári demokratikus köztársaság, Tanácsköztársaság, Horthy-korszak, 1945—1950, 1951—1956, 1957—1975) rendezi, de a korszakon belül sem alkalmaz valamiféle mechanikus tagolást vagy egyszerű időrendet, hanem anyagát a legfontosabb csoportosulásokat, eseményeket, a korabeli és a későbbi értékeléseket figyelembe véve csoportosítja összefüggő egységekbe. Ily módon a kötetről a legjobb tájékoztatást a tartalomjegyzék adja, amely felettebb részletes, és lényegesen megkönnyíti a tartalmi, tárgyi visszakeresést. A függelékben mutatók is találhatóak, elsősorban a név-, majd a földrajzi mutató. Ez a mutatórendszer jól illik a műhöz (általánosságban persze bírálható lenne), hiszen inkább csak kiegészítő szerepe van, lévén a mű az ifjúsági mozgalmak országos jelentőségű ténykedéseinek tükré, s a helyi események csak annyiban érdekesek, amennyiben a legfontosabb irányzatokban lényeges szerepük volt.

Lehetetlen kijelölni mindazon tudományágak és tevékenységi körök mezőnyét, amelyek alapvető segédletet, eligazítót kaptak ezzel a bibliográfiával, lévén számuk igen nagy, jellegük pedig erősen különböző; az azonban vitathatatlan, hogy e bibliográfia jelentősége — tárgya miatt — kiemelkedő. Külön öröm, hogy a megvalósítás méltó a célhoz.

(Összeállította: Láng Péter, 1977. *Ifjúsági Lapkiadó*, 500 l.)

Benkő Zsuzsa

SZAKMAI FOLYÓIRATOK, HÁLÓZATI HÍRADÓK

A MAGYAR KÖNYVSZEMLE 1977. évi 2. számában *Rozsondai Marianne* a híres német ösnyomdász, a nürnbergi Anton Koberger munkásságát ismertetve meggyőző adatokat sorakoztat fel annak bizonyítására, hogy a XV. század e legtermékenyebb nyomdászának és legnagyobb könyvkereskedőjének saját könyvkötőműhelye is volt. *Karner Károly* „Két soproni polgár könyvtára a 17. század harmadik negyedében” c. tanulmányában az 1665-ben városbíróként elhunyt Poch György 524, és az 1667-ben elhalt Faut Márk városi aljegyző 156 művet tartalmazó könyvtárát mutatja be a hagyatéki leltárak alapján. A két könyvtár állományát együtt elemző írás érdekes képet tár az olvasó elé a 17. századi soproni polgárság művelődési viszonyairól. A Könyvszemle harmadik nagy tanulmánya (*Tasi József: József Attila és a Korunk*) nemcsak a költő és a híres kolozsvári folyóirat kapcsolatáról szolgáltat fontos adalékokat mind az irodalom-, mind a sajtótörténet számára, hanem egyben tisztelgésnek is tekinthető az éppen negyven éve (1937 dec.) elhunyt József Attila emléke előtt. — A folyóirat e számának mellékleteként jelent meg az 1976. évi mutató. Ennek érdekessége és nagy értéke, hogy a rovatok szerint — ezeken belül betűrend szerint — rendezett, összevont tartalomjegyzék után következő névmutató a szerzők nevén kívül a közleményekben található teljes „névállományt” is tartalmazza.

A TUDOMÁNYOS ÉS MŰSZAKI TÁJÉKOZTATÁS 1977/10. száma a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulójára való tekintettel ünnepi számnak készült, amelyben a terjedelem nagyobb részét szovjet szerzők írásai foglalják el. Ezek másodközlések, illetve előadások szövegközlései. Közülük kettő a szovjet műszaki-tudományos tájékoztatási rendszerről, illetve annak központi intézményéről szól (*Arutjunov, N. B.: A Szovjetunió Országos Tudományos és Műszaki Információs Rendszere = OTMIR; Feni-na, N. A.—Globacsev, O. I.: Az Összszövetségi Tudományos és Műszaki Információs Intézet információs kiadványainak rendszere*); kettő pedig a mérnökök információ-ellátását tárgyalja. (*Mihajlov, A. I. és Poszpelov, G. Sz. előadásai, amelyeket a Mérnökszervezetek Világszövetsége Mérnöki Információs Bizottságának 1977. jún. 15—17-én Szófiában tartott szimpóziumára terjesztettek be.*) A TMT e számának magyar vonatkozású cikke ugyancsak évfordulóhoz kapcsolódik: *Remete László* azokat az erőfeszítéseket is-

merteti, amelyeket Szabó Ervin tett a nemzetközi társadalomtudományi könyvészet megteremtéséért, s melyeket a biztató kezdeti sikerek után végül is az első világháború kitörése hiúsított meg.

Az OSZK HÍRADÓ elmúlt évi 7/8., összevont számában a Nemzeti Könyvtár belső életére vonatkozó közleményeken kívül sok rövid, de közérdekű írást olvashatunk — például a könyvtár állománygyarapodásának pirosbetűs napjairól (Mozart saját kézírású ismeretlen kis kompozíciója a zeneműtárban, két ritkaság a térképtár új szerzeményei között), a mikrofilmtár új Pentakta gépsorának munkába állásáról (ennek segítségével megkezdődik a folyóiratok mikrofilmlapra fényképezése), a Széchényi Könyvtár leendő várbeli otthonáról, a Könyvtáros-egyesület könyv- és könyvtártörténeti bizottságának tevékenységéről és a szocialista országok nemzeti bibliográfiai szakértőinek jún. 13—17-i budapesti tanácskozásáról. Igen fontos érdekvédelmi feladatot is teljesített a híradó azzal, hogy hasonmásban közölte és a híradó e számához mellékelte a Művelődésügyi Közlöny 1977. évi 15. számát, amely a közművelődési dolgozók munkabérééről szóló új rendeletet tartalmazza. — Az OSZK Híradó 7/8. számának ismertetését hadd fejezzük be egy idézettel, amely országos könyvtárügyi gondokat pendít meg, a nemzeti könyvtár esetében azonban vészcsengőként szól, ezért szeretnénk hangját felerősíteni: „Majd a Várban lesz könyvkiadó állomás. Nem kérheti már ki az egyetemi hallgató Fazekas Lúdas Matyijának első vagy második kiadását kötelező olvasmányt óhajtvá, mert éppen — időrendben lévén a katalógusban a cédu-lák — a legkorábbi kiadások kerülnek elsőnek a keze ügyébe; a könyvkiadó kolléga a modern kiadást fogja a kéréslapjára kiszignálni. Az Eszterházy-kastély látképét sem fogja hiába keresni a kutató, ha netán unikálisnak tűnő, ma már cson-

ka példányunkhoz sikerül még egy teljeset szereznünk a XVIII. századi leírásból, mert a könyvkiadó állomás ráér ellenőrizni a könyv hátsó kötéstáblájába ragasztott lapocskát (amelyet már ma is örömmel ragasztanánk, ha volna értelme), s ott látná feltüntetve, hány tábla melléklet volt a könyvben, amikor kiadta, s van-e benne annyi a visszavételkor is. Talán érdemes lesz Braun—Hoogenberg vedutáinak méregdrága reprintjét is beszereznünk, mert akkor hiába fogják

kérni szinte nem értékelhető becű eredeti példányunkat, be kell érniük az azonos szépségű reprinttel még tán a tv-filmek készítőinek is. Mindez persze csak akkor lehetséges, ha lesz még mit védeni a könyvkiadó állomásnak, mire a Vár felépül; lesz könyvkiadó állomás, és ott lelkiismeretes és megfelelő létszámú garda, amely ráér ellenőrizni a visszaadásakor a könyveket...” (Wix Györgyné: A jubileumi kiállítás előkészületei, avagy szomorú tényekről oldottan.)

Kitüntetések

A kulturális miniszter a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulója alkalmából, eredményes munkája elismeréséül *Ambros Évának*, *Katona Zsigmondnének*, *Lintner Ferencnének*, az MSZMP Politikai Főiskola könyvtári dokumentátorainak, valamint *Somogyi István Lászlónak*, a Párttörténeti Intézet könyvtárosának a SZOCIALISTA KULTÚRÁÉRT; eredményes munkája elismeréséül *Adorján Irmrénének*, a kecskeméti Református Egyház könyvtárvezetőjének, *dr. Diós István* prefektusnak, a Budapesti Római Katolikus Egyház Központi Szeminárium Könyvtára munkatársának és *dr. Lenhardt Vilmos* rektorhelyettesnek, az esztergomi Simor Könyvtár munkatársának a KIVÁLÓ MUNKÁÉRT kitüntetést adományozta.

KÖNYVTÁRI KIADVÁNYOK

A NOSZF 60. ÉVFORDULÓJÁRA megjelent alkalmi kiadványok közül kiemelkedik a Hajdú-Bihar megyei Könyvtárnak A TÖRTÉNELEM FUTÓSZALAGÁN című bibliográfiája. Gellért Ferencné összeállítása nemcsak 1917 forradalmi eseményeivel foglalkozik, hanem az elmúlt hatvan év munkásmozgalmának történetét — tehát a világtörténelem és benne a hazai történelem sajátos szempontú áttekintését — nyújtja, s külön fejezetben Hajdú-Bihar munkásmozgalmának történetét is feldolgozza. A kizárólag 1945 utáni kiadványokat ajánló bibliográfiát a korszak munkásmozgalmának egészére vonatkozó referenzműveket áttekintő fejezet vezeti be. A legfontosabb könyvek ajánlását annotációk segítik: ezek példamutató felelősséggel készültek — mindegyik alatt ott állnak szerzőjének névbetűi, amint például a lexikoncikkek esetében szokásos. A

győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár AURÓRA '77 címmel, igen egyszerű, sokszorosított formában kiadott ajánló jegyzéke. Márkus Julianna összeállítása pedig olyan tekintetben követendő példa és újítás, hogy az *eseményhez fűződő, a külföldi műfajú* (történeti, művészettörténeti, útleírásokat tartalmazó stb.) *kötetekben található képanyagot is feltárva* segíti a hálózat könyvtárosait és az olvasókat. A Pest megyei Könyvtár szerény külsejű kiadványa, az AJÁNLO BIBLIOGRÁFIA A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM 60. ÉVFORDULÓJÁRA gyermekregényeket, visszaemlékezéseket és dokumentumköteteket ajánl kis olvasóinak. — Bár az évfordulóra készült, de ahhoz témája szerint csak közvetve kapcsolódik a Szolnoki Megyei Könyvtár ÚJABB POLITIKAI MŰVEINKBŐL című sorozatának 3. füzeté, amely az 1976-ban megjelent 2. sz.

füzet kiadása óta eltelt idő könyvterméséből mutat be rövid annotációkkal 40 bel- és külpolitikai, munkásmozgalom-történeti, valamint életrajzi és memoárkötetet, s megadja a művek raktári jelzetét is.

A MAGYAR JOGI INFORMÁCIÓSZOLGÁLTATÁS FORRÁSAI ÉS ESZKÖZEI címmel szakirodalmi kalauzt adott ki az Országgyűlési Könyvtár. Nagy Lajos összeállítása a fogalmi és módszertani bevezető után sorra veszi a jogi információszolgáltatás három nagy területét (jogszabályok, jogalkalmazás, jogelmélet — jogi irodalom), és az Országgyűlési Könyvtár állományára támaszkodva, e könyvtár raktári számainak feltüntetésével tárja fel a szakterület irodalmát és forrásanyagát. A szakcsoportokat és a műveket szemlésszerűen mutatja be, összekötő szövegével érdekessé, szinte olvasmányossá teszi a forrásis-

mertetést, más területek számára is példát mutatva a jól szerkesztett szakirodalmi kalauzra. A 200 példányban sokszorosított kiadvány anyaggyűjtése 1975 novemberében zárult. A hasznos segédletnek ott a helye az „A”- és „B”-típusú könyvtárakban is — beszerzésüket remélhetőleg nem akadályozza meg a kis példányszám.

ADY EMLÉKEZETE címmel a győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár meglehetősen alacsony példányszámban (300) sokszorosított, annotálatlan ajánlójegyzéket adott ki. A válogatás figyelme nemcsak a költő műveire, a róla szóló kortársi irodalomra és a későbbi könyvésztetre terjed ki, hanem folyóirat-közleményekre is.

A MAGYAR MŰSZAKI EGYETEMEKEN ELFOGADOTT DOKTORI DISZERTÁCIÓK JEGYZÉKÉNEK 1975. évi kötetét tette közzé a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára. A 202 tétel 379 (sokszorosított) oldalon tartalmazó vaskos kötet a diszertációkat egyetemenként, azon belül karonként, a szerzők betűrendjében, bő tartalmi ismertetésekkel sorolja fel, s feltünteti a Műgyemeti Könyvtár vonatkozó raktári jelzetét, továbbá olyan adatokat is közöl, mint a szerző születési helye és éve, a bíráló neve.

Az **ADD TOVÁBB — KÖNYVSTAFÉTA** 1976/1977 nevű olvasómozgalmi akciójához többfajta bibliográfiai röplapot adott ki 300—300, sokszorosítással előállított példányban a Jászberényi Városi-Járási Könyvtár. A jegyzékek címe és tartalma: *Élő klasszikusok* (a világirodalmi klasszikusok újabb kiadású művei); *Magyar história* (újabb könyvek a magyar történelem sorsdöntő időszakairól); *Napjaink kérdései* (társadalomtudományi művek); *Szelek országa* ez a föld (észt szépirodalom).

GÉPESÍTETT TÁJÉKOZTATÁSI RENDSZEREK egyes hatékonysági kérdései címmel fontos kiadványt bocsátott közre az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ. A tudományos tájékoztatás elmélete és gyakorlata nevű sorozatának 22. köteteként. Dr. Vásárhelyi Pál sokszorosításban megjelent munkája hézagpótló: olyan területen nyújt segítséget, amelynek mindaddig hiányzott a magyar viszonyokra alkalmazott szakirodalma, noha növekvő jelentősége nyilvánvaló. Ez a könyv segíti az információs szakembereket és könyvtárosokat abban, hogy a számítógépre épített tájékoztatási rendszerek kiválasztásában, a programozási és az adatfeldolgozási eljárások legfontosabb kérdéseiben partnerei lehessenek a számítástechnikai szakembereknek, rendszertervezőknek. Segít tehát abban, hogy meg tudják ítélni, kitűzött céljaik megvalósításához milyen gépparkra van szükségük, illetve adott gépek esetében, milyen szolgáltatási és költségtényezőkkel kell majd számolniuk. A könyv az előnyök és a hátrányok gondos mérlegelése alapján támogatást nyújt a továbbfejlesztés lehetséges irányainak kijelöléséhez is. A kiadvány fő fejezetei olyan kérdésekről szólnak, mint a használati érték és a ráfordítások értelmezése a tájékoztatásban; a dokumentumok feldolgozása; gépi adatrögzítés; adatbevitel; kész gépi adattárak hasznosítása; gépi adattárolás, -feldolgozás; információkeresés; kurrens bibliográfiák, indexek készítése; számítógépes könyvtári munkafolyamatok; a munkafolyamatok integrálásának hatása a költségekre. (158 l. 43 Ft)

SÁNTA FERENC 50. születésnapja alkalmából a KPVDSZ Radnóti Miklós Központi Könyvtára bibliográfiát jelentetett meg a Kossuth-díjas író munkás-

ságáról. A könyvtár „Magyar szocialista irodalom” c. sorozatában másodikként kiadott füzet a pályakép után Sánta Ferenc kötetét mutatja be részletes ismertetésekkel, majd a munkásságáról szóló irodalmat és a műveiről írott tanulmányokat, kritikákat sorolja fel.

KÖNYVTÁRI KALAUZT adott ki szolgáltatásairól az AGROINFORM (a Mezőgazdasági és Élelmezéstudományi Minisztérium Információs Központja), valamint a FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR — ez utóbbi több témában is: külön a központi könyvtárról és külön a kerületi felöltött könyvtárakról és a gyermekkönyvtárakról. A Szabó Ervin kerületi könyvtárak és a gyermekkönyvtárak profilját, jellegét, nyitvatartási idejét mindhárom füzetben szellemes grafikai „kódjelek” teszik szemléletessé, kár azonban, hogy telefonszámokat nem tartalmaznak e kalauzok — elmentésben az AGROINFORM tájékoztatójával, amely egyébként kiadványainak — képes — bemutatására helyezi a fő hangsúlyt. Az FSZEK negyedik, röplap formájú tájékoztatója a Budapest Gyűjteményt mutatja be.

FOLYÓIRATRENDELÉSI JAVASLAT-ot állított össze és adott ki könyvtárai részére a Szolnok megyei Könyvtár. A címjegyzék a „B”-típusú könyvtáraknak 158 periodikum beszerzését — a szocialista és a tőkés országok által kiadott lapok közül is jó néhányét — ajánlja 27 689 Ft értékben; a háromezer lakos felletti lélekszámú községek könyvtárainak („C₁”-típus) 86 lap (8903 Ft-ért), a háromezernél kisebb lélekszámú községek könyvtárainak, klubkönyvtárainak („C₂”-típus) pedig 40 periodikum megrendelését javasolja (5216 Ft értékben).

AZ ORSZÁGGYŰLÉSI KÖNYVTÁR sokszorosításban közrebocsátotta Az 1790/91:67. tc. és az 1825/27: 8., 9. és 15. tc. alapján létrejött rendszeres regnikoláris bizottságok bibliográfiáját. A regnikoláris bizottságok (Deputatio Regnicolaris=országalakók bizottsága) állandó intézményei voltak a magyar országgyűlési életnek, amelyeket az országgyűlések többnyire a feliratok és határozatok megfogalmazására alakítottak a felvilágosodás korában és a reformkorban. Mivel 1791 és 1795, illetve 1827 és 1831 között készült, a megyék észrevételeivel kiegészített munkálataik a mai történettudományi, jogtörténeti és jogtudományi kutatás számára is forrásul kínálkoznak, másrészt bizonyos megyéket (Hajdú-Bihar, Győr-Sopron, Komárom, Nógrád, Pest, Zala) helytörténeti szempontból is érdekelhetnek, a mindössze száz példányban készült bibliográfia — Bibó István munkája — valószínűleg kevésnek fog bizonyulni.

GÁZTÜZELÉS a címe az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ népszerű sorozatában (*A tudomány és technika újdonságai magyar nyelven* 86. sz.) megjelent ajánló bibliográfiának. Horváth András 99 tételes, annotált jegyzéke nemcsak a gáztüzelés fizikájával és berendezéseivel, eszközeivel, továbbá biztonságtechnikai, üzemeltetési, gazdaságossági kérdéseivel foglalkozik, hanem környezetvédelmi, valamint energiatakarékossági kérdésekkel is, tehát a füzet a szakemberek tágabb körének kínálja a téma friss, öt évnél általában nem régebbi irodalmát, illetve magyar nyelvű fordításait.

A „MAKRA” ÉS 116 OLVASÓJA címmel a Könyvtártudományi és Módszertani Központ sokszorosításban kiadta Kamarás István, Kiss Endre és Somorjai Il-dikó kutatási jelentését az utóbbi évek egyik sokat vitatott regényének olvasói fogadtatásáról-befogadásáról. A munka különös jelentőségét az adja meg, hogy a KMK-ban kialakult olvasáskutatói iskola egyik összegező teljesítményének tekinthető, módszertani modellnek; ezenkívül pedig segédeszköznek is a könyvtáros olvasmányközvetítő munkájához, különösen azért, mivel a könyvtárakban a regényt már korábban is „átvezető olvasmányok” használták fel a lektürolvasók körében, mint az irodalmi értékű, egyben olvasmányos szépirodalmi alkotások egyikét (I. Dr. Arató Antal-nak: A Makra és a lektürkedvelői c. írását a Könyvtáros elmúlt évi 11. számában). A befogadás- és értelmezés-vizsgálatban szereplő 116 olvasó közül 63 könyvtárlátogató munkás, többségük a fővárosban él, 20 és 40 év közötti szakmunkás; további 27 személyt a képzőművészeti szakkörökben tevékenykedő munkások közül választottak ki az olvasáskutatók. 23-at pedig olyan, neves képzőművészek közül, akik vagy munkásként kezdtek, vagy hosszabb-rövidebb időt töltöttek munkások között. Végül a kutatási jelentést összeállító három olvasáskutató is szerepel a „minta-sokaságban”, jogosan, hi-

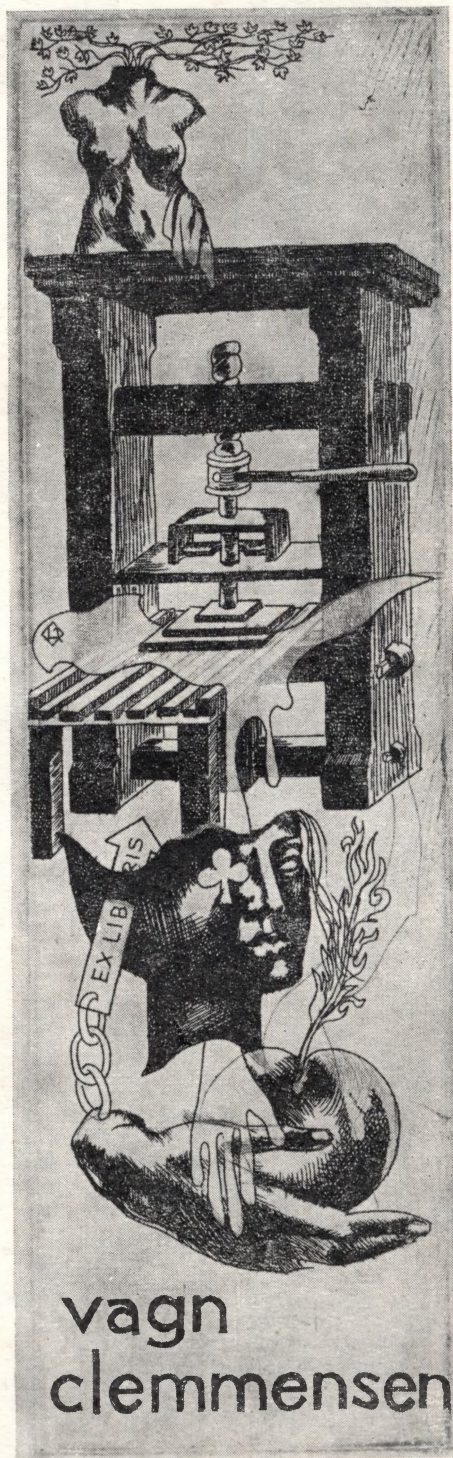
szen a saját Makra-értelmezésük szerepet játszott már az előzetes vizsgálódáshoz kibocsátott kérdőívek szempontjainak meghatározásában éppen úgy, mint a feldolgozott adatok értelmezésében. Az egész vizsgálati jelentés érdekes olvasmány, és — azt hisszük — kortörténeti és irodalomtörténeti, szociológiai dokumentum is. Tanulmányozására az olvasószolgálatos könyvtárosok, az irodalomtanárok, irodalomesztétikusok, valamint irodalomtörténészek figyelmét egyaránt érdemes felhívni. (100 l. 4,50 Ft)

DECEMBER 1-IG MEGJELENT PERIODIKUS KIADVÁNYOK: *Gazdaságpolitikai Tájékoztató* 16 (1977). (Balassi Bálint Megyei Könyvtár, Salgótarján); *Gyrapodási jegyzék* 2. (ápr.—jun.) Melléklete: *A Szovjet Kultúra és Tudomány Háza politikai és szépirodalmi könyvtárának új szerzeményei* 2. (ápr.—jun.) (Állami Gorkij Könyvtár); *Kisgrafikai galéria. Kisgrafikai füzetek* 7. V. I. Lenin a kisgrafikában., 7/a Szovjet kisgrafikák (Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém; Jókai Mór Városi Könyvtár, Pápa); *Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom. Referáló lap* 1977/1., 1977/2. sz. (OSZK KMK); *Tájékoztató a külföldi közgazdasági irodalomról. A. Referátumok* 1977/10., B. Bibliográfia 1977/10. (Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtár); *Tájékoztató a Vas megyéről szóló irodalomból*. 1977. okt. (Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombat-hely); *Tájékoztató jegyzék vezetőik számára*. 10. sz. 1977. okt. (Hajdú-Bihar m. Könyvtár); *Új hanglemezek* 1977/2., *Új kották* 1977/2. (OSZK KMK); *Új könyvek*. 1977/1—2. (KPVDSZ Radnóti Miklós Központi Könyvtár); *Új külföldi kézikönyvek* 1977/2., 1977/3. (OSZK KMK).

Köhegyi Gyula könyvjegyeiből (Cikkünket lásd a 45. oldalon)

vagn
clemmensen

Ára: 6,— Ft

HU ISSN 0450-7886